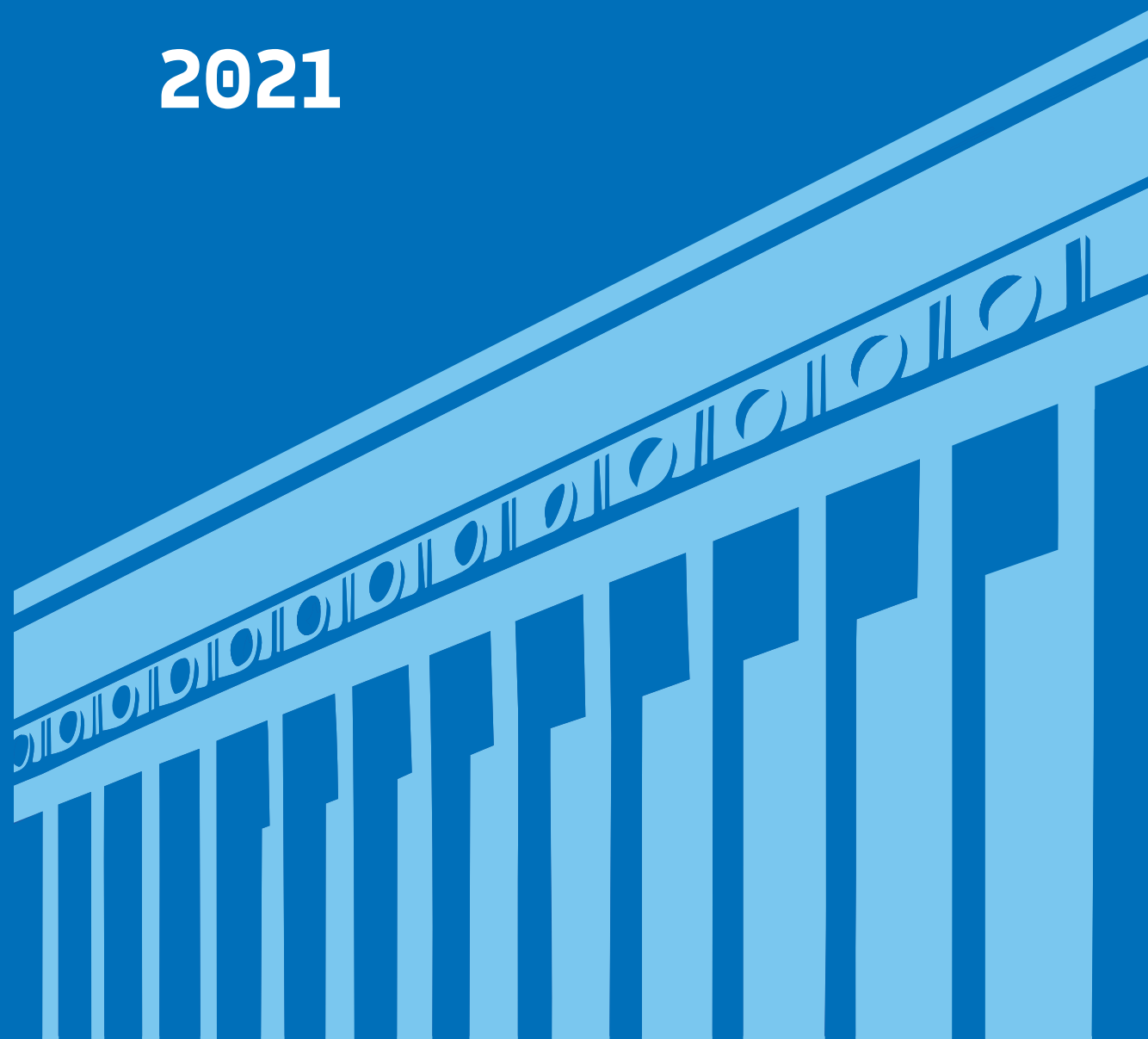

EDUSKUNTA
RIKSDAGEN

**POHJOISMAIDEN NEUVOSTO
SUOMEN VALTUUSKUNTA
TOIMINTAKERTOMUS**

2021

K 11/2022 vp

POHJOISMAIDEN NEUVOSTON
SUOMEN VALTUUSKUNNAN
TOIMINTAKERTOMUS
2021

HELSINKI 2022

ISSN 1237-0584

POHJOISMAIDEN NEUVOSTO

Suomen valtuuskunta

Eduskunnalle

Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunta antaa oheisen kertomuksen neuvoston toiminnasta vuonna 2021. Kertomuksessa selostetaan neuvoston istuntoja ja kokouksia toimintavuoden aikana sekä esitetään katsaus Suomen valtuuskunnan yleiseen toimintaan vuoden aikana.

Helsingissä 1.4.2022

Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan puolesta

Erkki Tuomioja
puheenjohtaja

Mari Herranen
sihteeri

Sisällysluettelo

1. Tiivistelmä	7
2. Suomen valtuuskunnan toiminta 2021	8
2.1 Puheenjohtajuuskauden 2022 valmistelut	8
2.2 Ministeri- ja asiantuntijakuulemiset	8
2.3 Valtuuskunnan isännöimä kokous rauhanvälityksestä	10
2.4 Valtuuskunnan jäsenaloitteet	10
2.4.1 Valkovenäläisille opiskelijoille suunnattu opiskelijavaihto-ohjelma	10
2.4.2 Yhteispohjoismainen sähköinen tunnistautumisjärjestelmä	11
2.4.3 Keskustelu pohjoismaisista rajaesteistä eduskunnan täysistunnossa	11
2.5 Vuorovaikutus ministerineuvoston kanssa	12
2.5.1 Suositukset ja poliittiset dialogit	12
2.5.2 Kirjalliset ja suulliset kysymykset	12
3. Hybridiuhat teemaistunnon pääaiheena	14
3.1 Yhteiskuntaturvallisuus	14
3.2 Työelämän tulevaisuus	15
3.3 Keskustelu yhteistyöministerien kanssa	15
4. Pohjoismaiden neuvoston 73. istunto Kööpenhaminassa	16
4.1 Ulko- ja turvallisuuspolitiikka	17
4.1.1 Ulkoministerien selonteko	17
4.1.2 Naton pääsihteerin Jens Stoltenbergin alustus ulko- ja turvallisuuspolitiikasta	17
4.1.3 Ulkopoliittisten mietintöjen keskiössä arktinen ulottuvuus ja Kiina	18
4.1.4 Puolustusministerien selonteko	19
4.1.5 Kansainvälisten vieraiden puheenvuorot	19
4.2 Huippukokous ja keskustelut ministerien kanssa	20
4.2.1 Pohjoismainen yhteistyö koronavuorokriisissä	20
4.2.2 Vuorovaikutus ministerien kanssa	21
4.3 Muut istuntoasiat	23
4.3.1 Rajaesteselonteko	23
4.3.2 Ministerineuvoston vuoden 2022 budjetin hyväksyminen	23
4.3.3 Yhteiskuntaturvallisuus	23
4.3.4 Suomen puheenjohtajuuskauden ohjelma vuodelle 2022 ja vaalit	23

5. Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajisto ja valiokunnat	24
5.1 Puheenjohtajisto	24
5.1.1 Puheenjohtajiston visiokeskustelut	24
5.1.2 Pohjoismainen puolustuspoliittinen konferenssi	25
5.1.3 Neuvoston EU-yhteistyö	25
5.1.4 Pohjoismaisen ulko- ja turvallisuuspoliittisen strategian toteutus.....	26
5.2 Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa	27
5.2.1 Pohjoismaiset kulttuurileikkaukset.....	27
5.2.2 Koulutusalan digitaaliset ratkaisut ja pohjoismaisuus kouluissa	28
5.3 Kestävä Pohjola	28
5.3.1 Tulevaisuuden energiaratkaisut	29
5.3.2 Uudisrakennusten hiilidioksidipäästöjen vähentäminen.....	30
5.3.3 Nuorten ilmasto- ja biodiversiteettirahasto	31
5.4 Kasvu ja kehitys Pohjolassa	31
5.4.1 Digitalisaatio	32
5.4.2 Hiilidioksidipäästöjen puolittaminen ja reaaliaikaiset pankkipalvelut.....	32
5.4.3 Kestävä matkailu ja tavaraliikenne, pohjoismainen digitaalinen maksualusta	33
5.4.4 Työelämää käsittelevät aloitteet	33
5.5. Hyvinvointi Pohjolassa.....	34
5.5.1 Digitaaliset terveyspalvelut ja pohjoismainen rokotetuotanto	34
5.5.2 Antibioottiresistenssi.....	34
5.5.3 Turvapaikkapolitiikka, abortit ja internetin sopimaton sisältö	35
5.5.4 Maiden väliset ambulanssi- ja sairaskuljetukset	35
5.5.5 Kestävä demokratia itsehallintoalueiden näkökulmasta	36
6. Rajaesteet ja liikkuvuus Pohjolassa	36
7. Alueellinen yhteistyö.....	37
7.1 Yhteistyö Baltian yleiskokouksen ja Benelux-parlamentin kanssa	38
7.2 Arktinen yhteistyö	39
7.3 Itämeri	39
8. Pohjoismaisen yhteistyön budjetti.....	40
8.1 Pohjoismaiden neuvoston ja ministerineuvoston budjettiprosessi	40
8.2 Pohjoismaiden neuvoston budjetti	41

9. Vuoden 2022 teemat pohjoismaisessa yhteistyössä.....	41
9.1 Norja ministerineuvoston puheenjohtajana	41
9.2 Suomen puheenjohtajuusohjelma	42
LIITE 1 Suomen valtuuskunta 1.1. – 31.12.2021	43
LIITE 2 Pohjoismaiden neuvoston suositukset ja sisäiset päätökset 2021	46
LIITE 3 Pohjoismaiden neuvoston palkinnot 2021	60
LIITE 4 Suomen puheenjohtajuusohjelma Pohjoismaiden neuvostossa	60
LIITE 5 Strategiaselvitys: pohjoismaiden siviilivalmius (Jan-Erik Enestam)	63

Puolueiden nimilyhenteet:

kesk	Suomen Keskusta
kok	Kansallinen Kokoomus
ps	Perussuomalaiset
r	Suomen ruotsalainen kansanpuolue
sd	Suomen Sosialidemokraattinen Puolue
vas	Vasemmistoliitto
vihr	Vihreä liitto
HI	Hållbart Initiativ
MSÅ	Moderat Samling på Åland
ÅF	Ålands Framtid
ÅSD	Ålands socialdemokrater

1. Tiivistelmä

Kertomusvuotta 2021 leimasi jo toista vuotta peräkkäin koronapandemia ja sen suorat ja epäsuorat vaikutukset pohjoismaiseen yhteistyöhön. Vuoteen mahtui yli sata parlamentaarista ja virkamiesten kokousta. Pandemian hieman rauhoituttua täysistunto voitiin marraskuun alussa pitää paikan päällä Kööpenhaminassa. Se oli tarpeellinen hengennostatus pohjoismaiselle yhteistyölle pitkän tapaamistauon jälkeen. Toisen kertomusvuotta leimannut kysymys oli budjettikiista Pohjoismaiden neuvoston ja Pohjoismaiden ministerineuvoston välillä. Sen taustalla oli ministerineuvoston visio, jossa pohjoismaisen työn painopistettä haluttiin siirtää ilmastotoimiin, kun taas parlamentaarisella puolella ei olisi haluttu unohtaa pohjoismaista kulttuurityötä. Neuvoston mukaan se on pohjoismaisen yhteistyön liima ja lisäarvo, jonka tulisi näkyä yhteisissä panostuksissa. Kolmas keskeinen asia viime vuonna oli Suomen vuoden 2022 puheenjohtajuuskauden valmistelutyö.

Valtuuskunta järjesti tammikuussa rauhanvälitysseminaarin, jonka keskeinen teema oli naisten asema rauhanvälityksessä. Seminaariin osallistui runsaasti pohjoismaisia parlamentaarikkoja, ja sen pääpuhujana oli Astrid Thors. Seminaarin keskeinen viesti oli, että pohjoismaiselle rauhanmallille on tilausta. Globaalit ongelmat ovat monimutkaisia, eikä niihin ole yksioikoisia ratkaisuja. Pohjoismainen tapa toimia tiiviissä yhteistyössä on kuitenkin tunnettu maailmalla, ja sillä olisi paljon annettavaa rauhanvälitystyössä.

Yksi keskeinen teema kertomusvuonna oli keskustelu pohjoismaisen rokotetuotannon järjestämisestä. Myös koronapandemian vaikutukset lapsiin ja nuoriin ovat olleet erityisenä huolenaiheena, kun ihmisten yleinen hyvinvointi on kärsinyt pitkien ja laajojen sulkujen ja eristystoimenpiteiden seurauksena.

Teemaistunnossa 28.–30. kesäkuuta käytiin ajankohtaiskeskustelu hybridiuhista, kyberturvallisuudesta ja pandemian hoidosta. Kyberhyökkäykset ovat nykyajassa todellisia ja vakavia uhkia niin Pohjoismaissa kuin maailmalla. Yhteisiä pohjoismaisia ponnistuksia ja toimien koordinoitua tarvitaan, jotta uusiin uhkiin voidaan varautua paremmin.

Kestävän kehityksen ja ilmaston alalla keskusteltiin ja päätettiin muun muassa nuorten pohjoismaisesta ilmasto- ja biodiversiteettirahaston perustamisesta. Päätös hyväksyttiin syksyn täysistunnossa. Maailman ympäristökokous (COP 26) kokoontui Glasgow'ssa marraskuussa, ja Pohjoismaiden neuvoston delegaatio osallistui tilaisuuteen etänä Helsingistä käsin. Lisäksi valtuuskunta antoi lausunnon eduskunnan tulevaisuusvaliokunnalle pohjoismaisen yhteistyön merkityksestä kestävyysmurroksessa.

Valko-Venäjän tilanteen huononeminen on herättänyt huolta Pohjoismaiden neuvostossa. Suomen valtuuskunta teki kertomusvuoden keväällä jäsenaloitteen valkovenäläisille opiskelijoille suunnatusta opiskelijavaihto-ohjelmasta. Opinto-ohjelma on konkreettinen tuki nuorille valkovenäläisille ja siviiliyhteiskunnalle sekä vahva viesti siitä, että valkovenäläisiä ihmisiä ei ole unohdettu.

Koska koronapandemia oli vielä voimakkaana käynnissä ja Pohjoismaiden hallitukset määräisivät erilaisia rajasulkuja, rajaestetyön merkitys on korostunut entisestään. Pohjoismaisista rajaesteistä ja liikkuvuudesta keskusteltiin myös eduskunnan täysistunnossa syksyllä. Ministerineuvosto pyysi selvitysmies Jan-Erik Enes-tamilta strategiaselvitystä siitä, miten rajaesteet vaikuttavat pohjoismaiseen yhteistyöhön. Se esiteltiin täysistunnossa Kööpenhaminassa, ja siitä käytiin vilkasta keskustelua.

Täysistunnossa kansainvälisenä vieraana oli Naton pääsihteeri Jens Stoltenberg. Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen yhteistyö ovat korostuneet Pohjoismaiden välillä. Puheenjohtajamaa Tanska järjesti syyskuussa seminaarin pohjoismaisesta puolustuspolitiikasta. Myös arktinen politiikka ja siihen liittyvä pohjoismainen EU-yhteistyö ovat olleet keskeisiä teemoja Pohjoismaiden neuvostossa kertomusvuonna.

Hyvinvointialalla keskusteltiin muun muassa digitaalisista lääkäripalveluista, antibioottiresistenssistä sekä Färsaarten aborttilainsäädännöstä.

2. Suomen valtuuskunnan toiminta 2021

2.1 Puheenjohtajuuskauden 2022 valmistelut

Suomen valtuuskunta valmisteli vuoden 2022 puheenjohtajuutta koko kertomusvuoden. Erityisessä roolissa oli työvaliokunta, joka kokoontui vuoden aikana yhdeksän kertaa. Työvaliokunnassa valmisteltiin varsinainen puheenjohtajuuskauden ohjelma, jonka keskeisenä teemana on hyvinvointivaltio ja sen tulevaisuus kestävässä Pohjolassa. Pohjoismaisessa yhteistyössä on saavutettu tärkeitä merkkipaaluja, kuten Pohjoismaiden neuvoston 70-vuotinen taipale. Puheenjohtajuuskauden ohjelmassa valtuuskunta haluaakin kiinnittää erityistä huomiota pohjoismaisen yhteistyön tulevaisuuteen. Pohjoismaista tulevaisuuskonventtia ei ole ennen järjestetty, mutta nyt sellaisen järjestämistä harkitaan. Globaalien uhkien ja mahdollisuuksien edessä yhtenäinen Pohjola on vahvempi toimija kuin kukin Pohjoismaa erikseen. Koska kansainvälinen yhteistyö on lisääntynyt merkittävästi viime vuosikymmenien aikana ja ongelmat ovat yhä monisyisempiä, on tärkeää pohtia lähialueyhteistyön teemoja, päämääriä ja tarkoitusta. Valtuuskunnan laatima ohjelma esiteltiin Pohjoismaiden neuvoston Kööpenhaminan istunnossa.

2.2 Ministeri- ja asiantuntijakuulemiset

Suomen valtuuskunta piti kertomusvuonna yhdeksän kokousta, joista yksi oli järjestäytymiskokous. Valtuuskunnan puheenjohtajana toimi Erkki Tuomioja (sd.) ja varapuheenjohtajana Lulu Ranne (ps.). Valtuuskunnan kokouksissa vieraili useita ministereitä. Näiden vierailujen aikana keskusteltiin Pohjoismaiden neuvoston tulevien kokousten teemoista.

Tammikuussa valtuuskunnan kokouksessa oli kuultavana liikenne- ja viestintäministeri Timo Harakka. Valtuuskunta toivoi keskustelua pohjoismaisen liikenneyhteistyön tiivistämisestä, pohjoismaisista sähköisistä tunnistautumisyjärjestelmistä ja Pohjoismaiden neuvoston kokonaisturvallisuusteemasta. Ministeri Harakka korosti aktiivista ja mutkatonta yhteistyötä liikennesektorilla. Ministeri Harakka kertoi, että keskeisten liikennepoliittisten tavoitteiden yhteispohjoismainen edistäminen on EU-tasolla tärkeää, kuten myös liikenteen siirtäminen raiteille, palveluiden digitalisoiminen ja kehittäminen asiakaslähtöisiksi. Logistiikassa tulisi hyödyntää uusia tehokkaampia liikennekäytäviä ja radin optimointia (sähköiset rahtikirjat) muun muassa ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi. Kuulemisen jälkeen valtuuskunta kävi keskustelua esimerkiksi EU:n liikenneyhteistyöstä sekä liikenneministerineuvostosta, jonka luominen on Pohjoismaiden neuvostolle tärkeä prioriteetti.

Maaliskuussa valtuuskunta tapasi sisäministeri Maria Ohisalon. Valtuuskunnan etukäteen lähettämät kysymykset liittyivät esimerkiksi pohjoismaiseen yhteistyöhön koronapandemian aikana, yhteiskuntaturvallisuuteen, niin kutsuttuun Haga-yhteistyöhön ja pohjoismaisiin rajaesteisiin. Ministeri Ohisalo kertoi, että yhteistyö muiden Pohjoismaiden kanssa oli sillä hetkellä keskeistä, koska Suomi toimi kuluneena vuonna useiden pohjoismaisten yhteistyöfoorumien ja Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajana. Suomi toimi myös Haga-yhteistyön puheenjohtajana vuonna 2021. Pohjoismaiden Haga-yhteistyön tarkoituksena on vahvistaa pohjoismaista yhteiskuntaturvallisuutta ja varautumista kriisi-, onnettomuus- ja katastrofitilanteisiin. Pohjoismaiden neuvosto on antanut Pohjoismaiden hallituksille yhteiskuntaturvallisuuteen liittyviä suosituksia. Ministerin esittelyä seuranneessa keskustelussa nousi esiin mahdollisuus laajentaa Hana-saari-aloite koskemaan Ruotsin lisäksi myös muita Pohjoismaita.

Huhtikuussa valtuuskunnan vieraana oli kehitysyhteistyö- ja ulkomaankauppaministeri Ville Skinnari. Hänelle etukäteen lähetetyt kysymykset koskivat yhteiskuntaturvallisuutta, pohjoismaista mallia vientituotteena sekä pohjoismaisen yhteistyön mahdollisuuksia ja haasteita. Ministeri Skinnari kertoi yleisesti kauppapolitiikan tilanteesta pohjoismaisesta näkökulmasta. Hän korosti, että kahdenvälisen suhteiden kautta saadaan paljon toivottua konkretiaa yhteistyöhön. Ministerin mukaan Pohjoismaat ovat yhdessä enemmän, mutta samalla ne lähestyvät tiettyjä kauppapolitiittisia kysymyksiä hieman eri tulokulmista. Konkreettisena ajankohtaisena asiana ministeri kertoi, että pohjoismaisen Nordic Development Fund -pankin uusi strategia vuosille 2021–2025 oli juuri hyväksytty ja siihen oli sovittu 350 miljoonan euron lisärahoitus vuosi-

teen 2030 asti. Ilmastonmuutoksen hillintä ja erityisesti Saharan etelänpuoleisen Afrikan alue ovat toiminnan keskiössä. Ministerin esittelyn jälkeen käytiin keskustelua, jossa esiin nousivat muun muassa Pohjoismaiden suhtautuminen EU:n elpymisvälineen pysyväisluonteisuuteen, Pohjoismaiden näkemykset Kiinasta sekä pohjoismaisen hyvinvointimallin erityispiirteet ja onnistuminen.

Toukokuun kokouksessa Pohjoismaiden neuvoston uusi johtaja, färsaarelainen Kristina Háfoss oli ensimmäistä kertaa Suomen valtuuskunnan vieraana. Kokouksessa keskusteltiin neuvoston toiminnan kehittämisestä, kansallisten parlamenttien ja neuvoston välisestä yhteistyöstä, suomalaisten virkamiesten määrän kasvattamisesta neuvoston sihteeristössä sekä käynnissä olevasta neuvoston sääntöjen päivittämistyöstä. Pohjoismailla on vankka yhteinen intressi tiivistää yhteistyötä esimerkiksi arktisissa kysymyksissä ja ulkopolitiikassa.

Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskuksen johtaja Teija Tiilikainen oli kertomassa valtuuskunnan kesäkuun kokouksessa hybridiuhista ja niiden torjunnasta. Hybridiuhat ovat suhteellisen uusia, vaikka niistä onkin puhuttu jo noin kymmenen vuoden ajan. Ne vahvistuvat koko ajan ja muuttavat muotoaan, ja niitä käsitellään pohjoismaisessa ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa. Tiilikaisen mukaan hybridiuhkiin liittyy tietty sekasortoisuus ja yllätyksellisyys, ja uhkaaja jää usein tunnistamatta. Uhkaaja pyrkii löytämään keinot toteuttaa tavoitteensa kaikenlaisesta varautumisesta huolimatta. Hybridiuhat kohdistuvat usein koko yhteiskuntaan, ei pelkästään poliittiseen johtoon tai hallintoon. Ne ovat uusi tapa vaikuttaa ja ne rikkovat sisäisen ja ulkoisen rajapintaa. Pohjoismaisella tasolla yhteisen tilannetietoisuuden jakaminen olisi tärkeää, eri aikajäniteillä tapahtuvaa vaikuttamista. Maat voivat lisätä omaa kriisinkestävyyttään vaihtamalla tietoja toistensa kanssa esimerkiksi lainsäädäntöhankkeista. Tiilikainen ehdotti, että Pohjoismaiden välille voisi kehittää varhaisvaroitusjärjestelmiä. Tiilikaisen esittelyn jälkeen käytiin lyhyt keskustelu, jossa erityisenä painopisteenä oli pohjoismaisen yhteistyön kehittäminen hybridiuhkia vastaan ja osana kokonaisturvallisuutta. Yhtenä haasteena on yhteisten käytäntöjen puuttuminen. Yksi mahdollisuus ja keskeinen tavoite onkin yhteisen tilannekuvan luominen.

Syyskuussa valtuuskunnan kokouksessa oli kuultavana pohjoismaisen yhteistyön ja tasa-arvon ministeri Thomas Blomqvist. Hän kertoi Suomen ministerineuvoston puheenjohtajuuskaudesta ja budjettivalmistelusta, jossa ministerineuvoston kulttuurileikkaukset ovat aiheuttaneet kiistaa neuvoston kanssa. Sekä valtuuskunnan puheenjohtaja Tuomioja että ministeri Blomqvist korostivat, että on tärkeää, että budjettiprosessista löytyy yhteisymmärrys ja että akuutti instituutioiden välinen erimielisyys budjetista ratkeaa nopeasti.

Syyskuun lopussa pidettiin ylimääräinen kokous, jossa hyväksyttiin valtuuskunnan edustajat Pohjoismaiden Investointipankin (NIB) tarkastuskomiteaan. Pohjoismaiden neuvoston työjärjestyksen artiklan 65 mukaan valtuuskunnat nimeävät Pohjoismaiden Investointipankin tarkastuskomitean ja Pohjoismaisen kulttuurirahaston hallituksen jäsenet.

Lokakuussa ennen neuvoston istuntoa valtuuskunnan kokouksessa vieraili ulkoministeri Pekka Haavisto. Haavisto kertoi, että Suomi toimii pohjoismaisten ulkoministerien N5-yhteistyön puheenjohtajana, ja Pohjoismaat olivat järjestäneet ministeritason ilmastoseminaarin, jonka teemana oli johtajuus ilmastopolitiikassa. Lisäksi Iso-Britannia, Irlanti ja Benelux-maat suuntaavat yhteistyötään uudelleen pohjoismaisen yhteistyömallin mukaisesti. Ministeri Haavisto kertoi, että Björn Bjarnasonin laatima raportti *Pohjoismaiden ulko- ja turvallisuuspoliittinen strategia* vuodelta 2020 nostaa ilmaston, hybridiuhat ja kyberturvallisuuden esille. Suomi vastaa erityisesti raportin hybridisuosituksista. Rauhanvälityskeskuksen perustaminen ulkoministeriöön ja eduskunnan rauhanvälitysverkosto ovat saaneet huomiota Pohjoismaiden keskuudessa. Myös naisrauhanvälitystä tuetaan aktiivisesti. Sen yhtenä kohdealueena on esimerkiksi Afganistan. Tämän lisäksi Pohjoismaiden tuki Euroopan rauhaninstituutin (EIP) perustamiselle on ollut merkittävää. Selonteon päätteeksi valtuuskunta keskusteli ministerin kanssa muun muassa rajatilanteesta ja pohjoismaisesta yhteistyöstä erityisesti koronaviruspandemian ensimmäisen aallon aikana sekä pohjoismaisen rauhanvälitysyhteistyön tiivistämisestä entisestään.

2.3 Valtuuskunnan isännöimä kokous rauhanvälityksestä

Suomen valtuuskunta järjesti neuvoston jäsenille kokouksen rauhanvälityksestä 25. tammikuuta. Kokous järjestettiin virtuaalisesti, ja siihen osallistui yhteensä 83 parlamentaarikkoa ja virkamiestä. Pääpuhujana oli Astrid Thors naisrauhanvälittäjien verkostosta (Nordic Women Mediators, NWM). Kommenttipuheenvuorosta vastasi Pohjoismaiden neuvoston presidentti, tanskalainen Bertel Haarder. Lopuksi Tiina Kukkamaa-Bah CMI-verkostosta (CMI – Martti Ahtisaari Peace Foundation) veti keskustelun yhteen ja antoi jatkosuosituksia yhteistyölle.

Alustuksessaan Astrid Thors kertoi pohjoismaisesta naisrauhanvälittäjien verkostosta. Verkosto on perustettu vuonna 2015. Sen viesti on selkeä: naisia halutaan enemmän mukaan rauhanvälitysprosesseihin. Naiset ovat aliedustettuina kaikissa rauhanprosesseissa, vaikka on voitu osoittaa selkeästi, että naisten osallisuus vaikuttaa positiivisesti prosessiin. Yleisellä tasolla Thors totesi, että konfliktien ennaltaehkäisyssä ei ole puutetta instituutioista. Sen sijaan siitä puuttuu diplomatiaa. Pohjoismaiden välillä esiintyy myös kilpailua, ja nämä asiat tulee pitää mielessä, kun mietitään jatkotoimia. Konfliktien ennaltaehkäisyssä on keskeistä ottaa huomioon myös ilmastonmuutoksen vaikutukset. Tärkeinä havaintoina mainittiin myös kasvavan disinformaation määrä maailmassa sekä korruptio.

Eräs tärkeä elementti rauhanvälityksessä on ennakkovaroitusjärjestelmä. YK:n pakolaisjärjestö UNHCR antaa ihmisoikeusvaroituksia. Thorsin mukaan Pohjoismaiden tulisi kuunnella viestejä tarkemmin ja viedä niitä eteenpäin. Lisäksi on tarpeen pohtia, kuinka jo olemassa olevien pohjoismaisten tutkimuslaitosten ja verkostojen resursseja voitaisiin tukea paremmin ja kuinka niistä voitaisiin saada enemmän synergiaetuja.

Neuvoston presidentti Bertel Haarder oli kommenttipuheenvuorossaan Thorsin kanssa samaa mieltä siitä, että naiset ovat olleet onnistuneissa rauhanneuvotteluissa avainasemassa. Myös ennalta ehkäisevä diplomatia on ollut tärkeässä roolissa. Pohjoismaat tekevät pragmaattista ja käytännönläheistä työtä, joka perustuu ennen kaikkea epävirallisuuteen. Ajankohtaisista kansainvälisistä kriiseistä ja uhista Haarder mainitsi hybridiuhat ja Valko-Venäjän tilanteen. Keskustelussa kannatettiin, että ympäristönäkökulmat, ihmisoikeuksien ja demokratian tiivis suhde, korruptio ja kansainvälisten kauppasopimusten asema rauhan työssä otetaan paremmin huomioon.

Tiina Kukkamaa-Bah CMI:stä teki lopuksi yhteenvedon tilaisuudessa käydystä keskustelusta. Pohjoismainen rauhanmalli on olemassa, ja nyt on selkeästi aika hyödyntää sitä. Globaalit ongelmat ovat monimutkaisia, mutta pohjoismaisella mallilla on annettavaa tässä tilanteessa. Tutkimuslaitokset pitäisi saada kiinteästi mukaan rauhanvälitystyöhön. Kukkamaa-Bah ehdotti, että käytännön toimijoiden osallisuutta parannetaan. Naisten osallistuminen rauhanvälitykseen on pohjoismaisessa kontekstissa luonnollisin yhteistyön alue, ja siinä ollaan pisimmällä. Lisäksi Kukkamaa-Bah mainitsi uudet rauhanteknologiat (engl. *peacetech*) ja ratkaisut ilmastonhallintaan sekä nuoret. Konkreettisena suosituksena hän ehdotti, että Pohjoismaiden neuvostolla olisi painavampi rooli oikeusvaltiokehitykseen liittyvissä kysymyksissä. Samoin ennalta ehkäisevän diplomatian roolia tulisi pohtia tarkemmin.

2.4 Valtuuskunnan jäsenaloitteet

Suomen valtuuskunta on tehnyt kaksi jäsenaloitetta vuosina 2020–2021. Vuonna 2020 tehty aloite liittyy yhteispohjoismaisiin sähköisiin tunnistusjärjestelmiin ja kertomusvuonna tehty aloite valkovenäläisille opiskelijoille suunnattuun opiskelijavaihto-ohjelmaan.

2.4.1 Valkovenäläisille opiskelijoille suunnattu opiskelijavaihto-ohjelma

Valtuuskunnan maaliskuun kokouksessa käsiteltiin jäsenaloitetta valkovenäläisille opiskelijoille suunnatun opiskelijavaihdon käynnistämiseksi. Valko-Venäjän heikko ihmisoikeustilanne ja vaillinaisen demokratiakehitys ovat olleet Pohjoismaiden neuvoston huolenaiheina jo pitkään. Erityisesti syksyn 2020 presidentinvaalien ympärillä vellonut tilanne on johtanut lukuisiin pidätyksiin. Uuden opinto-ohjelman käynnistäminen on konkreettinen tuki opiskelijoille ja kansalaisyhteiskunnalle.

Suomen valtuuskunta totesi aloitteessaan, että Pohjoismaiden neuvosto on vuosien ajan kiinnittänyt erityistä huomiota Valko-Venäjän poliittisen kehityksen ongelmiin ja tilanteesta kärsivät suoraan myös opiskelijat. Poliittista tilannetta kritisoivat opiskelijat voivat menettää opinto-oikeutensa ja paikan opiskelija-asuntolassa. Suomen valtuuskunta haluaa tarjota konkreettista apua kansalaisyhteiskunnalle ja erityisesti opiskelijoille. Koulutuksen tarkoituksena on kouluttaa tulevaisuuden demokratiaosaajia.

2.4.2 Yhteispohjoismainen sähköinen tunnistautumisjärjestelmä

Suomen valtuuskunta teki jäsenaloitteen sähköisestä tunnistautumisesta vuonna 2020. Aloite hyväksyttiin mietintönä Kööpenhaminan täysistunnossa kertomusvuonna 2021. Jäsenaloitteessaan Suomen valtuuskunta ehdotti, että Pohjoismaissa yhdistetään kansalliset sähköiset tunnistautumisjärjestelmät paremmin yhteensopiviksi. Kansallisella tasolla Pohjoismaissa on hyvät sähköisen tunnistautumisen järjestelmät, mutta ongelmia on ollut rajat ylittävissä tilanteissa. Yhteispohjoismainen sähköinen tunniste olisi avain ratjat ylittäviin pankkipalveluihin, opintoihin, työhön ja kaupankäyntiin. Valtuuskunta painotti ehdotuksessaan, että koordinoidulla yhteistoiminnalla voitaisiin poistaa turhia rajaesteitä, vaihtaa parhaita käytäntöjä ja mahdollisesti jopa vähentää järjestelmien käyttöönottoon liittyviä kustannuksia. Istunnossa hyväksytty suositus lähetettiin pohjoismaisille hallituksille toteutettavaksi. Hallitusten tulisi integroida kansalliset sähköiset tunnistautumisjärjestelmänsä (e-ID) yhteensopiviksi tietoturvallisesti ja kustannustehokkaasti. Se edistäisi kansalaisten vapaata liikkumista ja auttaisi purkamaan rajaesteitä pääministereiden Visio 2030 -toimintasuunnitelman mukaisesti.

2.4.3 Keskustelu pohjoismaisista rajaesteistä eduskunnan täysistunnossa

Suomen valtuuskunnan aloitteesta käytiin eduskunnan täysistunnossa ajankohtaiskeskustelu Pohjoismaiden välisistä rajaesteistä 28. lokakuuta. Paikalla oli myös pohjoismaisen yhteistyön ja tasa-arvon ministeri Thomas Blomqvist. Valtuuskunta toivoi, että jo perinteeksi muodostunut vuosittainen pohjoismainen rajaestekeskustelu pidetään eduskunnassa myös vuonna 2022.

Aloitteen mukaan Pohjoismaiden kansalaiset kohtaavat yhä arkea, työtä tai opintoja haittaavia rajaesteitä erityisesti toisessa Pohjoismaassa asuessaan. Vapaa liikkuvuus Pohjolassa, yhteiset työmarkkinat sekä mahdollisuus opiskella ja asua kaikissa Pohjoismaissa ovat etuja, jotka on saavutettu pitkäjänteisen työn tuloksena ja joita pitää vaalia tulevaisuudessakin. Rajaesteet hankaloittavat vapaata liikkumista. Pohjoismaiden väliset rajaesteet liittyvät useimmiten verotukseen, sosiaalietuuksiin, sosiaali- ja terveyspalveluihin, työelämään esimerkiksi ammattipätevyyskysien vastavuoroiseen tunnustamiseen.

Aloitteen esitellyt valtuuskunnan puheenjohtaja, edustaja Erkki Tuomioja totesi puheenvuorossaan, että Helsingin sopimus velvoittaa Pohjoismaita yhtenäistämään kansallista lainsäädäntöään tietyillä aloilla. Rajaesteiden problematiikkaa käsittelevät raportit ovat täynnä hyviä ehdotuksia siitä, miten voidaan parantaa liikkuvuutta ja poistaa rajaesteitä Pohjoismaissa. Keskustelussa nousi esiin, että erityisesti koronaviruspandemian aiheuttama kriisitilanne on merkinnyt suurta takaiskua Pohjolan ja erityisesti sen raja-alueiden asukkaiden vapaalle liikkuvuudelle. Pohjoismaiden neuvosto on käsitellyt pandemian aikaisia häiriöitä laajasti ja vaatii, että kriisistä on otettava kollektiivisesti opiksi: valmiutta kriisiajan yhteistyöhön ja yhteistyön koordinoituihin poikkeuksellisiin aikoihin on parannettava.

Rajaesteiden poistaminen on myös Pohjoismaiden neuvoston valiokuntien yhteisenä tavoitteena. Päämääränä on yhtäältä poistaa olemassa olevia rajaesteitä ja toisaalta estää uusien, maiden kansallisesta lainsäädännöstä johtuvien rajaesteiden syntyminen. Kaikki Pohjoismaat ovat samaan aikaan myös vahvasti kytköksissä EU:hun. Tämän vuoksi tulisi varmistaa, että Pohjoismaissa implementoidaan EU-direktiivejä samalla tavalla niin, etteivät erot muodostaisi rajaesteitä. Esimerkiksi lakiehdotuksia valmisteltaessa olisi tärkeä selvittää etupainotteisesti, miten ehdotus vaikuttaa rajaesteisiin.

Pohjoismailla on pitkään ollut yhteiset työmarkkinat. Maiden elinkeinoelämä on yhdentynyt entisestään, minkä ansiosta maat ovat pystyneet mukautumaan suhdannevaihteluihin helpommin ja kehittämään paremmin. Erityistä huomiota tulisi kuitenkin kiinnittää työvoiman liikkumiseen, etenkin Pohjoismaiden raja-

alueilla. Elinkeinoelämän tulee voida toimia mahdollisimman esteettömästi kaikkialla Pohjolassa. Siksi pitäisi tunnustaa ja poistaa elinkeinoelämän rajaesteitä sekä tukea ja kannustaa pohjoismaisia yrityksiä, jotka haluavat laajentaa toimintaansa toisiin Pohjoismaihin. Tällaiset yritykset mainitsevat yhä yhtenä suurimpana yksittäisenä rajaasteena sen, että ajankohtaista ja täsmällistä tietoa esimerkiksi toisen Pohjoismaan säännöstöistä on vaikea saada. Tämän rinnalla myös vero-oikeuteen liittyvät asiat on koettu ongelmaksi.

2.5 Vuorovaikutus ministerineuvoston kanssa

Pohjoismaiden neuvosto ohjaa Pohjoismaiden ministerineuvoston ja Pohjoismaiden hallitusten pohjoismaista yhteistyötä ja politiikkaa. Pohjoismaiden neuvoston jäsenten ensisijaiset työvälineet ovat ministerineuvostolle tai Pohjoismaiden hallituksille kohdistetut suositukset sekä kirjalliset ja suulliset kysymykset. Pohjoismaiden neuvostolla on budjettivalta, eli neuvosto hyväksyy ministerineuvoston vuosittaisen budjetin. Kertomusvuonna Pohjoismaiden neuvosto kävi aktiivista vuoropuhelua Pohjoismaiden ministerineuvoston kanssa erityisesti koronaepidemiasta ja siihen liittyvistä rajoituksista, pohjoismaisesta budjetista, kokonaisturvallisuudesta sekä siviilivalmiusyhteistyöstä.

2.5.1 Suositukset ja poliittiset dialogit

Suositukset ja esitykset ovat Pohjoismaiden neuvoston hyväksymiä toimenpidekehotuksia, jotka on kohdistettu tiettyjen alojen ministerineuvostolle tai yhden tai useamman Pohjoismaan hallitukselle. Pohjoismaiden neuvosto hyväksyy vuosittain noin 35 suositusta, mutta tämä määrä on vahvassa kasvussa. Kertomusvuoden suositukset ja esitykset ovat liitteessä 2.

Pohjoismaiden neuvoston ja Pohjoismaiden ministerineuvoston välillä on vuodesta 2016 lähtien voitu käydä poliittinen dialogi. Siinä on kyse vuoropuhelusta, joka käydään vastuuministerien ja neuvoston jäsenten välillä, jos suosituksista on erimielisyyttä ja jos ministerineuvoston tai hallitusten antama vastaus suositukseen ei ole neuvoston mukaan ollut tyydyttävä. Suositus katsotaan loppuun käsitellyksi poliittisen dialogin jälkeen. Jos aihetta halutaan pitää esillä, siitä on laadittava uusi suositus. Sen voi laatia aikaisintaan seuraavana budjettivuotena. Riippuen suosituksen luonteesta poliittinen dialogi voidaan käydä ministerikokouksen, istunnon, valiokuntakokouksen, ulkopuolisen kokouksen tai yhteiskokouksen yhteydessä. Poliittisen dialogin tavoitteena on varmistaa, että käsitellyssä olevat suositukset ovat ajankohtaisia.

Kertomusvuonna järjestettiin poliittinen dialogi Kestävä Pohjola -valiokunnassa uusiokäyttöstrategiasta. Pohjoismaiden ministerineuvostoa edusti keskustelussa ministeri Krista Mikkola. Poliittiset dialogit piti kertomusvuonna järjestää myös perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiurun ja elinkeinoministeri Mika Lintilä kanssa, mutta nämä keskustelut siirtyivät vuodelle 2022. Kasvu ja kehitys Pohjolassa -valiokunnassa pidettiin toivottu poliittinen dialogi arktisen matkailun kestävydestä ja Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunnassa sähköisistä resepteistä.

2.5.2 Kirjalliset ja suulliset kysymykset

Pohjoismaiden neuvoston jäsenillä on oikeus esittää kysymyksiä Pohjoismaiden hallituksille tai Pohjoismaiden ministerineuvostolle. Neuvoston jäsenet voivat esittää kysymyksiä myös yhdessä neuvoston valiokuntien tai puolueryhmien muiden jäsenten kanssa. Kysymyksen aiheena voi olla joko yleisesti pohjoismainen yhteistyö tai täsmällisemmin jokin kertomus tai ilmoitus, josta kysymyksen esittäjä haluaa lisätietoa. Kysymyksiä ei voi esittää sellaisista asioista, jotka liittyvät pelkästään jonkin Pohjoismaan sisäpolitiikkaan. Kysymyksessä tulee lyhyesti perustella, miksi se on tarpeen esittää. Kirjalliseen kysymykseen on annettava vastaus kuuden viikon kuluessa kysymyksen esittämisestä, ja ministerin on allekirjoitettava se. Täysistunnon kyselytunnilla neuvoston jäsenet voivat esittää suullisia kysymyksiä suoraan minkä tahansa maan tai itsehallintoalueen asianomaiselle ministerille.

Suomalaiset jäsenet olivat allekirjoittajina yhteensä yhdeksässä kirjallisessa kysymyksessä. Kasvu ja kehitys Pohjolassa -valiokunta esitti Pohjoismaiden hallituksille kirjallisen kysymyksen Pohjoismaiden valtioneuvoston päätöksistä (E 5/2021). Pohjoismaiden hallituksia pyydettiin ilmoittamaan sellaisten valtioneuvoston päätösten määrä, joista joko valvontaviranomainen (EU/ESA) tai pohjoismainen tuomioistuin on nostanut kanteen

Pohjoismaata vastaan EU:n valtioneuvoston päätösten 2000–2020 perusteella. Lisäksi pyydettiin kuvaamaan nämä tapaukset lyhyesti ja ilmoittamaan, miten edellä mainitut seikat ovat mahdollisesti vaikuttaneet valtioneuvoston päätösten soveltamiseen Pohjoismaissa. Suomen valtuuskunnan jäsenistä kysymyksen allekirjoittivat edustajat Eveliina Heinäluoma, Joakim Strand, Juhana Vartiainen, Lulu Ranne sekä Ahvenanmaan maakuntapäivien jäsen Anders Eriksson.

Sosiaalidemokraattinen ryhmä esitti Pohjoismaiden hallituksille kirjallisen kysymyksen testikapasiteetin yhteisestä toimintamallista (E 12/2021). Ryhmä kysyi, aikovatko Pohjoismaiden hallitukset tehdä aloitteen yhtenäisen ja ilmaisen testausmallin järjestämiseksi rajatyöntekijöille ja aikovatko Pohjoismaiden hallitukset tarkastella mahdollisuutta laatia yhteiset säännöt rajojen yli tulevien tartuntojen ennalta ehkäisemiseksi. Suomesta kysymyksen allekirjoitti edustaja Erkki Tuomioja.

Keskiryhmä kysyi Pohjoismaiden hallituksilta yhteispohjoismaisista matkustussäännöistä rokotusten jälkeen (E 2/2021): aikovatko Pohjoismaiden hallitukset laatia yhteiset säännöt Pohjoismaiden väliseen matkustamiseen sen jälkeen, kun rokotukset on aloitettu, ja jos aikovat, milloin yhteiset säännöt ovat odotettavissa? Keskiryhmä tiedusteli Pohjoismaiden hallituksilta myös, mikä on Pohjoismaiden kanta yhteisen eurooppalaisen juomapakkausten panttijärjestelmän luomiseksi ja voivatko Pohjoismaat edetä asiassa nopeammin ja vauhdittaa panttijärjestelmän käyttöönottoa (E 10/2021). Keskiryhmä esitti kirjallisen kysymyksen Pohjoismaiden hallituksille yhteispohjoismaisesta riski- ja uhkakuva-analyysistä (E 11/2021). Se pyysi selvitystä siitä, pitävätkö Pohjoismaiden hallitukset yhteistä tilannekuvaa tärkeänä Pohjoismaiden yhteistoiminnan kannalta kriisitilanteissa ja suunnitellaanko Pohjoismaissa yhteistyötä pohjoismaisten tilannekuvien laatimiseksi, esimerkiksi yhteisten riski- ja uhkakuva-analyyysien avulla. Lisäksi keskiryhmä kysyi Pohjoismaiden hallituksilta, mitä hallitukset ovat tehneet kannustaakseen yksityistä sektoria ilmastoinvestointeihin (E 17/2021). Kysymysten allekirjoittajia olivat edustajat Outi Alanko-Kahiluoto, Heli Järvinen, Jouni Ovaska, Mikko Kinnunen, Mikko Kärnä, Joakim Strand sekä Ahvenanmaan maakuntapäivien jäsenet Anders Eriksson ja Simon Holmström.

Ahvenanmaan valtuuskunta esitti Pohjoismaiden hallituksille kysymyksen kestävästä merenkulkuelinkeinosta ja sen elvytyksestä (E 15/2021). He pyysivät vastausta, miten Pohjoismaat pyrkivät lisäämään pohjoismaista yhteistyötä kestävä merenkulun edistämiseksi ja elinkeinon elvyttämiseksi pandemian jälkeen. Kysymyksen allekirjoittivat Ahvenanmaan maakuntapäivien jäsenet Anders Eriksson, Camilla Gunell, Simon Holmström ja Wille Valve.

Valtuuskunnan jäsen, edustaja Mikko Kinnunen esitti kirjallisen kysymyksen Pohjoismaiden ministerineuvostolle työelämän muuttumisesta ja jatkuvasta kouluttautumisesta (E 16/2021). Hän pyysi selvitystä siitä, mihin konkreettisiin toimenpiteisiin Pohjoismaiden ministerineuvosto aikoo ryhtyä *The Future of work in the Nordic countries* -raportin suositusten perusteella. Hän kysyi myös, minkälaiset mahdollisuudet maahanmuuttajilla on Pohjoismaiden ministerineuvoston mielestä integroitua pohjoismaisiin yhteiskuntiin täydennyskoulutuksen avulla ja siirtyä matalapalkka-aloilta vaativiin ammatillisiin tehtäviin. Lopuksi edustaja Kinnunen pyysi selvittämään, mikä merkitys tässä kokonaisuudessa on vapaalla sivistystyöllä, esimerkiksi kansanopistoilla, kun tarkoituksena on antaa kaikille mahdollisuus syventää omaa ammattitaitoaan, kouluttautua uudelleen ja sopeutua uudenlaiseen työelämään.

Valtuuskunnan jäsen, edustaja Veronika Honkasalo esitti Pohjoismaiden hallituksille kirjallisen kysymyksen, joka koski Pohjoismaiden politiikkaa Israelia kohtaan (E 20/2021). Hän tiedusteli, miten eri Pohjoismaat ovat suhtautuneet ihmisoikeusjärjestöjen raportteihin, jotka käsittelevät Israelin harjoittamaa palestiinalaisten systemaattista etnistä syrjintää meneillään olevan konfliktin aikana. Hän pyysi myös selvitystä siitä, mihin konkreettisiin toimiin on ryhdytty tämän ongelman ratkaisemiseksi. Lisäksi edustaja Honkasalo kysyi muun muassa, miten Pohjoismaat tekevät yhteistyötä varmistaakseen, että niiden suhteet Israeliin ovat maiden ihmisoikeusperustaisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan mukaisia, ja miten ne noudattavat periaatetta, jonka mukaan ihmisoikeuksia loukkaavien maiden kanssa ei käydä asekauppaa.

3. Hybridiuhat teemaistunnon pääaiheena

Pohjoismaiden neuvoston teemaistunto pidettiin etäkokouksena 28.–30. kesäkuuta. Istunnon keskeiset teemat olivat kyberturvallisuus, hybridiuhat, pandemian hoito Pohjoismaissa sekä tulevaisuuden työmarkkinat. Teemaistunnon lisäksi myös puheenjohtajisto ja neuvoston neljä valiokuntaa pitivät kokouksen. Ajankohtaiskeskusteluun osallistuivat neuvoston jäsenten lisäksi Pohjoismaiden varautumisasioista, tiedustelupalveluista ja kyberturvallisuudesta vastaavat ministerit. Suomesta siihen osallistui liikenne- ja viestintäministeri Timo Harakka.

Pohjoismaiden neuvoston Norjan valtuuskunnan järjestämässä kokouksessa käytiin keskustelua tulevaisuuden työelämästä pandemian jälkeen. Kokouksessa käytiin läpi pohjoismaisten työmarkkinoiden haasteet ja mahdollisuudet tulevina vuosikymmeninä. Lisäksi pohjoismaisesta yhteistyöstä vastaavien ministerien kyselytunti keskittyi koronapandemian hoitoon. Suomen pohjoismaisen yhteistyön ja tasa-arvon ministeri Thomas Blomqvist osallistui kyselytunnille.

Teemaistunnossa käytiin ajankohtaiskeskustelu, jonka aiheena olivat hybridiuhat ja kyberturvallisuus. Pohjoismaiden varautumisasioista, tiedustelupalveluista ja kyberturvallisuudesta vastaavat ministerit ja pohjoismaisesta yhteistyöstä vastaavat ministerit käyttivät hallitusten puheenvuorot. Pohjoismaiden neuvoston jäsenten ja Pohjoismaiden hallitusten edustajien lisäksi kokoukseen osallistui myös Baltian parlamentaarisen yleiskokouksen ja Länsi-Pohjolan neuvoston jäseniä. Keskusteluun osallistui myös Islannin entinen oikeusministeri Björn Bjarnason, joka on laatinut pohjoismaisen ulko- ja turvallisuuspoliittisen strategian (*Nordic Foreign and Security Policy 2020: Climate Change, Hybrid & Cyber Threats and Challenges to the Multilateral, Rules-Based World Order*).

Bjarnason taustoitti kyberuhkista ja yhteistyön merkityksestä kyberpuolustuksessa. Hänen mukaansa on hyvä, että Pohjoismaat seisovat yhdessä tämän tärkeän asian takana. On oltava solidaarisia silloin, kun on kysymys kyberuhkista. Keskustelussa oltiin yksimielisiä siitä, että tietoverkkojen merkitys maailmassa on kasvanut ja niihin liittyy suuri määrä tärkeää infrastruktuuria. Moni puhujista nosti esiin kyberhyökkäysten yhteydessä termin *sota*. Bjarnason jatkoi pohdintaa kysymällä, voiko kyberhyökkäyksien yhteydessä puhua kybersodankäynnistä. Puhujat peräänkuuluttivat myös Pohjoismaiden hallitusten yhteistä suunnitelmaa siitä, kuinka näihin uhkiiin vastataan. Heidän mukaansa uutta teknologiaa ei pidä käyttää demokratiaa vastaan. Myös EU:n ja Naton kanssa tehtävä yhteistyö sai kannatusta. Edustaja Jouni Ovaska käytti puheenvuoron, jossa hän nosti esille Pohjoismaiden mahdollisen roolin kyberrauhanvälittäjänä. Keskustelun päätteeksi Pohjoismaiden neuvoston presidentti Bertel Haarder korosti, että Pohjoismaiden neuvosto tulee seuraamaan tarkasti, kuinka ministerit käsittelevät ja toteuttavat pohjoismaisen ulko- ja turvallisuuspoliittisen strategian suosituksia.

3.1 Yhteiskuntaturvallisuus

Yhteiskuntaturvallisuutta on käsitelty useamman vuoden ajan. Teemaistunnossa edustaja Wille Rydman esitteli puheenjohtajiston mietinnön yhteispohjoismaisesta kannasta, joka koski viidennen sukupolven mobiiliverkon turvallisuutta (A 1819/presidiet). Edustaja Rydman korosti, että Pohjoismailta puuttuu yhtenäinen linja siitä, miten ne suhtautuvat 5G-verkon turvallisuusriskeihin ja erityisesti verkon toimittajiin liittyviin riskeihin. Istunnossa 30. kesäkuuta hyväksytyn suosituksen mukaan Pohjoismaiden neuvosto suosittelee Pohjoismaiden hallituksille, että Pohjoismaat muodostavat yhteisen kannan 5G-verkon toimittajia koskeviin turvallisuusriskeihin ja että Pohjoismaat tekevät yhteistyötä kansainvälisissä neuvotteluissa, joissa käsitellään 5G-verkon rakentamiseen liittyviä turvallisuusnäkökohtia. Tämän lisäksi tulisi luoda edellytykset sille, että myös turvallisuuspoliittiset tekijät voidaan ottaa huomioon kriittisen infrastruktuurin hankinnassa tai kilpailutuksessa.

Puheenjohtajisto on laatinut mietinnön siitä, millaisin toimin äärioikeistolaisuutta voidaan torjua Pohjoismaissa (A 1822/presidiet). Siinä suositellaan Pohjoismaiden hallituksille ja Pohjoismaiden ministerineuvostolle, että ne syventäisivät yhteistyötään äärioikeistolaisuuden ja muiden demokratioitamme uhkaavien

ääriliikkeiden torjumiseksi. Lisäksi pitäisi selvittää, millaisilla rajat ylittävillä toimilla voitaisiin torjua äärioi-keistolaisuutta ja muita ääriliikkeitä.

Istunnossa hyväksyttiin mietintö yhteispohjoismaisesta yhteenvedosta, joka koskee koronakriisin hoitoa (A 1854/presidiet). Puheenjohtajiston mietinnössä todetaan, että Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjois-maiden ministerineuvostolle, että sen tulisi laatia yhteispohjoismainen yhteenvedo, jossa tarkastellaan ko-ronakriisin hoitoa pohjoismaisesta näkökulmasta. Istunnossa 30. kesäkuuta hyväksyttiin edellä mainitut kolme suositusta keskustelujen jälkeen.

3.2 Työelämän tulevaisuus

Norjan valtuuskunta järjesti 30. kesäkuuta teemaistunnon yhteydessä videokokouksen, jossa käsiteltiin työelämän muutosta pandemian jälkeen. Uusia haasteita ja mahdollisuuksia työelämään tuovat muun muassa vihreä siirtymä ja digitaalinen kehitys. Norjan valtuuskunnan puheenjohtaja Martin Kollberg totesi avauspuheenvuorossaan, että työllisyys ja työelämän kehittyminen ovat avainasemassa pohjoismaisen hy-vinvointimallin jatkuvuuden näkökulmasta. Tutkija Kristine Alsos esitteli avauspuheenvuorossaan viime vuosien megatrendejä ja listasi erityisesti seuraavia haasteita: alueiden väliset erot maiden sisällä, talous-kriisien vaikutukset työmarkkinoihin, osaamiskuilun kasvaminen, uudenlaiset työpaikat, jakautuneet työ-markkinat ja palkkaerojen kasvu sekä sen vaikutukset.

Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtaja Thomas Blomqvist korosti puheenvuorossaan inhimilli-sen pääoman kasvua ratkaisevana tekijänä menestymisen kannalta. Työmarkkinat ovat olleet aina muu-toksessa, mutta nyt muutostahti on nopeampi kuin koskaan ennen. Blomqvist painotti ongelmanratkaisu-taitojen merkitystä. Sen lisäksi tekoälyn käyttö on tärkeää, mutta tekoäly ei koskaan korvaa ihmistä. Tästä syystä tulevaisuudessa tarvitaan vahvaa panostusta koulutukseen, osaamiseen ja elinikäiseen oppimiseen. Konsernijohtaja Jimmy Bengtsson Veidekke ASA -yrityksestä puhui kokouksessa yritysten tarpeista. Hänen mukaansa liikkuvuus ja sen takaaminen ovat elintärkeitä pohjoismaisen työvoiman liikkuvuuden kannalta. Myös maahanmuuttoa tarvitaan riittävän työvoiman saatavuuden takaamiseksi.

Alustuspuheenvuoroja seuranneessa keskustelussa toistuivat seuraavat teemat: harmaan talouden tor-junta ja työvoimapula tietyillä ammattialoilla, tarvittavat työelämätaidot tulevaisuudessa ja elinikäinen op-piminen. Joustavat työmarkkinat ovat myös pohjoismaisen hyvinvointivaltion tulevaisuuden menestyste-kijä.

3.3 Keskustelu yhteistyöministerien kanssa

Suomen pohjoismaisesta yhteistyöstä vastaava ministeri Thomas Blomqvist alusti koronapandemiasta ja sen ehkäisytöistä. Ne ovat herättäneet keskustelua pohjoismaisen yhteistyön tilasta. Tilanne on minis-terin mukaan ollut poikkeuksellinen. Vaikeat päätökset ovat olleet välttämättömiä ja tilanteesta tulee ottaa oppia. Maat ovat käyneet keskenään vuoropuhelua koko ajan ja etsineet yhteispohjoismaisia ratkaisuja alusta alkaen. Pohjoismaiden neuvosto ei ole jäänyt näiden keskustelujen ulkopuolelle. On tehty useita aloitteita, jotka auttavat Pohjoismaita kartoittamaan tietä eteenpäin pandemian jälkeen. Ministeri Blom-qvist nosti erityisesti esille selvitysmies Jan-Erik Enestamin tekemän strategiaselvityksen Pohjoismaiden si-viilivalmiudesta.

Grönlannin yhteistyöministeri arvioi Länsi-Pohjala-yhteistyön ja arktisten alueiden yhteisen valvontatyön olleen myös pandemian aikana hyvää. Virus on onnistuttu pitämään poissa harvaan asutuilta alueilta maa-hantulokiellon, tiukkojen hygieniatoimien, valvonnan ja testausten ansiosta. Islanti oli puolestaan purkanut rajoitukset ja päässyt normaalitilaan. Maan aikuisväestöstä 87 prosenttia oli saanut ensimmäisen ko-ronarokotteen. Niin ikään Norja pyrkii suojelemaan asukkaiden terveyttä ja työtä kattavilla toimenpiteil-lään. Muun muassa Oslossa ja muilla alueilla on tehty sulkutoimia. Monet lapset ja nuoret ovat olleet ko-tona ja vanhemmat tehneet etätöitä. Ihmisten elämää on rajoitettu, mutta tiukat toimenpiteet ovat olleet ministerin mukaan välttämättömiä. Taloudessa ja terveydenhuollossa Norjalla menee tilanne huomioon ottaen hyvin.

Ruotsin yhteistyöministeri Anna Hallberg nosti esille pohjoismaisen vision, jota täytyy suojella, sillä Ruotsi on kärsinyt pandemiasta pahemmin kuin muut Pohjoismaat. Ruotsin ministeri piti tärkeänä vertailla pandemiatoimenpiteiden tehokkuutta sekä toivoi kärsivällisyyttä selvitysten ja analyysien arvioinnissa. Keskustelussa edustaja Veronika Honkasalo nosti esille monien taiteilijoiden tukalan tilanteen, koska he ovat menettäneet tulonsa pandemiarajoitusten takia. Erityisen hankala tilanne on freelancereille, joiden tulot ovat muutenkin epäsäännölliset. Hänen mukaansa leikkaukset kulttuuribudjettiin eivät ole oikea toimi vallitsevassa tilanteessa.

Ministeri Blomqvist totesi, että yhteinen henkilötodistus helpottaisi Pohjoismaiden kansalaisten elämää. Ministerit ovat huolestuneet siitä, että lähisuhdeväkivalta on lisääntynyt korona-aikana. Kriisitoimissa tasa-arvonäkökulmaa ei Blomqvistin mukaan saisi unohtaa. Edustaja Mikko Kinnunen halusi tietää koulujen ja opiskelijoiden tilanteesta pandemian aikana. Eri maissa on toimittu eri tavalla koulujen sulkemisen suhteen. Osalle koululaisista etäopetus on sopinut, osalle ei.

NordForsk

Neuvoston teemaistunnon yhteydessä Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta ja Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta tekivät virtuaalisen opintovierailun. Vierailu järjestettiin 1. heinäkuuta, ja sen kohteena oli yhteispohjoismainen tutkimusrahoitusorganisaatio NordForsk. Laitoksen johtaja Arne Flåøyen esitteli sen toimintaa. Hän kertoi, että Oslossa sijaitseva laitos on perustettu vuonna 2005 ja sen toimintaa rahoittaa Pohjoismaiden ministerineuvosto. Laitoksessa ei tehdä tutkimustyötä, vaan se rahoittaa hankkeita, jotka tuottavat pohjoismaista lisäarvoa huippututkimukseen. Uusia tutkimusalueita ovat esimerkiksi yhteiskuntaturvallisuus, tulevaisuuden työelämä, covid-19, kestävä maatalous, lapset ja nuoret pandemian jälkeen ja antibioottiresistenssi. Jatkossa ministerineuvosto arvioi laitoksen toimintaa, ja silloin pohditaan muun muassa sitä, pitäisikö laitoksen keskittyä tulevaisuudessa sisällölliseen tutkimukseen. Selvää on, että laitoksen varoja leikataan.

Marianne Aastebøl Minge kertoi laitoksen operatiivisesta toiminnasta. Kaikista tutkimushankkeista arvioidaan aina sekä pohjoismainen lisäarvo että tieteellinen tavoite. Jos hankkeet täyttävät tietyt kriteerit, niille voidaan myöntää rahoitusta. Rahoituspohjasta Minge kertoi, että kansallisista rahoittajista Ruotsi on suurin, sitten tulevat Suomi, Tanska, Norja ja Islanti. Lisäksi muutama NordForskin edustaja kertoi laajemmin eri tutkimushankkeista, joita heillä on käynnissä. Keskustelussa nousi esille muun muassa kysymyksiä siitä, kuinka poliitikot saivat tutkimusraporttien tulokset nopeammin ja miten rahoitettavissa hankkeissa säilyy tasapaino luonnontieteiden ja humanististen tieteiden välillä. Parlamentaarikot korostivat tukevasa NordForskin toimintaa ja sitä, että päätöksenteko perustuu tieteeseen ja tietoon. Suomen valtuuskunnasta Mikko Kinnunen osallistui keskusteluun.

4. Pohjoismaiden neuvoston 73. istunto Kööpenhaminassa

Pohjoismaiden neuvoston täysistunto pidettiin 31.10.–4.11.2021 Kööpenhaminassa. Pohjoismaiden pääministerit osallistuivat neuvoston huippukokoukseen, jonka teemana olivat pandemia, kriisivalmius ja se, mitä Pohjoismaat voivat oppia koronaviruksesta ja miten tulevaisuuden yhteistyötä voidaan vahvistaa. Naton pääsihteeri Jens Stoltenberg oli istunnon vieraspuhujana. Puheenjohtajistolla oli erilliset kokoukset pohjoismaisten pääministerien, ulkoministerien sekä pohjoismaisesta yhteistyöstä vastaavien ministerien kanssa. Näiden kokousten aiheena oli ajankohtainen pohjoismainen yhteistyö. Lisäksi Kestävä Pohjola -valiokunnalla oli kokous maiden ympäristöministerien kanssa. Pohjoismaiden parlamenttien puhemiehillä oli oma kokous 3. marraskuuta.

Tanskan parlamentin puhemies Henrik Dam Kristensen totesi avauspuheenvuorossaan, että Pohjoismaiden neuvosto on viime vuosina saavuttanut kansainvälisempää profiilia. Pohjoismaat muodostavat vahvan arvo- ja intressiyhteisön. Kun Pohjoismaat esiintyvät yhdessä kansainvälisellä näyttämöllä, niiden ääni on

voimakkaampi. Puhemies mainitsi erityisesti Stoltenbergin raportin vuodelta 2009. Raportti on edelleen ajankohtainen, ja se sisältää monia ehdotuksia yhteistyön vahvistamiseksi pohjoismaisessa puolustus- ja turvallisuuspolitiikassa.

Dam Kristensen viittasi myös Tanskan entiseen pääministeriin Hans Hedtoftiin, joka yritti löytää ratkaisuja Pohjoismaiden turvallisuushaasteisiin. Hedtoft ehdotti aikanaan pohjoismaisen puolustusliiton perustamista. Se ei kuitenkaan toteutunut, koska Tanska, Norja ja Islanti päättivät liittyä Natoon ja Ruotsi ja Suomi jäivät sen ulkopuolelle. Puhemies tiivisti lopuksi, että Tanskan puheenjohtajakaudella puolustus- ja turvallisuuspolitiikka on ollut neuvoston työn painopisteenä. Pohjoismailla on edessään suuria yhteisiä haasteita lähialueilla ja arktisella alueella.

4.1 Ulko- ja turvallisuuspolitiikka

4.1.1 Ulkoministerien selonteko

Suomen ulkoministeri Pekka Haavisto kertoi istunnossa pohjoismaisesta ulko- ja turvallisuuspoliittisesta yhteistyöstä. Pohjoismaat ovat tehneet tiivistä yhteistyötä esimerkiksi järjestäessään Afganistanin evakuoitilentoja. Toinen konkreettinen esimerkki on covid-19-pandemia. Ulkoministerit ovat käsitelleet ilmastoteemaa ulkopoliitikassa, ja se oli aiheena myös tapaamisessa Iso-Britannian kanssa sekä Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteisessä NB8-kokouksessa. Suomi toimii puheenjohtajana pohjoismaisten ulkoministerin N5-yhteistyön lisäksi myös NB8-yhteistyössä. Haavisto totesi, että Pohjoismaille tärkeitä aiheita ovat ihmisoikeudet ja oikeusvaltio. Pohjoismaat tekevät myös hyvää yhteistyötä kansainvälisissä järjestöissä. Hyvä esimerkki siitä on muiden Pohjoismaiden tuki Suomen ehdokkuudelle YK:n ihmisoikeusneuvoston jäseneksi.

Haavisto kertoi, että N5-yhteistyö koskee kansainvälisen asialistan kärjessä olevia asioita, kuten Afrikkaa, Länsi-Balkania ja Afganistania, lähialueiden turvallisuutta sekä rauhanyhteistyötä. Pohjoismaiden pitää kantaa vastuuta vakauden ja sääntöihin perustuvan kansainvälisen yhteistyön ylläpitämisestä. Muita ajankohtaisia aiheita olivat monenvälinen yhteistyö, hybridiuhat sekä kyberturvallisuus, jotka nousivat esille Björn Bjarnasonin laatimassa pohjoismaisessa ulko- ja turvallisuuspoliittisessa strategiassa. Sen toimeenpanoa on jatkettu Suomen puheenjohtajuuskauden aikana. Suomi johtaa hybridisuosituksen toimeenpanoa.

Ruotsin ulkoministeri Ann Linde totesi, että Etyjin puheenjohtajana Ruotsi puolustaa peruseriaatteita ja laajaa turvallisuuskäsitettä. Hän nosti lisäksi esille kestäväen turvallisuuden sekä tasa-arvonäkökulman, jossa naisten, rauhan ja turvallisuuden asialista on edelleen keskeinen. Norjan uusi ulkoministeri Anniken Huitfeldt kertoi, että Norjan vasta aloittanut hallitus panostaa pohjoismaiseen yhteistyöhön. Lisäksi hän korosti ihmisoikeuksien tärkeyttä ja toivoi Pohjoismaiden panostavan jatkossa vielä enemmän naisten oikeuksiin. Tanskan ulkoministeri Jeppe Kofod korosti tiivistä pohjoismaista yhteistyötä, kun asetetaan ehdokkaita kansainvälisten organisaatioiden jäseneksi. Esimerkkinä hän mainitsi Tanskan ehdokkuuden YK:n turvallisuusneuvostoon vuosiksi 2025–2026. Keskustelussa neuvoston jäsenet toivat esille muun muassa seuraavia teemoja: Valko-Venäjän tilanne, Kiina, rokotesolidarisuus, kyberyhteistyö ja hybridivaikuttaminen, yhteiset pohjoismaiset arvot ulko- ja turvallisuuspolitiikassa ja kehitysyhteistyömenojen kasvattaminen.

4.1.2 Naton pääsihteerin Jens Stoltenbergin alustus ulko- ja turvallisuuspolitiikasta

”Pohjoismaat ovat alueena tärkeä Natolle”, totesi sotilasliiton pääsihteeri Jens Stoltenberg, joka puhui Pohjoismaiden neuvoston istunnossa. Presidentti Bertel Haarder kutsui vierailua historialliseksi, koska ensimmäistä kertaa kautta aikojen Naton korkein johtaja puhui pohjoismaisille parlamentaarisille.

Pääsihteeri Jens Stoltenberg totesi turvallisuuspolitiikan vaikuttavan Pohjoismaiden neuvoston työhön taustalla, vaikkei aiheesta ole aiemmin voitu keskustella yhtä avoimesti kuin nykyään. Pohjoismaat ovat – neuvostonkin työpanoksen ansiosta – rauhan ja vakauden tyyssija. Rauha ei kuitenkaan ole itsestäänselvyys. Vuosisatojen ajan juuri Eurooppa on saanut kärsiä toinen toisiaan verisimmistä sodista ja konflikteista. Kaikki Pohjoismaat eivät ole EU:n tai Naton jäsenvaltioita, mutta tästä huolimatta kaikki nauttivat

näiden organisaatioiden mukanaan tuomasta vakaudesta ja tekevät yhteistyötä erilaisissa kumppanuusohjelmissa. Stoltenberg kertoi, että Naton rooli on muuttunut merkittävästi sen jälkeen, kun Venäjä miehitti Krimin vuonna 2014. Toiminnan pääpaino on nyt Baltian maiden tukemisessa, valmiustason nostamisessa ja puolustusmenojen korottamisessa. Venäjän sotilasmahti ja itsevarmuus ovat kasvaneet, eikä Moskova kaihdakaan tarvittaessa käyttäen sotilaallista voimaa naapureitaan vastaan (esim. Ukraina ja Georgia). Se on myös sanoutunut irti keskipitkän kantaman ohjuksia koskevasta sopimuksesta ja lisännyt tuntuvasti sotilasmenojaan. Lisäksi Jens Stoltenberg analysoi Kiinasta ja Afganistanista tulevia uusia turvallisuushuomioita. Haasteet ovat kaikki luonteeltaan erilaisia, mutta Stoltenbergin mukaan niillä on yksi yhteinen nimittäjä: silloin kun Eurooppa ja Yhdysvallat seisovat rinta rinnan yhdessä myös Suomen ja Ruotsin kaltaisten kumppanimaiden kanssa, niistä on mahdollista selvitä. Yhdysvallat on lisännyt sotilaallista läsnäoloa Euroopassa. Se on konkreettinen osoitus siitä, ettei yhteistyö jää vain puheen tasolle. Stoltenberg peräänkuulutti myös tiiviimpiä suhteita EU:n ja Naton välille.

Stoltenbergin avauspuheenvuoron jälkeen käytiin keskustelua, jossa esille nousivat muun muassa Pohjolan ja Naton suhteiden kehittäminen ja tiivistäminen, yhä epävakaa maailman poliittinen tilanne, arktisten maiden asema, lisääntyneet puolustusharjoitukset Pohjois-Atlantilla ja arktisella alueella sekä pandemian vaikutukset turvallisuustilanteeseen. Puheenvuoroissa korostui, että myös Nato haluaa EU:n tavoin edistää ihmisoikeuksia ja oikeusvaltioperiaatetta sekä puolustaa demokratiaa.

4.1.3 Ulkopoliittisten mietintöjen keskiössä arktinen ulottuvuus ja Kiina

Neuvoston täysistunnossa käsiteltiin neljä puheenjohtajiston mietintöä ulkopoliitikasta. Ne kaikki hyväksyttiin äänestyksessä yksimielisesti. Puheenjohtajiston ensimmäinen mietintö koski jäsenehdotusta, jonka mukaan Pohjoismaiden pitäisi tehdä yhteistyötä laadittaessa EU:n arktista strategiaa. Arktiset kysymykset ovat tärkeitä, ja geopolitiittiset syyt sekä ilmastomuutos ovat lisänneet tarvetta käsitellä alueen väestöön ja ekosysteemeihin kohdistuvia haasteita. Keskustelun ja äänestyksen jälkeen päätettiin, että neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle, että ennen EU:n uuden arktisen strategian täytäntöönpanoa käydään pyöreän pöydän keskustelu Pohjoismaiden neuvoston, Arktisen parlamentaarikkokonferenssin, Länsi-Pohjolan neuvoston, EU-valiokuntien ja hallitusten edustajien kanssa. Keskustelussa pitää kuitenkin kunnioittaa Arktisen neuvoston toimivaltaa. Puheenjohtajiston mietinnössä todettiin, että Pohjoismaiden yhteisistä näkemyksistä arktisen alueen moninaisiin haasteisiin pitäisi saada parempi käsitys. Pohjoismaiden neuvoston kansainvälisessä strategiassa 2018–2022 keskitetään huomiota sekä EU:hun että Arktiseen.

Toinen puheenjohtajiston mietintö koski ministerineuvoston ehdotusta arktiseksi yhteistyöohjelmaksi vuosille 2022–2024. Pohjoismaiden ministerineuvosto on toteuttanut vuodesta 1996 lähtien useita arktisia yhteistyöohjelmia. Päävastuu yhteistyöohjelman täytäntöönpanosta on pohjoismaisesta yhteistyöstä vastaavilla ministereillä, mutta erillinen pohjoismainen arktinen neuvonantajaryhmä auttaa toteuttamaan ohjelmaa. Puheenjohtajisto korosti, että arktisesta yhteistyöohjelmasta ei saa tulla Arktisen neuvoston rahoitusvälinettä. Lisäksi ministerineuvoston on aina varmistettava, että yhteistyöohjelman kautta rahoitettavat Arktisen neuvoston hankkeet tuottavat hyötyä Pohjoismaille ja ovat pohjoismaisten painopisteiden mukaisia.

Kolmas mietintö koski jäsenehdotusta, jonka mukaan Pohjoismaiden pitäisi koordinoita keskenään maiden suhteita Kiinan kansantasavallan kanssa. Istunnossa päätettiin, että Pohjoismaiden neuvosto järjestää pyöreän pöydän keskustelun, jonka aiheena on Pohjoismaiden yhteinen kanta Kiinaan, kokemukset painostustoimista sekä suhtautuminen ja strategiat. Tilaisuuteen kutsutaan myös keskeisiä kansainvälisiä toimijoita. Keskustelussa edustaja Erkki Tuomioja korosti Kiinan tarjoavan mahdollisuuksia, mutta myös suuria haasteita. Kiinan poliittinen kehitys ja maan toimet ovat herättäneet kysymyksiä ihmisoikeuksien ja kansainvälisen oikeuden loukkaamisesta. Kiinalla on vahvat globaalit intressit, mikä on johtanut lisääntyneeseen vastakkainasetteluun Yhdysvaltojen kanssa. Myös pohjoismaiset turvallisuuspalvelut ovat ilmaisseet huolensa

Kiinan teollisuusvakoilusta ja tiedustelutoiminnasta. Muita istuntokeskustelussa esille nousseita asioita olivat muun muassa ihmisoikeuksien kunnioittamisen tärkeys sekä kriittisen infrastruktuurin suojaaminen.

Neljäs mietintö koski tiedonvaihtoa autoritaarisissa ja ei-demokraattisissa valtioissa järjestettävistä tapahtumista ja yhteispohjoismaista näkökulmaa niihin. Puheenjohtajisto ehdotti, että Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden hallituksille, että ne käynnistävät tiedonvaihdon suurista kansainvälisistä tapahtumista, jotka järjestetään autoritaarisissa ja ei-demokraattisissa valtioissa sekä muissa ihmisoikeuksia rikkoivissa maissa. Lisäksi hallitusten pitäisi pyrkiä muodostamaan asiasta yhteispohjoismainen näkemys. Puheenjohtajiston puheenvuoron pitänyt edustaja Wille Rydman kertoi, että jääkiekon MM-kilpailut oli tarkoitus järjestää Valko-Venäjällä ja talviolympialaiset Kiinassa. Ne ovat molemmat maita, joissa ihmisoikeuksia ei kunnioiteta ja joista on raportoitu hyväksikäytöstä ja vainosta. Pohjoismaiden neuvoston kansainvälisen strategian mukaan Pohjoismaiden tulisi pitää ääntä demokratian, oikeusvaltion ja ihmisoikeuksien puolesta. Asiakohdan yhteydessä käytiin tiivis keskustelu taloudellisesta ja poliittisesta vallasta ja urheilukilpailujen hyödyntämisestä poliittisiin tarkoituksiin.

4.1.4 Puolustusministerien selonteko

Tanskan puolustusministeri Trine Bramsen esitteli puolustusministerien selonteon. Hän nosti esiin Pohjoismaiden yhteisen historian, kulttuurin ja arvopohjan merkityksen puolustuksellemme. Bramsenin mukaan turvallisuuspoliittisen tilanteen kehitys edellyttää Pohjoismaiden tiiviimpää puolustus- ja valmiusyhteistyötä. Nordefconsa Pohjoismaat työskentelevät pohjoismaisen rauhan-, kriisi- ja konfliktiyhteistyön vahvistamiseksi, mikä koskee myös materiaali- ja operatiivisen tuen yhteistyön vahvistamista.

Nordefcon puheenjohtajana Suomi on työskennellyt erityisesti kahden asian edistämiseksi. Ensimmäinen niistä koskee Pohjoismaiden sotilaallista liikkuvuutta. Toiseksi Suomi on työstänyt yhteispohjoismaista esikuntaharjoitusta, joka koski niin sanottua hybridiskenaariota. Konkreettinen esimerkki hyvästä yhteistyöstä oli Afganistanin evakuintien yhteydessä Nordefcon kriisinhallintamekanismin käynnistäminen. Kriisinhallintamekanismi aktivoitiin viime vuonna kolme kertaa Irakin ja covid-19-pandemian vuoksi. Suomi on myös keskittynyt vahvistamaan kokonaispuolustusta koskevaa yhteistyötä ja vuoropuhelua yhteispohjoismaisen valmiusyhteistyön keskittyvän ns. Hagan ja Nordefcon välillä. Yksi Nordefcon Visio 2025 -suunnitelman painopistealueista on vahvistaa pohjoismaista yhteistyötä toimitusvarmuuden alalla. Kokemukset etenkin pandemiasta osoittavat, kuinka tärkeää toimitusvarmuus on. Myös yhteispohjoismaista materiaaliyhteistyötä on vahvistettu. Lisäksi laajaa yhteistyötä on tehty Euroopan puolustusrahaston EDF:n kanssa. Viime vuosina kehitystä on tapahtunut tiedon ja kokemusten jakamisessa laitealalla ja yhteistyötä on laajennettu niin, että myös Baltian maat voivat osallistua.

Edustaja Wille Rydman piti keskustelussa puheenjohtajiston puheenvuoron. Siinä hän korosti, että Pohjoismaiden on tehtävä kaikkensa varmistaakseen, että ne ovat riittävän vakaita, uskottavia ja kehittyneitä torjumaan kaikki mahdolliset uhat. Hän kiinnitti myös huomiota Pohjoismaiden neuvoston ja ministerineuvoston hiljattain tekemään mielipidekyselyyn, jonka mukaan Pohjoismaiden asukkaat haluavat maiden lisäävän yhteistyötä puolustus- ja turvallisuuskysymyksissä. Kylmän sodan aikana nämä kysymykset olivat tabu, mutta nyt ne ovat yksi tärkeimmistä prioriteeteista. Käydyssä keskustelussa nousivat esille muun muassa Venäjän matala kynnys sotilaalliselle voimankäytölle ja hyökkäykset Ukrainaan ja Georgiaan, Pohjoismaiden varautuminen kyberhyökkäysiin sekä EU:n mahdollisen puolustusvalmiuden lisääminen.

4.1.5 Kansainvälisten vieraiden puheenvuorot

Neuvoston istuntoon kutsutaan perinteisesti kansainvälisiä vieraita, joilla on puheoikeus istunnossa. Istunnon puheenjohtajana toiminut edustaja Erkki Tuomioja totesi, että kansainvälisessä yhteistyössä Pohjoismaiden yhteistyö on demokraattisten arvojen puolustamista.

Puolan parlamentin ylähuoneen eli senaatin puhemies Tomasz Grodzki kertoi aikeista tiivistää yhteistyötä Pohjoismaiden ja Puolan välillä. Hän toivoi parlamentaarisen diplomatian vahvistuvan. Grodzki totesi, että Itämeren turvallisuustilanne on pahin vuosikymmeniin. Puola haluaa Grodzkin mukaan hyödyntää maansa

Etyj-puheenjohtajuuskautta vakauttavana elementtinä. Hän korosti, että Puola on Pohjoismaiden pitkäaikainen yhteistyökumppani.

Ison-Britannian parlamentin alahuoneen varapuhemies Eleanor Laing muistutti Pohjoismaita ja Isoa-Britanniaa yhdistävästä historiasta: osa Englantia kuului aikoinaan Tanskan kruunun alaisuuteen. Britannia haluaa olla sosiaalisesti oikeudenmukainen, tasa-arvoinen ja vihreä, aivan kuten Pohjoismaatkin. Laingin mukaan Isoa-Britanniaa ja Pohjoismaita edustavilla parlamentaarisilla on velvollisuus varmistaa, että maat ovat tulevaisuudessa paremmin varautuneita kansainvälisiin kriisitilanteisiin. Tämä ei kuitenkaan onnistu ilman kansainvälistä yhteistyötä, vuoropuhelua ja koordinoitua toimintaa.

Baltian maiden yleiskokouksen puheenjohtaja Jānis Vucāns nosti puheenvuorossaan esille turvallisuuden. Hän ilmaisi myös huolensa syksyllä pahentuneesta pandemiatilanteesta – Baltian maiden koronavirustilanne on Euroopan huonoin ja maat ovat joutuneet pyytämään kansainvälistä apua tilanteeseen. Benelux-maiden parlamentaarista yleiskokousta edustanut Peter Ester korosti, että parlamenttien välinen yhteistyö on eurooppalaisen integraation ydin. Parlamenteilla on tärkeä rooli parhaiden käytäntöjen vaihtamisessa erityisesti ilmastonmuutokseen liittyvissä kysymyksissä ja taistelussa valeuutisia vastaan.

Arktisen alueen parlamentaarikkokonferenssia edustanut Aaja Chemnitz Larsen painotti, että Pohjoismailla on keskeinen rooli arktisilla alueilla. Hän painotti alkuperäiskansojen oikeuksia ja alkuperäiskansojen osallistamisen tärkeyttä arktisia alueita koskevissa kysymyksissä. Hän myös peräänkuulutti YK:n ja ILO:n alkuperäiskansoja koskevien julistusten ja yleissopimusten noudattamista. Itämeren parlamentaarikkokonferenssin varapresidentti Johannes Schraps Saksan liittopäiviltä totesi, että Itämeren parlamentaarinen yhteistyö on kestänyt 30 vuotta ja sinä aikana sen asialista on ollut poikkeuksellisen laaja. Siihen on sisältynyt muun muassa kestävä matkailu, maahanmuutto, integraatio ja monet muut aiheet. Schrapsin puheenvuoron aikaan Itämeri-parlamentaarikoiden työryhmä keskittyi ilmastonmuutokseen ja biologiseen monimuotoisuuteen, jotka ulottuvat kauas Itämeren alueen ulkopuolelle ja koskettavat kaikkia ihmisiä.

Naton parlamentaarista yleiskokousta edustanut Mads Fuglede piti ehdottaman tärkeänä torjua Moskovan yksinvaltioiden pyrkimykset tuputtaa muille uusia normeja. Naton strateginen konsepti on demokraattisten arvojen puolustamista, mutta myös uudelleenmäärittelyä, mikä tekee siitä muista sotilaallisista liittoumista radikaalisti poikkeavan. Fuglede korosti, että kumppanuutta Ruotsin, Suomen ja muiden maiden kanssa tulee laajentaa ja tiivistää.

4.2 Huippukokous ja keskustelut ministerien kanssa

4.2.1 Pohjoismainen yhteistyö koronavuorossa

Pääministerien huippukokous käytiin aiheesta ”Mitä Pohjoismaat voivat oppia koronavuorosta ja kuinka vahvistamme tulevaa yhteistyötä?”. Pohjoismaisella yhteistyöllä on suuri merkitys kaikille pohjoismaalaisille, ja korona-aika on tehnyt yhteistyön vahvistamisesta entistä tärkeämpää tulevien kriisien varalta. Pohjoismaiden neuvosto lähetti pääministereille kirjeen, missä se toivoi, että Pohjoismaat ottaisivat oppia koronavuorosta ja vahvistaisivat pohjoismaista yhteistyötä ja pohjoismaista yhteenkuuluvuuden tunnetta. Jos halutaan pitää kiinni visiosta, jonka mukaan Pohjolasta tulee maailman kestävin ja integroitunein alue vuoteen 2030 mennessä, tarvitaan konkreettisia toimia ja Pohjoismaiden välistä yhteistyötä. Koronapandemia on vain yksi osoitus siitä, että pohjoismaista varautumisyhteistyötä on syytä vahvistaa. Muita viime vuosien esimerkkejä ovat luonnonkatastrofit, ilmastonmuutos, kyberuhkat ja pakolaistilanne. Neuvosto toivoo, että Pohjoismaat rakentavat ja lujittavat luottamusta ja yhteenkuuluvuutta. Pohjoismaiden pitää sitoutua siihen, että ne varoittavat toisiaan maahantulorajoituksista hyvissä ajoin, ennen kuin rajoitukset tulevat voimaan. Rajoituksista tulee mahdollisuuksien mukaan neuvotella naapurimaiden kanssa, ja ne pitää perustella. Neuvosto toteaa kirjeessään, että koordinointi ja vastavuoroinen tiedottaminen eivät loukkaa maiden kansallista itsemääräämisoikeutta.

Pohjoismaiden neuvoston presidentti Bertel Haarder avasi pääministerien kanssa pidettävän huippukokouksen. Ensimmäisen puheenvuoron käytti Suomen pääministeri Sanna Marin. Hän totesi, että pandemia

ei ole vielä ohi ja pohjoismaiselle yhteistyölle maahantulorajoitukset olivat kipeitä, mutta välttämättömiä. Koordinoitua strategiaa ei pystytty muodostamaan, mutta maiden kesken on vaihdettu tietoa muun muassa tautitilanteesta, rokotuksista ja parhaista käytännöistä. Huoltovarmuus ja varautuminen ovat olleet Suomen ministerineuvoston puheenjohtajuuskauden päätavoitteita. Esimerkkinä pohjoismaisesta siviilivalmius- ja varautumisyhteistyöstä toimii vastuuministeriöiden välinen Haga-yhteistyö. Sen keskeisiin aiheisiin on kuulunut kuluvana vuonna rajat ylittävän avun antaminen ja vastaanottaminen siviilivalmiuden saralla.

Islannin pääministeri Katrín Jakobsdóttir painotti puheenvuorossaan, että pohjoismaisessa yhteistyössä on koronapandemian aikana ollut vahvuuksia ja heikkouksia. Maiden ensimmäinen velvollisuus on suojella omia kansalaisiaan, ja rajojen sulkeminen on aiheuttanut vapaaseen rajanylitykseen tottuneille hankaluuksia. Lopuksi hän muistutti yhteenkuuluvuuden ylläpitämisestä, pohjoismaisten kielten opettamisen tärkeydestä ja tulevista ongelmista, kuten ilmastonmuutoksesta. Norjan pääministeri Jonas Gahr Støre kuvaili puheenvuorossaan, että rajojen sulkeminen vaikutti tavallistakin voimakkaammin niin yhtenäiseen alueeseen kuin Pohjoismaat ovat. Pandemian aikana on ollut myös esimerkkejä hyvistä toimista, kuten rokotteiden jakamisesta Pohjoismaiden kesken. Støre korosti pohjoismaista varautumista ja yhteistyötä muun muassa lääke- ja rokotevalmistuksessa.

Tanskan pääministeri Mette Fredriksen totesi, että turvallisuus- ja puolustuspoliittinen ympäristö käyvät yhä monimutkaisemmiksi ja haastavammiksi tulevaisuudessa. Fredriksen kertoi olevansa tyytyväinen, että Glasgow'n ilmastokokouksessa Pohjoismaiden pääministerit yhdessä pohjoismaisten eläkerahastojen kanssa lähettivät vahvan viestin myös globaalilla tasolla ilmastorahoituksen varmistamiseksi. Färsearten Bárður Nielsen korosti puheenvuorossaan luottamuksen ylläpitämistä Pohjoismaiden välillä. Grönlannin Múte Bourup Egede kertoi puheenvuorossaan, että väestön rokottamisessa oli ollut haasteita, jotka johtuivat muun muassa pitkistä etäisyyksistä ja rajallisesta pakastuskapasiteetista. Ahvenanmaan maaneuvos Veronica Thörnroos kertoi puolestaan, että rajojen sulkeminen oli iskenyt voimakkaasti Ahvenanmaan talouteen, sillä Ahvenanmaa on riippuvainen hyvistä liikenneyhteyksistä. Tämän seurauksena BKT laski vuoden aikana 19 prosenttia ja työttömyys kohosi alle neljästä prosentista 13 prosenttiin.

Keskustelussa nousi esille tiedonkulun parantaminen, kehittyvien maiden asukkaiden rokottaminen, rajasulkujen vaikutukset kansalaisiin, luottamuksen palauttaminen Pohjoismaiden välillä, elinikäinen oppiminen, tarve vahvemmalle pohjoismaiselle yhteistyölle kriisitilanteissa ja tulevaisuudessa, pandemian taloudelliset vaikutukset, koronapassin käyttö, ydinaseriisunta ja rajatarkastukset.

Selvitysmies Jan-Erik Enestam kertoi strategiaselvityksestään, joka käsitteli pohjoismaisen yhteistyön vahvistamista siviilikriiseihin varautumisessa. Selvityksessä on konkreettisia ehdotuksia, kuinka yhteistyötä voidaan jatkossa parantaa. Keskustelussa nousi esille Ruotsin koronastrategia ja sen erot muihin Pohjoismaihin verrattuna, koronapassin käyttöönotto sekä maahanmuuttopolitiikka.

4.2.2 Vuorovaikutus ministerien kanssa

Pohjoismaisesta yhteistyöstä vastaavat ministerit antoivat suullisen selonteon täysistunnossa 2. marraskuuta. Suomen yhteistyöministeri Thomas Blomqvist kertoi ministerineuvoston vuodesta ja pääkohdista. Vuotta 2021 on leimannut edelleen vahvasti koronapandemia. Vuosi on ollut myös ensimmäinen, jolloin ministerineuvoston visioon pohjautuvat nelivuotiset toimintasuunnitelmat on otettu käyttöön. Vaikka pandemia on iskenyt erityisen raskaasti kulttuurisektoriin, muut ongelmat, kuten ilmastonmuutos ja siihen liittyvät kysymykset, ovat myös edelleen ratkaisematta. Ministerineuvosto haluaa panostaa hiilineutraaliuden saavuttamiseen liikenne-, rakentamis-, ruoka- ja energia-aloilla. Myös biodiversiteetin säilyttäminen, merialueiden kestävä käyttö ja kestävä kulutus ovat toimien keskiössä.

Ministerineuvosto on tilannut puoliväliraportin siitä, miten visioon perustuvat toimintasuunnitelmat ovat toteutuneet. Raportin tulokset saadaan syksyllä 2022. Ministeri Blomqvist painotti, että vision toteutuksessa avainasemassa on kansalaisyhteiskunta, jonka kanssa tiivistetään vuoropuhelua. Koronapandemia on

osoittanut, kuinka tärkeää pohjoismainen yhteistyö on, erityisesti kriisiaikoina. Raja-alueilla asuvat ihmiset ovat kokeneet rajojen sulkemisten vaikutukset voimakkaasti, kun työnteko naapurimaassa on loppunut tilapäisesti tai kokonaan. Ministeri Blomqvist kertoi myös, että ministerineuvoston alaiselle rajaesteneuvostolle työstetään uutta mandaattia.

Pohjoismaiden neuvoston presidentti Bertel Haarder kiitti puheenjohtajiston puheenvuorossa ratkaisun löytämisestä budjettikiistaan. Haarder korosti, kuinka tärkeää pidempiaikainen ja kaikkia osapuolia tyydyttävä pysyvä budjettiratkaisu on. Haarder ehdotti myös, että jokaiseen jäsenmaahan perustettaisiin erityinen komitea, joka pyrkisi tuomaan pohjoismaisia asioita hallitusten sisäiseen käsittelyyn koordinoitummin ja systemaattisemmin. Lisäksi hän totesi, että Pohjoismaiden ja Baltian maiden välinen NOBID-projekti on tärkeä työkalu pohjoismaisen sähköisen henkilötunnuksen (eID) luomisessa.

Keskustelussa edustaja Mikko Kinnunen peräänkuulutti ammattipätevyyskien tunnustamista rajojen yli, mikä edistäisi yhtenäisempien työmarkkinoiden luomista. Edustaja Lulu Ranne toivoi, että kansalaisten sujuva arki otetaan paremmin huomioon ja koronavirukseen jälkeen kansalaisten luottamus pyritään palauttamaan konkreettisilla teoilla. Keskustelussa todettiin, että pandemiaa ei ole hoidettu parhaalla mahdollisella tavalla ja että nykytilanne ei vastaa ministerineuvoston visiota maailman integroituneimmasta alueesta.

Tanskan ministeri Flemming Møller Mortensen esitteli lapsia ja nuoria koskevan ministerineuvoston selonteon. Lapset ja nuoret ovat pohjoismaisessa yhteistyössä tärkeä huomion kohde, ja ministerineuvoston vision toteuttamisessa halutaan kuulla nuoria. Ministerin esittelyä seuranneissa puheenvuoroissa korostui nuorten oman äänen kuuleminen ja heidän vaikutusmahdollisuuksiensa parantaminen. Myös korona-ajan vaikutuksia lasten ja nuorten hyvinvointiin halutaan tutkia, ja ministerineuvosto on käynnistämässä siitä tutkimushankkeen.

Suomen ministeri Thomas Blomqvist esitteli tasa-arvoselonteon. Tasa-arvokysymykset ovat olleet ministerineuvoston prioriteetti jo 40 vuoden ajan, ja monilla sektoreilla on edistytty. Tehtävää kuitenkin vielä riittää, esimerkiksi varhaiskasvatuksessa. Esittelyä seuranneessa keskustelussa nousi esiin seksuaalivähemmistöjen parantunut tilanne. Myös transihmisten tasa-arvoiset mahdollisuudet osallistua yhteiskuntaan herättivät keskustelua. Lisäksi vammaisten kohtelu yhteiskunnassa nostettiin esiin, samoin se, että tasa-arvotyötä Pohjolassa pitää tehdä tehokkaasti, koska myös muu maailma katsoo suuntaamme. Johtopäätöksenä todettiin, että eri sukupuolilla pitää olla tasa-arvoiset mahdollisuudet ja vähemmistöjen oikeuksia pitää ajaa edelleen.

Puheenjohtajiston ministerikokoukset istuntoviikolla

Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajiston jäsenet ja Pohjoismaiden pääministerit, ulkoministerit ja pohjoismaisesta yhteistyöstä vastaavat ministerit tapaavat säännöllisesti neuvoston istuntojen yhteydessä. Puheenjohtajistolla oli neuvoston syksyn istuntoviikon aikana erilliset kokoukset edellä mainittujen pohjoismaisten ministerien kanssa. Kokousten aiheena oli Pohjoismaiden ajankohtainen yhteistyö. Puheenjohtajisto tapasi Suomen pääministerin Sanna Marinin 3. marraskuuta. Kokouksessa keskusteltiin neuvoston edellisen päivän huippukokouksen annista ja sen seurannasta, pohjoismaisen yhteistyön budjetista sekä Pohjoismaiden ministerineuvoston valmiudesta perustaa liikennepoliittinen ministerineuvosto. Pääministeri Marinin aloite pohjoismaisesta huoltovarmuusyhteistyöstä hyväksyttiin pääministereiden kokouksessa.

Puheenjohtajiston kokous ulkoministerien kanssa pidettiin 2. marraskuuta. Sen aiheena oli pohjoismainen yhteistyö kansainvälisissä asioissa, mukaan lukien arktiset kysymykset, EU ja Itämeren alue. Puheenjohtajiston tapaamiseen osallistuivat Suomen Pekka Haavisto, Tanskan Jeppe Kofod, Islannin Guðlaugur Þór Þórðarson, Norjan Annika Huitfeldt sekä Ruotsin Ann Linde.

Puheenjohtajiston kokouksessa pohjoismaisesta yhteistyöstä vastaavien ministerien kanssa 2. marraskuuta keskusteltiin Pohjoismaiden ministerineuvoston budjetista vuodelle 2023, nelivuotisesta budjettikyksestä sekä tulevaisuuden budjettiprosessista. Puheenjohtajiston tapaamiseen osallistuivat kaikki pohjoismaisesta yhteistyöstä vastaavat ministerit sekä itsehallintoalueiden ministerit.

4.3 Muut istuntoasiat

4.3.1 Rajaesteselonteko

Ruotsin pohjoismaisesta yhteistyöstä vastaava ministeri Anna Hallberg esitteli rajaesteselonteon. Pohjoissa on luotu passiunioni jo 1950-luvulla, ja kansalaisten vapaa liikkuvuus on ollut mahdollista jo siitä lähtien. Sen vuoksi koronapandemian johdosta asetetut rajasulut ovat olleet häkellyttäviä ja odottamattomia. Hallberg kertoi, että monet raja-alueiden asukkaat ovat tunteneet rajojen sulkemisen seuraukset päivittäisessä elämässään. Rajaesteitä on kuitenkin ollut jo ennen pandemiaa, ja niitä pyritään ratkaisemaan koko ajan kaikilla hallinnon tasoilla. Ministerineuvoston alaisen rajaesteneuvoston mandaattia ollaan uusimassa, ja muutamiin ongelmiin löydetty hyviä ratkaisuja. Hallberg korosti, että on tärkeää, että rajaesteet on sijoitettu korkealle poliittisella agendalla.

Ministerin selonteon jälkeen rajaestetyöryhmän jäsen Bertel Haarder painotti, että on tärkeää, että hallitukset panostavat rajaesteiden poistamiseen. Kansalaisten kriittinen arvio korona-ajan pohjoismaisesta koordinaatiosta tulee ottaa vakavasti huomioon. Puheenvuoroissa nousi esille pohjoismaisen vapaan liikkuvuuden tärkeys työmarkkinoiden kannalta, yhteisen tilannekuvan puute, pohjoismaisen luottamuksen jälleenrakennus, rajaesteiden suhde visioon, rajaneuvontapalveluiden rooli ja paremman varautumisen tarve. Ministeri Thomas Blomqvist vastasi esitettyihin näkökohtiin ja painotti vertaisoppimisen tärkeyttä tulevaisuuden kannalta: parempaa koordinaatiota tarvitaan jatkossa. Myös visiotyön parempaan toteuttamiseen tarvitaan lisää työkaluja – Pohjolan syvempään integraatioon tulee panostaa enemmän.

4.3.2 Ministerineuvoston vuoden 2022 budjetin hyväksyminen

Suomen yhteistyöministeri Thomas Blomqvist esitteli budjettikompromissin vuodelle 2022. Ministeri totesi, että vuoden 2022 budjetista tehtiin hyvä kompromissi pitkien neuvotteluiden tuloksena. Keskustelussa nousi esille kulttuurialan merkitys ruohonjuuritason toiminnalle. Kulttuurin katsotaan olevan pohjoismaisen yhteistyön liima, ja siihen kannattaa panostaa. Ministeri Blomqvist kertoi, että instituutioiden välisestä budjettiprosessista on tarkoitus keskustella lisää tulevana vuonna.

4.3.3 Yhteiskuntaturvallisuus

Yhteiskuntaturvallisuutta käsitelleessä osiossa tarkasteltiin kuutta mietintöä. Ne koskivat vapaata liikkuvuutta Pohjoismaissa, kyberhyökkäysten torjuntaa, pohjoismaista varautumisyhteistyötä, pohjoismaisen kriisivalmiuden vahvistamista, pohjoismaista varmuusvarastoa sekä pohjoismaista rokotetuotantoa.

Keskustelussa nousi esiin, että erityisesti Pohjoismaiden raja-alueet ovat kärsineet pandemiasta. Tämä johtuu siitä, että mahdollisuuksia matkustaa rajojen yli on rajoitettu voimakkaasti eivätkä kansalaiset ole vakuuttuneita pohjoismaisen yhteistyön tehokkuudesta pandemian aikana. Pohjoismaiden on voitava varautua paremmin kriiseihin ennalta ehkäisevällä toiminnalla. Lisäksi keskustelussa toistuivat muun muassa parempi yhteisvarautuminen, digitaalinen integraatio, yhteisten varmuusvarastojen tarve ja toivomus saada raportti sisäisestä turvallisuudesta.

4.3.4 Suomen puheenjohtajuuskauden ohjelma vuodelle 2022 ja vaalit

Suomi toimii vuonna 2022 Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajajana. Presidentiksi valittiin istunnossa Erkki Tuomioja ja varapresidentiksi Lulu Ranne. Pohjoismaiden neuvoston presidentiksi valitaan kalenterivuodeksi neuvoston jäsen siitä maasta, jossa seuraava varsinainen istunto pidetään. Istunnossa päätettiin, että neuvoston täysistunto pidetään Helsingissä vuonna 2022.

Suomen puheenjohtajuusohjelman pääteemat ovat sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä Pohjola, turvallinen Pohjola, kansalaisten rajaton Pohjola, kansainvälinen Pohjola ja tulevaisuusorientoitunut Pohjola. Edustaja

Tuomioja esitteli Suomen puheenjohtajuusohjelman, jonka keskeisenä teemana on kestävä Pohjola ja hyvinvointimallin tulevaisuus. Suomen puheenjohtajuusohjelmassa todetaan, että pohjoismaista hyvinvointimallia pidetään yhtenä Pohjoismaiden merkittävimmistä saavutuksista. Suomi haluaa tehdä puheenjohtajuuskaudellaan kriittisen arvion hyvinvointimallin nykytilasta ja haasteista. Edustaja Tuomioja kertoi myös, että puheenjohtajuuskaudellaan Suomi panostaa siihen, että pandemian jälkeen ihmiset ja palvelut voivat taas liikkua vapaasti ja esteettömästi. Rajaesteiden poistamisessa ja liikkumisen edistämisessä pitää ottaa käyttöön uusia tehokkaita työkaluja.

Pohjoismaiden parlamenttien puhemiehet pitivät 3. marraskuuta istuntoviikon yhteydessä perinteisen kokouksensa, jossa Pohjoismaiden neuvoston presidentti Bertel Haarder kertoi neuvoston ajankohtaisista teemoista. Puolan parlamentin ylähuoneen puhemies Tomasz Grodzki osallistui keskusteluun. Suomen eduskunnasta puhemieskokoukseen osallistui varapuhemies Antti Rinne.

5. Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajisto ja valiokunnat

5.1 Puheenjohtajisto

Puheenjohtajisto vastaa yleisistä poliittisista ja hallinnollisista kysymyksistä, budjetista sekä ulko-, puolustus- ja turvallisuuspolitiikasta. Lisäksi se toimii yleiskokouksena istuntojen välillä. Puheenjohtajisto johtaa neuvoston työtä ja vastaa työn koordinoinnista yhteistyössä parlamenttien ja kansainvälisten järjestöjen kanssa. Puheenjohtajistolla oli etätapaamisten vuoksi paljon kokouksia kertomusvuoden aikana, yhteensä 12. Puheenjohtajiston ajankohtaisia aiheita kertomusvuonna olivat muun muassa pohjoismainen siviilivaurautuminen, yhteiskunnan turvallisuus, puolustuspolitiikka sekä Pohjoismaiden rajaesteiden poistaminen.

5.1.1 Puheenjohtajiston visiokeskustelut

Tanskan puheenjohtajuusvuoden aikana käytiin puheenjohtajiston varsinaisissa kokouksissa keskustelua pohjoismaisen yhteistyön visioista. Puheenjohtajiston tavoitteena oli käsitellä keskusteluissaan aiheita, jotka vahvistavat pohjoismaista yhteistyötä. Lisäksi se halusi nostaa esiin yhteisiä haasteita, jotka ratkaisemalla voidaan edistää visiota Pohjolasta maailman integroituneimpana ja kestävämpänä alueena. Yhteistyötä valiokuntien kanssa tiivistettiin, ja kunkin aiheen vastuuvaiokunnan puheenjohtaja kutsuttiin puheenjohtajiston kokoukseen osallistumaan visiokeskusteluun. Visiokeskustelun teemat vuonna 2021 olivat korona ja sen vaikutus poliittiseen päätöksentekoon Pohjoismaissa, pohjoismainen kulttuurikaanon, epätasa-arvo Pohjoismaissa sekä Pohjoismaiden kriisivalmiusyhteistyön vahvistaminen.

Puheenjohtajiston vuoden viimeisessä kokouksessa 14. joulukuuta vieraana oli selvitysmies Jan-Erik Enestam. Hän kertoi Pohjoismaiden siviilivalmiutta käsittelevän strategisen selvityksen sisällöstä ja suosituksista. Sen mukaan pandemia on vaikuttanut pohjoismaiseen yhteistyöhön kielteisesti monella tavalla. Raportissa todetaan, että kansalaisten luottamus viranomaisten valmiuteen ylläpitää vapaata liikkuvuutta Pohjolassa kriisi aikana on vähentynyt. Tämä vaikuttaa negatiivisesti ihmisten haluun opiskella tai työskennellä toisessa Pohjoismaassa sekä yritysten halukkuuteen investoida muihin Pohjoismaihin. Lisäksi asukkaiden keskinäinen luottamus on heikentynyt, mikä pitkällä aikavälillä heikentää pohjoismaisen yhteistyön edellytyksiä. Kiinnostus suuriin yhteisiin rajat ylittäviin infrastruktuuri-investointeihin on vähentynyt. Tämä vaikutus on havaittavissa niin kunta-, alue- kuin valtiotasollakin, ja se koskee esimerkiksi energian, liikenteen ja vesihuollon infrastruktuuria. Pohjoismaisen malliin kuuluvat avoimet rajat ja yhä syvenevä integraatio. Sen uskottavuus on kuitenkin saanut kolhun, mikä saattaa heikentää Pohjolan kansainvälistä asemaa avoimuuden ja integraation esikuvana. Puheenjohtajisto merkitsi tiedoksi Enestamin strategiaselvityksen päätelmät ja suositukset, jotka liittyivät Pohjoismaiden siviilivalmiuteen. Lisäksi puheenjohtajisto suosittelee Pohjoismaiden ministerineuvostolle, että se antaisi Pohjoismaiden neuvostolle selonteon siitä, minkälaisiin toimiin on tarkoitus ryhtyä konkreettisten suositusten toimeenpanemiseksi.

5.1.2 Pohjoismainen puolustuspoliittinen konferenssi

Pohjoismaiden neuvoston Tanskan puheenjohtajuusohjelmassa korostetaan pohjoismaista puolustus- ja varautumisyhteistyötä. Ohjelmassa todetaan seuraavasti: ”Britannian ja Yhdysvaltain eristäytyminen on luonut Eurooppaan johtajuustilanteen, jossa on tarvetta pohjoismaiselle visiolle ja pohjoismaisen johtajuuden osatekijöille. Tämä koskee ilmasto- ja ympäristöalan lisäksi myös turvallisuutta kaikkein laajimmassa merkityksessä. Pohjoismaiden hyvin erilaiset liittolaissuhteet eivät estä sitä, että Nordefcon vaikutusmahdollisuuksia lisätään tiivistämällä turvallisuus- ja puolustusyhteistyötä huomattavasti nykyisestä.”

Pohjoismaiden neuvoston ja Tanskan järjestämä konferenssi pohjoismaisesta puolustuspoliittisesta yhteistyöstä pidettiin Fredriksbergin linnassa Kööpenhaminassa 16. syyskuuta. Konferenssin keskeiset teemat olivat Pohjolan alueen turvallisuuteen liittyvät tekijät ja pohjoismainen yhteistyö Itämerellä ja arktisella alueella. Konferenssin neljä erillistä teemaa olivat 1) Nordefco-yhteistyö, 2) arktinen yhteistyö, 3) Itämeri-yhteistyö sekä 4) kyberyhteistyö. Konferenssiin osallistuivat Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan jäsen, edustaja Jouni Ovaska sekä edustaja Hilka Kemppi.

Konferenssissa oli esillä pohjoismaisen Nordic Defence Cooperation -puolustusyhteistyöhankkeen eli Nordefcon toiminta ja sen tulevaisuuden näkymät. Niistä puhui Håkon Saxi Norjan puolustusyliopistosta. Nordefcon kuuluvat Tanska, Suomi, Islanti, Norja ja Ruotsi. Sen tavoitteena on vahvistaa osallistujamaiden kansallista puolustusta, löytää synergiaetuja ja edistää tehokkaita yhteisiä ratkaisuja. Kokouksessa tarkasteltiin myös Nordefcon tulevaisuuden haasteita.

Richard Bengtson Lundin yliopistosta ja Martin La Cour-Andersen Tanskan puolustusvoimista kertoivat arktisesta yhteistyöstä, alueen haasteista ja niiden ratkaisemisesta sekä pohjoismaisen yhteistyön lisäämisestä. Puhujien mukaan lisääntyvä suurvaltakilpailu Kiinan ja Venäjän välillä näkyy myös arktisella alueella. Sen vuoksi on pohdittava, kuinka Pohjoismaat voivat toimia alueella, kun jännitteet lisääntyvät. Jørgen Staun Tanskan puolustusakatemiasta ja Ulrich Hellebjerg kertoivat Itämeren turvallisuustilanteesta. Valtion tukemat kyberhyökkäykset ovat kasvava maailmanlaajuinen haaste myös Pohjoismaille. Konferenssissa käsiteltiin tällaista kyberhyökkäysten uhkaa ja sitä, miten Pohjoismaat ovat varautuneet torjumaan niitä yhteistyössä. Eneken Tikk Jyväskylässä sijaitsevasta Cyber Policy Institute (CPI) -organisaatiosta ja Peter Knøster Tanskan kybervirastosta kertoivat aiheesta.

Suomi toimi Nordefcon puheenjohtajamaana vuonna 2021. Nordefco jatkoi vuonna 2019 hyväksymänsä vision toimeenpanoa ja pyrki edistämään sen tavoitteita käytännössä.

5.1.3 Neuvoston EU-yhteistyö

Pohjoismaiden neuvoston kansainvälisessä strategiassa (2018–2022) korostetaan Itämeren ja arktisen alueen lisäksi yhteistyötä EU:n kanssa. Neuvostolle EU on erityinen huomion kohde, koska Pohjoismaille on tärkeää vahvistaa yhteyksiä läheisten ystävien ja ennakoitavien yhteistyökumppaneiden kanssa. Pohjoismaiden neuvosto on vahvistanut yhteyksiään europarlamentaarikkoihin ja EU:n instituutioihin. Vuonna 2020 neuvosto solmi viralliset suhteet Euroopan parlamenttiin. Ensimmäinen tapaaminen Euroopan parlamentin vastaavan valtuuskunnan kanssa syyskuussa 2021 peruuntui koronatilanteesta johtuen. Vastaavaa kokousta suunnitellaan pidettäväksi helmikuussa 2022 Suomessa.

Neuvoston puheenjohtajiston vuosittainen kokous Pohjoismaiden EU-valiokuntien kanssa pidettiin 26. huhtikuuta etäyhteyksin. Eduskunnasta kokoukseen osallistuivat suuren valiokunnan varapuheenjohtaja, edustaja Merja Kyllönen sekä neuvoston puheenjohtajiston jäsenet, edustajat Tuomioja, Rydman ja Ovaska. Pohjoismaiden neuvosto järjesti kolme teemaseminaaria, joiden aiheina olivat energia, digitalisaatio ja antibioottiresistenssi. Ne pidettiin maaliskuussa etänä.

Pohjoismaiden neuvostolla on syyskuusta 2017 lähtien ollut oma työntekijä, joka yhdessä Pohjoismaiden parlamenttien kanssa edistää yhteydenpitoa EU:hun. Pohjoismaiden neuvoston yleiskokouksessa vuonna 2016 päätettiin, että Brysseliin perustetaan neuvoston EU-toimisto kolmivuotiskaudeksi ja sinne palkataan

EU-asiantuntija. Pohjoismaiden neuvoston EU-toimisto ja EU-erityisasiantuntija ovat toimineet vuosina 2017–2020 neuvoston sisäisen päätöksen ja sen taustalla olevan jäsenehdotuksen perusteella.

Puheenjohtajisto päätti syyskuussa 2020, että EU-toimiston toimikautta jatketaan korkeintaan 31.12.2021 saakka ja että toimikauden jatkoa koskevasta ehdotuksesta päätetään lopullisesti äänestyksessä, joka järjestetään ensimmäisessä lähitapaamisena pidettävässä yleiskokouksessa. Tällä hetkellä EU-asiantuntijan tehtävää hoitaa Kööpenhaminan sihteeristössä yksi virkamies, joka toimii osin Brysselissä. Kertomusvuoden teemaistunnossa viikolla 26 päätettiin puheenjohtajiston ehdotuksesta (A 1844/presidiet) jatkaa EU-toimiston toimikautta uudella määräaikaisella kolmivuotiskaudella (1.1.2021–31.12.2023). Esitys hyväksyttiin äänestyksessä vilkkaan keskustelun jälkeen luvuin 36–31.

Kertomusvuoden syksyn istunnossa käsiteltiin ehdotusta vahvistaa saamelaisten mahdollisuutta osallistua neuvoston toimintaan. Istunnossa käsiteltiin ja äänestettiin puheenjohtajiston tekemästä mietinnöstä, joka koski saamelaisten edustusta Pohjoismaiden neuvostossa (A 1870/presidiet). Puheenjohtajisto ehdotti, että Pohjoismaiden neuvosto muuttaa työjärjestystään niin, että Suomen, Ruotsin ja Norjan saamelaiskäräjillä on Saamelaisen parlamentaarisen neuvoston ja laajennetun tarkkailijan asemansa kautta oikeus osallistua valiokuntien ja puheenjohtajiston kokouksiin. Kokouksissa käräjien edustajilla olisi puheoikeus mutta ei äänioikeutta. Aiempien kokemusten perusteella saamelaiskäräjien edustajien osallistuminen Pohjoismaiden neuvoston kokouksiin on ollut vähäistä. Ehdotus hyväksyttiin äänestyksessä yksimielisesti.

5.1.4 Pohjoismaisen ulko- ja turvallisuuspoliittisen strategian toteutus

Vuonna 2020 valmistui pohjoismainen ulko- ja turvallisuuspoliittinen strategia, joka oli jatkoa Thorvald Stoltenbergin vuonna 2009 laatimalle raportille. Pohjoismaiden ulkoministerien tilaaman selvityksen laati Islannin entinen ministeri Björn Bjarnason. Hänen raporttinsa *Nordic Foreign and Security Policy 2020: Climate Change, Hybrid & Cyber Threats and Challenges to the Multilateral, Rules-Based World Order* sisältää ehdotuksia Pohjoismaiden ulko- ja turvallisuuspoliittisen yhteistyön kehittämiseksi. Neuvosto seurasi kertomusvuonna tiiviisti strategian toteutusta ja Pohjoismaiden hallitusten toimia sen toimeenpanemiseksi. Strategian mukaan ulko- ja turvallisuuspolitiikassa on tarvetta vahvalle pohjoismaiselle johtajuudelle ja Pohjoismaat voivat tehdä vielä enemmän yhteistyötä ulko- ja turvallisuusasioissa.

Bjarnasonin raportti keskittyy globaalin ilmastomuutoksen torjumiseen, hybridiuhkien ja verkkokysymysten käsittelyyn, monenkeskisyyden vahvistamiseen ja uudistamiseen sekä sääntöihin perustuvaan kansainväliseen järjestykseen. Raportti sisältää 14 konkreettista toimenpidettä. Ne koskevat esimerkiksi ilmastomuutoksen hillitsemistä ja merentutkimusta, pandemiavalmiutta, demokraattista ja sääntöihin perustuvaa kyberavaruutta, monenkeskisten organisaatioiden uudistamista ja nykyaikaistamista, yhteistä pohjoismaista diplomatiaa, diplomaattisten edustustojen roolin vahvistamista sekä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevan tutkimuksen ja analyysin lisäämistä.

Ulkopoliittinen seminaari ulko- ja turvallisuuspoliittisesta strategiasta

Pohjoismaiden neuvosto järjesti 8. helmikuuta ulkopoliittisen etäseminaarin, jossa käsiteltiin Björn Bjarnasonin laatimaa pohjoismaista ulko- ja turvallisuuspoliittista strategiaa. Tärkeässä osassa on ilmastomuutoksen torjunta, kyberturvallisuus ja sääntöperustainen yhteiskuntajärjestelmä. Pohjoismaiden kannalta merkittävistä ajankohtaisista ulkopoliittikan kysymyksistä nousi esille arktisen alueen geopoliittinen tilanne, joka on muuttumassa Kiinan sitä kohtaan osoittaman kasvavan kiinnostuksen ja amerikkalaisten lisäämän merenkulun myötä. Seminaarissa kuultiin myös kyberturvallisuuden tilanteesta Pohjoismaissa. Aiheesta alusti majuri Mikkel Storm Jensen. Erityisen huomion kohteeksi nousivat sektorivastuun periaate ja valtion rooli kyberuhkien torjunnassa. Kyberresilienssiä tulee kasvattaa. Suomesta tilaisuuteen osallistuivat muun muassa Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajiston suomalaisjäsenet, edustajat Erkki Tuomioja ja Wille Rydman.

5.2 Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa

Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta kokoontui kertomusvuonna viisi kertaa. Valiokunnan työn keskeisiä aiheitä vuonna 2021 olivat pohjoismaisten naapurikielten ymmärtäminen, disinformaatio ja valeuutiset, ammattikoulutuksen houkuttelevuuden lisääminen sekä Pohjoismaiden pienten kielten aseman vahvistaminen. Valiokunta käsiteli kokouksissaan useita jäsenehdotuksia ja mietintöjä.

5.2.1 Pohjoismaiset kulttuurileikkaukset

Valiokunta tapasi Suomen tiede- ja kulttuuriministerin Annika Saarikon tammikuun kokouksessaan. Tapauksessa keskusteltiin ennen kaikkea kulttuurisektorin leikkauksista. Ministeri kertoi, että pohjoismaisen koulutus- ja tutkimusyhteistyön budjettia leikataan 5,5 prosenttia ja pohjoismaisen kulttuuriyhteistyön budjettia 6 prosenttia vuonna 2021. Tämä liittyy visiotyön mukaiseen uuteen budjettiin. Käytännössä se tarkoittaa sitä, että opetus- ja kulttuurialan budjettia leikataan, kun taas ympäristöalan budjettia kasvatetaan.

Huhtikuussa valiokunnan kokouksessa vierailivat Pohjoismaiden neuvoston presidentti Bertel Haarder, varapresidentti Annette Lind sekä Pohjoismaiden neuvoston uusi johtaja Kristina Háfoss. He kertoivat Tanskan puheenjohtajakauden ohjelmasta vuodelle 2021. Kokouksessa käsiteltiin jäsenehdotuksia, joiden aiheita olivat geoblokkauksen vähentäminen, koulutusalan digitaaliset ratkaisut, urheilutapahtumia koskeva yhteispohjoismainen strategia sekä yhdenvertaiset koulutus- ja hyvinvointipalvelut Pohjolan kuulovammaisille. Lisäksi valiokunta keskusteli hankkeesta, joka liittyy pohjoismaisiin ajatushautomoihin ja alakohtaisesti säänneltyjen ammattipätevyyskysymysten ja tutkintojen tunnustamista käsittelevään konferenssiin.

Kesäkuun kokouksessa valiokunnassa keskusteltiin media- ja informaatiolukutaidon parantamisesta. Ministerineuvoston käynnistämän hankkeen tavoitteena on laatia niin kutsuttu MIL-indeksi (engl. media and information literacy), jonka avulla voidaan mitata systemaattisesti väestön media- ja informaatiolukutaitoa. Valiokunta keskusteli myös lausunnon antamisesta jäsenehdotukseen, joka koski pohjoismaisen roko-tustuotannon käynnistämistä.

Syyskuun kokouksessa painopisteenä oli lukemisen edistäminen Pohjoismaissa. Mikaela Wickström Pohjoismaisesta kulttuuripisteestä esitteli pohjoismaista Kirja-ahmatti-hanketta. Hankkeen tavoitteena on sekä edistää pohjoismaisen lastenkirjallisuuden lukemista kaikissa Pohjoismaissa että tehdä tunnetuksi ja profiloitua pohjoismaista lasten- ja nuortenkirjallisuutta aikuisten ja lasten keskuudessa. Valiokunta keskusteli myös lausunnostaan, joka koski Suomen valtuuskunnan aloitetta uudesta valkovenäläisille opiskelijoille suunnatusta opinto-ohjelmasta.

Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunnan jäsenet keskustelivat marraskuun kokouksessaan pohjoismaisuudesta ja sen vahvistamisesta perusopetuksessa. Jäsenehdotuksen mukaan pohjoismaisten naapurikielten ymmärtäminen on heikentynyt viime vuosina. Jotta pohjoismaisten kielten asema vahvistuisi, pitäisi pyrkiä vaikuttamaan erityisesti lapsiin ja nuoriin. Keinoina jäsenehdotuksessa mainitaan oppimateriaalien kehittäminen ja yhteisen pohjoismaisten kielten ja naapurikielten keskuksen perustaminen. Valiokunta keskusteli myös pohjoismaisesta kulttuurikaanonista ja käsiteli jäsenehdotusta musiikillisista lahjakkuuksista. Ehdotuksessa halutaan laajentaa nuorten lahjakkaiden muusikoiden rekrytointia kaikkiin Pohjoismaihin. Tavoitteena on tarjota eritasoisia digitaalisia ja lähikursseja Pohjoismaiden lapsille ja nuorille, jotka soittavat jotain instrumenttia, opettelevat säveltämistä tai opiskelevat kapellimestariksi.

Valiokunnan kokouksissa keskusteltiin vuoden aikana useasti myös geoblokkauksesta. Jäsenehdotuksessa ehdotetaan, että Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden hallituksille, että digitaalisten tv-palvelujen geoblokkausta vähennettäisiin Pohjoismaiden välillä, kuten raportissa *Nordisk TV på tværs af grænser* ehdotetaan. Asiasta äänestettiin täysistunnossa, ja ehdotus hyväksyttiin.

Teemaistunnossa 29.6. äänestettiin yhdestä jäsenaloitteesta. Aloitteessa ehdotettiin, että Bergenin yliopiston tutkivan journalismin keskukselta tehtäisiin pohjoismainen tutkivan journalismin keskus. Se voisi yhteistyössä muiden pohjoismaisten laitosten, kuten Århusissa sijaitsevan Pohjoismaisen lehtimieskeskuksen (NJC) ja Göteborgin yliopiston journalistiohjelman, kanssa järjestää alueellisia workshoppeja. Niiden teemoina voisi olla esimerkiksi tutkivaan journalismiin keskittyvän feature-toimituksen johtaminen, vaihto-ohjelmat ja tutkivan journalistiikan maisteriohjelmat. Norjan edustaja Jorodd Asphjell esitteli aloitteen. Asphjellin mukaan tutkiva journalismi on lisääntymässä globaalisti ja on tärkeää, että Pohjoismaat ovat aktiivisia alan kehittämisessä. Pohjoismailla on myös vahva kansainvälinen rooli, jota tukee vahva yhteinen osaaminen ja panostus. Jäsen ehdotus sai tarpeeksi kannatusta, ja se hyväksyttiin.

5.2.2 Koulutusalan digitaaliset ratkaisut ja pohjoismaisuus kouluissa

Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunnalle kuuluvista aloitteista äänestettiin täysistunnossa 4. marraskuuta. Niitä oli kolme, ja ne kaikki hyväksyttiin. Ensimmäinen aloite koski valiokuntaehdotusta koulutusalan digitaalisista ratkaisuista. Sen tarkoituksena on kannustaa elinikäiseen oppimiseen. Pandemia on koskettanut suoraan erityisesti nuoria, ja on huomattu, että etäopetuksessa on suuria eroja alueista ja opettajista riippuen. Valiokunnan puheenjohtaja Kjell-Arne Ottoson painotti, että hyvät ja toimivat digitaaliset ratkaisut ovat kilpailuetu, jota kannattaa hyödyntää.

Toinen valiokuntaehdotus koski aloitetta, jonka tavoitteena on lisätä pohjoismaisuutta kouluissa. Opettajille pitäisi tarjota tukea ja tietoa siitä, miten naapurimaiden kieliä voitaisiin tuoda kouluissa paremmin esiin. Tutkimukset osoittavat, että naapurikielten ymmärtäminen on vähentynyt Pohjoismaissa. Monen puheenvuoron käyttäneen edustajan mukaan pohjoismaisten kielten ymmärtäminen on yksi integraation perustekijöistä.

Kolmas valiokuntaehdotus koski jäsenehdotusta geoblokkauksen vähentämisestä. Tästä aiheesta on keskusteltu paljon, jonka aikana on ilmennyt, että geoblokkausta ei ole mahdollista estää kokonaan. Asiaa edistettäessä on tärkeää, että tekijänoikeudet otetaan huomioon. Lisäksi pohjoismaisten yleisradiokanavien pitää tehdä yhteistyötä asian eteen. Valiokunnan toiveena on saada nuoret innostumaan Pohjoismaista. Television ja median riippumattomuudesta ja vapaudesta päättää omasta ohjelmistosta käytiin kiihkas keskustelu. Eri tahot tulkitsivat valiokuntaehdotuksen tarkoituksen eri tavoin, mutta alkuperäinen ehdotus hyväksyttiin yhdestä varaumasta huolimatta.

5.3 Kestävä Pohjola

Kestävä Pohjola -valiokunta kokoontui kertomusvuonna viisi kertaa, kerran lähitapaamiseen ja neljästi etäyhteyksin. Valiokunta käsittelee ympäristöä, luontoa ja luonnonvarojen kestävää hyödyntämistä maataloudessa, kalastuksessa ja metsätaloudessa. Valiokunnan aihepiiri oli laaja. Aiheita olivat muun muassa kiertotalouden ratkaisut merten tilaan, yhteispohjoismaiset ilmasto- ja biodiversiteettitavoitteet sekä ilmastoälykäs rakentaminen. Valiokunta käsitteli 15 jäsenehdotusta, useita raportteja ja osallistui kansainvälisiin kokouksiin ja tapahtumiin, kuten Nordic Climate Action Weeks -tapahtumaan Helsingissä ja Pohjoismaiden neuvoston järjestämiin temaattisiin videoseminaareihin. Kertomusvuonna valiokunta myös tuki aktiivisesti nuorten osallistamista luonnon monimuotoisuutta koskevan globaalin sopimuksen laatimiseen.

Tammikuun kokouksessaan valiokunta käsitteli mietintöjä, jotka koskivat muun muassa Itämeren rehevöitymisen estämistä, uudisrakennusten hiilidioksidipäästöjen vähentämistä sekä yhteispohjoismaista strategiaa tuulivoimaloiden purkamiseksi ja tuulivoimateollisuuden jätteen kierrättämiseksi.

Huhtikuussa Kestävä Pohjola -valiokunta keskusteli etäkokouksessaan jäsenehdotuksesta, joka käsitteli luonnonsurmaa koskevaa lainsäädäntöä. Jäsenehdotuksen mukaan luonnonsurma eli laajamittainen luonnon tuhoaminen tulisi kriminalisoida ja luonnonsurmasta tulisi voida nostaa syyte Haagin kansainvälisessä rikostuomioistuimessa. Jäsenehdotuksessa korostuu huoli kasvavasta kulutuksesta, muun muassa liikakulutuksesta ja merten elinympäristöjä tuhoavasta pohjatrootauksesta. Myös laajamittainen metsien hakkuu

ja teollinen maatalous ovat ehdotuksen mukaan vakavia esimerkkejä laajamittaisesta ja pitkään kestäneestä toiminnasta, joka vahingoittaa ympäristöä. Jos kansainvälinen luonnonsurmaa koskeva lainsäädäntö tulee voimaan ja sen myötä laajamittainen ympäristön tuhoaminen kriminalisoidaan, se ratkaisisi jäsenehdotuksen mukaan globaalin ongelman. Aiheen käsittely jatkui asiantuntijakuulemisella syksyn valiokuntakokouksessa, ja sen on määrä jatkua edelleen miniseminaarissa.

Valiokunta käsitteli kevään etäkokouksessaan myös Itämeren suojelua koskevaa jäsenehdotusta. Sen mukaan Pohjoismaiden pitäisi yhteistyössä Baltian maiden kanssa huolehtia kipsin ja rakennekalkin levittämisestä Itämereen rajoittuville maatalousmaille. Tavoitteena on estää fosforipäästöjä ja Itämeren rehevöitymistä.

Kesäkuun kokouksessa valiokunta käsitteli jäsenehdotusta pakkausten Joutsenmerkistä. Jäsenehdotuksen tavoitteena on, että pakkauskille asetetaan Joutsenmerkin edellyttämät vaatimukset ja että Joutsenmerkin käyttö laajennetaan koskemaan kaikkea pakkaustuotantoa. Valiokunta päätti jatkaa käsittelyä asiantuntijakuulemisella. Valiokunta keskusteli myös ehdotuksesta, joka koski yhteispohjoismaisia ilmastotavoitteita. Valiokunnan jäsenillä oli eriäviä näkemyksiä näiden tavoitteiden hyödyllisyydestä, mutta käsittelyä päätettiin kuitenkin jatkaa. Valiokunta käsitteli myös Pohjoismaiden toimia arktisten merialueiden hyväksi. Ehdotuksen mukaan arktiselle merialueelle ja sen valuma-alueille pitäisi laatia yhteinen merenhoitosuunnitelma, joka täydentäisi Pohjoismaiden välisiä kahdenkeskisiä vesienhoitosopimuksia ja Arktisen neuvoston merenhoitotyötä. Osa valiokunnan jäsenistä piti ehdotettuja toimia päällekkäisenä muun muassa valtioden jo tekemälle työlle. Ehdotuksen jatkokäsittelystä äänestettiin, ja tasaaäniin päättyneen äänestyksen ratkaisi jatkokäsittelyn hyväksi puheenjohtajan ääni. Käsittelyä päätettiin jatkaa vuoropuheluna Arktisen neuvoston kanssa. Valiokunta käsitteli kokouksessaan myös ministerineuvoston vastauksia Pohjoismaiden neuvoston suosituksiin. Esimerkiksi uusiokäyttöstrategian käsittelyä valiokunta päätyi jatkamaan poliittisessa dialogissa ministerineuvoston kanssa.

Syyskuun kokouksessa Kestävä Pohjola -valiokunta käsitteli jälleen jäsenehdotusta pakkausten Joutsenmerkistä. Valiokunta kuuli kokouksessaan alan asiantuntijoita siitä, mitä kriteerejä pakkaustuotannon pitäisi täyttää, jotta se voi saada pohjoismaisen Joutsenmerkin. Aiheen käsittelyä on määrä jatkaa pyöreän pöydän keskustelussa vuonna 2022. Syyskuun kokouksessa käsiteltiin myös valiokunnan mietinnöt ilmastöä rakentamisesta Pohjoismaissa sekä elimistöön päätyvästä mikromuovista.

Valiokunta käsitteli kokouksessaan Pohjoismaiden neuvoston istuntoviikolla muun muassa nuorten pohjoismaisen ilmasto- ja biodiversiteettirahaston perustamista. Ehdotusta rahaston perustamiseksi on edistetty yhteistyössä Nuorten Pohjoismaiden neuvoston (UNR) kanssa vuoden 2021 alusta lähtien. Valiokunta tapasi myös jo vakiintuneen käytännön mukaisesti pohjoismaisia ilmasto- ja ympäristöministereitä. Nuorten ilmasto- ja biodiversiteettirahaston perustaminen oli keskeisenä aiheena myös ministerien kanssa pidetyssä kokouksessa.

5.3.1 Tulevaisuuden energiaratkaisut

Pohjoismaiden neuvosto järjesti 2.–3. maaliskuuta kolmen verkkoseminaarin sarjan. Seminaareissa käytiin vuoropuhelua Euroopan parlamentin ja komission edustajien kanssa. Pohjoismaiden neuvosto haluaa näin vahvistaa yhteyksiä europarlamentaarikoihin ja EU:n instituutioihin. Energiaseminaarissa käsiteltiin siirtymää fossiilittomaan energiantuotantoon ja rajat ylittäviä sähkömarkkinoita. Energiantuotannon ja sähkömarkkinoiden murros EU:ssa on valtavan mittaluokan muutos, jossa Pohjoismaat haluavat olla edelläkävijöitä. Kyseessä on siirtymä hiili- ja teräsyhteisöstä kohti kestävää energiantuotantoa. Euroopan vihreän kehityksen ohjelma on tärkeässä osassa, kun unionissa tavoitellaan hiilidioksidipäästöjen laskua. Tavoitteena on vähentää päästöjä 55 prosentilla vuoteen 2030 mennessä vuoden 1990 tasosta. Tavoitteen saavuttamiseen vaikuttavat muun muassa energiaverotus ja Euroopan unionin politiikka, joka koskee maankäyttöä ja sen muutoksia sekä metsien ilmastovaikutuksia.

Seminaarissa puhunut Simon-Erik Ollus, Fortumin sähkökaupasta ja tuotannonohjauksesta vastaava johtaja, totesi, että pohjoismainen sähkömarkkina tuo todellista pohjoismaista hyötyä. Päästöttömän pohjoismaisen sähkömarkkinan kehittämiseen tarvitaan kuitenkin valtavia investointeja. Seuraavien kahden vuosikymmenen aikana sähköntuotanto pitäisi kaksinkertaistaa. Yhteisen sähkömarkkinan kautta Pohjoismaat voisivat olla edelläkävijöitä Euroopassa myös vedyn käytössä. Se edellyttäisi kuitenkin vahvempaa koordinaatiota maiden kesken. Pohjoismailla on kuitenkin ollut hieman erilaisia tavoitteita energiasiirtymiensä aikatauluissa.

EU:n energiakomissaari Kadri Simson totesi, että Pohjoismaat ovat EU:n alueellisen energiayhteistyön esikuvia. Simson ylisti Pohjoismaiden toimitusvarmuutta ja ratkaisuja uusiutuvan energian integroimiseksi järjestelmiinsä. EU-parlamentin teollisuus-, tutkimus- ja energiavaliokunnan varapuheenjohtaja Morten Petersen otti puheeksi energiantuotannon merellä. Hän sanoi, että Pohjolalla on teoriassa suuret mahdollisuudet tuottaa Pohjanmerellä ja Itämerellä laajamittaisesti vetyä ja power-to-x-tekniologioihin perustuvia polttoaineita kuljetusalan tarpeisiin. Konkreettisena esimerkkinä mainittiin Tanskan helmikuussa 2021 hyväksymä suunnitelma keinotekoisesta energiasaaresta Pohjanmeressä. Ensimmäisessä vaiheessa saaren on määrä tuottaa tuulivoimaa kolmelle miljoonalle kotitaloudelle ja myöhemmässä vaiheessa jopa kymmenelle miljoonalle. Saaren on tarkoitus tuottaa myös ympäristöystävällistä vetyä merivedestä.

Pohjoismaiden ministerineuvoston pääsihteeri Paula Lehtomäki totesi, että jo 87 prosenttia Pohjoismaiden sähköntuotannosta on hiilidioksidipäästötöntä. Hän korosti Pohjoismaiden välisen koordinaation ja yhteistyön tarvetta energia-alalla; horisontaalisiin rajat ylittäviin kysymyksiin ei voi vastata siilomaisilla kansallisilla ratkaisuilla.

EU-parlamentin teollisuus-, tutkimus- ja energiavaliokunnan jäsen Henna Virkkunen totesi puheenvuorossaan, että pohjoismainen energiayhteistyö näyttää Euroopalle energiaomavaraisuuden mallia. Pohjoismaisesta yhteistyöstä tulisi ottaa mallia, kun EU:n energiaunioni viimein toteutetaan ja EU:n riippuvuutta ulkopuolisesta energiasta vähennetään.

5.3.2 Uudisrakennusten hiilidioksidipäästöjen vähentäminen

Teemaistunnossa kesäkuussa käsiteltiin kahta mietintöä. Ensimmäinen mietintö koski jäsenehdotusta uudisrakennusten hiilidioksidipäästöjen vähentämiseksi. Toinen mietintö puolestaan käsitteli jäsenehdotusta, joka koski Suomen, Ruotsin ja Norjan susikannan hallintaan liittyvää yhteistyötä.

Tanskalainen Kasper Roug esitteli ensimmäisen mietinnön. Sen mukaan rakentamista pitää ajatella uudella tavalla hiilidioksidipäästöjen vähentämiseksi. Tätä voisi edistää muun muassa materiaalivalinnoilla, esimerkiksi lisäämällä puun käyttöä rakentamisessa betonin sijaan. Kaikkiin uudisrakennuksiin olisi sovellettava elinkaariarviointimenetelmää, joka olisi yhdistettävä kansallisiin ilmastotavoitteisiin. Lisäksi uudisrakennusten elinkaaritalloudellisuudelle pitäisi asettaa tavoitteet ja hyviä käytäntöjä päästöttömistä rakennustyömaista pitäisi jakaa muille maille. Varauksesta huolimatta mietintö hyväksyttiin, ja Pohjoismaiden hallituksille annettiin suositus.

Edustaja Mikko Kinnunen esitteli Kestävä Pohjola -valiokunnan mietinnön yhteisen susikannan hallinnasta. Jäsenehdotuksessa esitettiin alun perin, että Suomen, Ruotsin ja Norjan susikantaa hoidettaisiin yhteistyössä ja paikallisten asukkaiden vaikutusmahdollisuuksia sudenmetsästyksen lisättäisiin. Valiokunta oli kuitenkin erimielinen ehdotuksen sisällöstä ja päätti edistää vain ehdotusta susikannan yhteisestä hoidosta. Teemaistuntoon tuotiin vielä muutosehdotus. Siinä ehdotettiin, että susikannan yhteisen hoidon sijaan edistetään susikantojen hoitamista koskevaa kokemuksenvaihtoa Suomen, Ruotsin ja Norjan välillä. Muutosehdotus hyväksyttiin.

5.3.3 Nuorten ilmasto- ja biodiversiteettirahasto

Kestävä Pohjola -valiokunnan asioita istunnossa olivat nuorten ilmasto- ja biodiversiteettirahasto, pohjoismainen strategia tuulivoimateollisuuden jätteen kierrättämiseksi ja Pohjoismaiden yhteinen NORM-jätteen loppusijoituspaikka. Valiokunnan puheenjohtaja Magnus Ek esitteli valiokuntaehdotuksen nuorten ilmasto- ja biodiversiteettirahastosta marraskuun täysistunnossa. Kyseessä on nuorille erittäin tärkeä aloite, joka lähti liikkeelle Greta Thunbergin kieltäytyttyä Pohjoismaiden neuvoston ympäristöpalkinnosta vuonna 2019. Rahaston tarkoitus on edistää ilmasto- ja biodiversiteettiprojekteja ja -aloitteita. Tavoitteena on myös, että nuoret pääsevät vaikuttamaan ja osallistumaan konkreettisesti poliittisiin päätöksentekoprosesseihin. Lisäksi sen tarkoituksena on auttaa nuoria, yrityksiä ja akateemista maailmaa yhdistämään ilmasto- ja ympäristötyössä tekemänsä panostukset. Ehdotuksessa esitetään rahastolle mallia, jossa nuoret pääsevät itse johtamaan rahastoa. Rahastolle on myönnetty 800 000 Tanskan kruunua alkupääomaa. Todellisten tulosten saavuttaminen vaatii kuitenkin kunnollisia resursseja, joten on ensisijaisen tärkeää saada mukaan ulkoisia rahoittajia. Rahoituksen epävarmuus olikin kahden puolueyhymän huolenaihe. Ehdotuksen puolesta äänesti 52 ja varaumaa kannatti 16 jäsentä.

Ehdotus pohjoismaisesta strategiasta tuulivoimateollisuuden jätteen kierrättämiseksi esiteltiin täysistunnossa. Pelkästään Ruotsin tuulivoimaloista on korvattava 6 800 tonnia materiaalia vuoteen 2025 mennessä. Näin suuri määrä materiaalia on voitava kierrättää. Tanskassa on tehty suunnitelmia maailman suurimmasta vihreästä energiasaaresta. Materiaalien kierrättäminen sai kannatusta. Tuulivoimaloiden roottorien lavat ovat kuitenkin kovaa kulutusta kestävä materiaalia, minkä vuoksi ne ovat vaikeasti kierrätettäviä. Kuitenkin 85–90 prosenttia materiaalista on nykyisinkin kierrätettävää. Äänestyksessä ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Kolmas aihe oli Pohjoismaiden NORM-jätteen loppusijoituspaikka. Vihreän siirtymän seurauksena öljyteollisuutta ryhdytään ajamaan alas. Kun öljynporauslaittoja poistetaan käytöstä, syntyy paljon matalaradioaktiivista NORM-jätettä. Monissa Pohjoismaissa ei ole käsittelylaitoksia tai loppusijoituspaikkoja tällaiselle jätteelle. Äänestyksessä ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

5.4 Kasvu ja kehitys Pohjolassa

Kasvu- ja kehitys Pohjolassa -valiokunta kuuli tammikuussa pohjoismaisia viranomaisia ja asiantuntijoita aiheesta yhteispohjoismainen sähköinen tunnistautumisjärjestelmä (e-ID). Kuulemiset liittyivät Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan tekemään jäsenehdotukseen. Sen mukaan uusien digitaalisten tunnistautumisjärjestelmien kehittämistä pitäisi koordinoida Pohjoismaiden välillä. Siinä pitäisi ottaa huomioon eri maiden järjestelmien yhteensopivuus, toimivuus, tietoturvallisuus ja kustannustehokkuus. Eri-tisasiantuntija Jens Oldgard esitteli Pohjoismaiden ministerineuvoston tulevaisuuden työelämää ja perinteisten työtapojen digitaalista muutosta koskevan (2017–2020) hankkeen tuloksia. Ne liittyivät muun muassa uusien työmarkkinoiden toimijoihin (digitaaliset alustat), työturvallisuuteen ja -terveyteen sekä lainsäädäntöön ja tulevaisuuden työmarkkinoihin. Kuulemisten ohella valiokunta tarkasteli muun muassa koronakriisin seurauksena asetettuja vapaan liikkuvuuden rajoituksia Pohjoismaissa sekä näiden negatiivisia vaikutuksia nimenomaan elinkeinoalaan. Lisäksi valiokunta käsitteli rakennuslalla esiintyvän rikollisuuden torjumista, Pohjoismaiden ministerineuvoston maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikesektorin yhteistyöohjelmaa vuosille 2021–2024 sekä luotsikoulutuksen yhdenmukaistamista Pohjoismaissa.

Huhtikuussa valiokunta kuuli ministerineuvoston asiantuntijaa. Aiheena oli Pohjoismaiden yhteistyö koronaviruspandemiasta kärsineellä matkailualalla. Neuvosto päätti vuonna 2014 kahdesta suosituksesta. Ensimmäinen niistä koski matkailukohteiden kestävyysertifiointia ja toinen Pohjoismaita matkailukohteena. Vuonna 2016 puolestaan päätettiin suosituksesta, jonka mukaan Pohjoismaita kannattaisi markkinoida yhdessä matkailukohteena, sekä matkailuneuvostojen mandaateista. Vuonna 2018 neuvosto päätti suositaa matkailuklusterin luomista arktisille alueille. Näiden lisäksi matkailua koskevan yhteistyösuunnitelman (2019–2023) tavoitteena on tukea pohjoismaisen matkailun kehittämistä YK:n kestävä kehityksen tavoit-

teiden 2030 mukaisesti. Valiokunnan tavoitteena oli vauhdittaa keskustelua pohjoismaisesta matkailuyhteistyöstä ja erityisesti arktisesta matkailusta, käynnistää vuoropuhelu vastuuministereiden kanssa sekä antaa poliittinen tukensa pohjoismaiselle matkailualan yhteistyölle. Tämän lisäksi valiokunta käsitteli kokouksessa muun muassa katsausta EU:n hiilidioksidipäästöjen tullimekanismin perustamissuunnitelmista, Pohjoismaiden ministerineuvostossa kehitteillä olevaa energiayhteistyötä koskevaa ohjelmaa (2022–2024), jäsenehdotusta Pohjolan lentojen 5 prosentin biopolttoainepitoisuudesta, jäsenehdotusta pohjoismaisesta luotijunasuunnitelmasta sekä mietintöä, joka koski jäsenehdotusta rakennusallalla esiintyvän riskillisuuden torjumiseksi.

5.4.1 Digitalisaatio

Pohjoismaat ja Baltian maat haluavat yhdistää voimansa ja toimia edelläkävijöinä digitaalisessa vihreässä elvytyksessä. Tämä ilmeni maaliskuussa järjestetyssä virtuaalisessa teemaseminaarissa. Sen avasi Euroopan komission varapresidentti Margrethe Vestager. Seminaarissa olivat läsnä muun muassa maiden ministerit, Pohjoismaiden ministerineuvoston pääsihteeri sekä Pohjoismaiden neuvoston jäseniä. Maiden julkinen sektori on maailman digitalisoiduimpia, useimmat maailman menestyvimmistä IT-alan yrityksistä sijaitsee juuri Pohjolassa, ja Pohjoismaiden teknologinen infrastruktuuri on vailla vertaa. Sama koskee vihreää taloutta. Talouden elvyttäminen ja talouskasvu edellyttäisivät kuitenkin kummankin sektorin voimavarojen tiiviimpää synkronointia, jotta niiden synergiaetuja voitaisiin hyödyntää tehokkaammin. Yhteispäinnotukset kumpaankin sektoriin edesauttaisivat myös saavuttamaan EU:n kunnianhimoisia hiilineutraaliustavoitteita.

Seminaarin ensimmäinen osa lähestyi digitalisaatiota teollisuuden, kuluttajien ja yhteiskunnallisten muutosten näkökulmasta. Pääsanoma oli, että Euroopan täytyy reagoida digitalisaation mukanaan tuomiin uusiin haasteisiin, jotta se voi hyödyntää digitalisaation mahdollisuuksia ja välttää sudenkuoppia. Sähköinen tunnistautuminen, teknologiajättien monopoliasema sekä työolosuhteiden ja kuluttajien oikeuksien turvaaminen ovat näitä haasteita. Asemansa vuoksi ja säilyttääkseen taloudellisen kilpailukykyänsä Pohjoismaiden on yhdessä EU:n kanssa vastattava näihin haasteisiin.

Toinen osa seminaaria käsitteli koulutusta ja digitaalista tulevaisuutta. Koronaviruspandemia on pakottanut opetusjärjestelmät digitaalisiksi ennenäkemättömällä vauhdilla. Koulut pystyivät sopeutumaan tilanteeseen melko nopeasti ja alkoivat hyödyntää digitaalisia alustoja ja työkaluja etäopetuksessaan. Osa oppilaista ja opettajista sopeutui vallitsevaan tilanteeseen, mutta toiset joutuivat haluamattaan väliinputoajien asemaan. Digitaalinen kiulu tulisi kuroa umpeen myös koulutuksessa. Euroopan komissio on julkaissut digitaalisen koulutuksen toimintasuunnitelman vuosille 2021–2027. Pohjoismaat haluaisivat ottaa johtavan roolin sen toteuttamisessa.

5.4.2 Hiilidioksidipäästöjen puolittaminen ja reaaliaikaiset pankkipalvelut

Täysistunnossa keskusteltiin hiilidioksidipäästöjen puolittamisesta vuoteen 2030 mennessä. Tämä edellyttäisi tiiviimpää pohjoismaista koordinoitua. Sijaintinsa takia Pohjoismaat ovat riippuvaisia sisämaan lennoista, mutta yhteisen strategian avulla ne voivat vähentää ilmastovaikutuksia, edistää fossiilivapautta ja kehittää lentoliikenteeseen soveltuvia sähköisiä ratkaisuja. Osa edustajista katsoi, ettei Pohjoismaiden pitäisi pyrkiä maailman ensimmäiseksi fossiilivapaaksi alueeksi. He perustelivat kantansa sillä, että ilmailuala on pandemian takia vaikeuksissa ja tämänkaltaiset ponnistelut vaarantaisivat alan kilpailukykyyn Pohjoismaissa. Keskusteluissa nousi esille kehitteillä olevat hiilettömät teknologiat ja uusien polttoaineiden markkinat. Lentoliikenne muuttuu ja päästöt vähenevät, koska polttoaineeseen sekoitetaan biopolttoaineita. Airbus testaa jo nyt lentokoneita, jotka toimivat sataprosenttisilla biopolttoaineilla. Ruotsissa puolestaan kehitetään sähköllä toimivaa lentokonetta. Poliitikkojen on siis syytä asettaa hiilidioksidipäästöjen vähentämisessä kunnianhimoiset tavoitteet. Tuottajat ovat jo nyt valmiita lisäämään sijoituksiaan biopolttoaineisiin. Tämä voi johtaa tilanteeseen, jossa voittavat kaikki: matkustajat, lentoyhtiöt ja ilmasto.

Toinen Kasvu ja kehitys Pohjolassa -valiokunnan kertomusvuoden aikana edistämistä keskeisistä tavoitteista liittyy reaaliaikaisiin pankkipalveluihin Pohjolassa ja niin sanottuun P27-aloitteeseen. P27:n tavoitteena on luoda yhteinen maksualusta maiden välille, ja sen takana ovat useat alueen suurpankit. Valiokunta on seurannut asiaa pitkään. Toiveena on, että uusi maksujärjestelmä vaikuttaisi myönteisesti rajat ylittävään kauppaan ja vahvistaisi Pohjoismaiden kilpailukykyä ja yksinkertaistaisi asukkaiden arkea.

5.4.3 Kestävä matkailu ja tavaraliikenne, pohjoismainen digitaalinen maksualusta

Marraskuun täysistunnossa esiteltiin viisi jäsenaloitetta, jotka lähetettiin esittelypuheenvuoron jälkeen valiokuntiin tarkempaan käsittelyyn. Ensimmäinen jäsenehdotus liittyi kestävän matkailun sertifiointijärjestelmään (A 1893/tillväxt). Ehdotuksessa toivotaan, että Pohjoismaiden neuvosto suosittaisi Pohjoismaiden ministerineuvostolle, että käyttöön otettaisiin kestävän matkailun sertifiointijärjestelmä. Sen lisäksi Pohjoismaiden neuvoston pitäisi suosittaa Pohjoismaiden hallituksille, että ne laativat yhtenäiset kestävän matkailun kriteerit, jotka kattavat koko matkailusektorin. Kun pohjoismaiset matkailuyritykset noudattavat yhtenäisiä kestävän matkailun kriteerejä, ne voivat markkinoida palvelujaan kestävyysargumentein.

Toinen jäsenehdotus koski opiskelija-alennuksen myöntämistä Pohjoismaissa matkustettaessa (A 1891/tillväxt). Ehdotuksen mukaan Pohjoismaiden neuvoston pitäisi suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle, että selvitetään, kuinka Pohjoismaissa opiskeleville voitaisiin myöntää opiskelija-alennus maiden julkisessa liikenteessä. Lisäksi pitäisi selvittää mahdollisuutta ottaa käyttöön yhteispohjoismainen sähköinen opiskelijakortti. Kolmas jäsenehdotus koski pohjoismaista digitaalista maksualustaa, joka toimisi paitsi yksittäisessä maassa myös eri maiden välillä (A 1897/tillväxt). Kaikissa Pohjoismaissa on käytössä digitaalinen maksutapa, mutta ongelmana on ollut, että nämä järjestelmät eivät ole keskenään yhteensopivia. Ehdotuksen mukaan Pohjoismaiden neuvoston pitäisi suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle, että se edistää yhteispohjoismaisen digitaalisen maksualustan kehittämistä, kannustaa kaikkia Pohjoismaita tukemaan hanketta ja pyrkii vahvistamaan yhteistä näkemystä siitä, kuinka pohjoismaisten maksumarkkinoiden valvonta järjestetään.

Jäsenehdotus kestävästä tavaraliikenteestä oli myös esillä (A 1895/tillväxt). Ehdotuksen tavoitteena on, että Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden hallituksille, että ne toimivat sen puolesta, että EU-komission ehdotus CEF-asetukseksi Verkkojen Euroopasta 2021–2027 toisi mukanaan myös mahdollisuuden laajentaa Barentsin alueen rataverkkoa, jotta alueen tavaraliikenteen kestävyyttä voidaan vahvistaa. Pohjoismaiden edun mukaista olisi, että ne edistäisivät osana TEN-T-hanketta EU:n rautatieliikenteen niin kutsuttuja liikennekäytäviä pohjoiseen Pohjoismaiden arktisten alueiden kautta. Viides jäsenehdotus liittyi ystävyyskoulujen ja oppilaitosten väliin ystävyys-suhteisiin (A 1880/kultur). Ehdotuksessa esitetään, että Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle, että opetusalan pohjoismaisen yhteistyön kehukset pyritään konkretisoimaan ja erityisesti ystävyyskouluille ja pohjoismaisten oppilaitosten ystävyys-suhteille pyritään luomaan puitteet pohjoismaisen yhteenkuuluvuuden ja identiteetin vahvistamiseksi.

5.4.4 Työelämää käsittelevät aloitteet

Ahvenanmaan elinkeinoministeri Fredrik Karlström antoi istunnossa ministerineuvoston selonteon tulevaisuuden työelämää koskevasta pohjoismaisesta hankkeesta (2017–2021). Hän raportoi uusista työalustoista ja tulevaisuuden työmuodoista, joihin koronapandemia on vaikuttanut yhdessä työelämän murroksen kanssa. Ministeri totesi, että vauhdilla kehittyvä teknologia tuo mukanaan uusia, tavallisesta poikkeavia työsuhteita. Näitä uusia ilmiöitä ei ole Karlströmin mukaan vielä analysoitu, mutta jo nyt tiedetään, että aiemmat kriisit ovat johtaneet innovaatioihin. Muutosvauhti voi myös johtaa eri ryhmien syrjäytymiseen, sysätä heidät pois työmarkkinoilta ja luoda eriarvoisuutta. Automaatio puolestaan voi luoda sellaisia työmarkkinoita, joita aiemmin ei ole ollut. Digitalisaatioon tulee sopeutua, mutta se ei saisi kuitenkaan lisätä eriarvoisuutta. Lisäksi osaamista pitää kehittää ja elinikäistä oppimista lisätä. Pohjoismainen työelämän malli on vankka, mutta horisontissa hämmäyttävät megatrendit, jotka haastavat sitä. Esittelyä seuranneessa

keskustelussa nousivat esiin esimerkiksi pandemian vaikutukset työmarkkoihin, digitaalinen murros ja sen vaikutukset työelämään sekä koulutuksen merkitys työelämälle.

Elinkeinoministeri Karlström kertoi alan hallitusyhteistyöohjelmasta, jossa huomio kohdennetaan prioriteettisektoreihin tulevan kolmen vuoden ajan. Työelämä on muutoksen kourissa, ja myös ilmastomuutoksen torjumiseen liittyy tavoitteita, jotka yhdessä digitalisaation ja teknologian kehityksen kanssa aiheuttavat paineita. Pohjoismaiden yhteinen tavoite on säilyttää korkea työllisyysaste hyvinvointiyhteiskuntien ylläpitämiseksi. Kolmikantayhteistyö tuo toimivuutta ja joustavuutta yhteistyöhön ja tukee politiikan kehittämistä. Rajaesteitä tulee purkaa, ja yhteisiä kantoja tulee jatkossakin etsiä. Edustaja Mikko Kinnunen kertoi Suomen opetus- ja kulttuuriministeriön alaisesta jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta, jonka tarkoituksena on tukea alueellista koulutusta, alan neuvontaa ja alueellisia verkostoja. Vapaa liikkuvuus on tässä perustavaa laatua oleva työkalu, koska työntekijöiden pitää voida matkustaa rajojen yli.

5.5. Hyvinvointi Pohjolassa

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta kokoontui kertomusvuonna viisi kertaa. Valiokunnan työn keskiössä on pohjoismainen hyvinvointimalli. Valiokunnan toimialaan kuuluvat lapset, nuoret, vammaiset ja ikäihmiset sekä päihteet ja niiden väärinkäyttö. Valiokunta käsittelee lisäksi tasa-arvokysymyksiä, kansalaisoikeuksia, demokratiaa, ihmisoikeuksia ja rikollisuuden ehkäisyä.

5.5.1 Digitaaliset terveyspalvelut ja pohjoismainen rokotetuotanto

Valiokunnan vieraana oli tammikuun kokouksessa pohjoismaisen yhteistyön ja tasa-arvon ministeri Thomas Blomqvist. Hän kertoi ajankohtaisista tasa-arvoasioista. Valiokunta hyväksyi mietinnön jäsenehdotuksesta, joka koski eläinlääkkeiden pistekirjoitusmerkintöjä. Kokouksessa keskusteltiin lisäksi katsauksesta, joka käsitteli verkkolääkäripalvelujen käyttöä Pohjoismaissa. Katsauksessa selvitetään, miten verkkolääkäripalvelujen käyttö vaikuttaa terveyspalveluiden tasa-arvoiseen saavutettavuuteen, potilasturvallisuuteen sekä antibioottien ja muiden lääkkeiden määräämiseen. Lisäksi valiokunta hyväksyi jäsenehdotuksen, joka koski Pohjolan kuulovammaisten yhdenvertaisia koulutus- ja hyvinvointipalveluja.

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta keskittyi työohjelmassaan vuonna 2021 digitaaliseen häirintään ja uhkailuun. Asiasta keskusteltiin huhtikuun kokouksessa. Pohjoismaissa oli käyty poliittista keskustelua siitä, että uhkailu ja vihapuhe verkossa saattavat hiljentää julkisessa tilassa käytävän keskustelun. Ilmiö on laaja, ja se on uhka demokratialle, oikeudelliselle asemalle ja tasa-arvolle. Lisäksi valiokunnan jäsenet keskustelivat aborttia haluavien naisten asemasta Färsearilla. Valiokunta hyväksyi myös Pohjoismaiden parlamentille osoitetun kehotuksen, jossa toivotaan kansallisia keskusteluja antibioottiresistenssistä.

Yksi vuoden keskeisistä aiheista oli pohjoismaisen rokotetuotannon käynnistäminen. Aloitteen tavoitteena oli varmistaa pohjoismaisen rokotetutkimuksen julkinen rahoitus ja Pohjoismaiden hallitusten rokoteyhteistyön käynnistäminen. Lisäksi ehdotettiin, että Pohjoismaiden hallitukset pyrkisivät aktiivisesti vaikuttamaan siihen, että patenttirajoitukset ja tiedonsiirron ja tekniikan puute eivät estäisi pandemioiden nopeaa ja kustannustehokasta torjuntaa. Valiokunta oli yksimielinen siitä, että Pohjoismaat muodostavat ihanteellisen alueen rokotteiden tutkimukselle ja kehittämiselle ja että ehdotus ja sen tuoma hyöty ovat erittäin tärkeitä entistä tiiviimmälle pohjoismaiselle yhteistyölle.

Syyskuun kokouksessa valiokunta keskusteli ihmisten elimistöön päätyvästä mikromuovista. Jäsenehdotus on käsitelty useaan otteeseen kertomusvuoden sekä vuoden 2020 aikana. Lisäksi valiokunta keskusteli omasta ehdotuksestaan, mitä pitkällä aikavälillä edistettäviä asioita se priorisoi Pohjoismaiden ministerineuvoston vuoden 2023 budjetissa.

5.5.2 Antibioottiresistenssi

Pohjoismaiden neuvosto järjesti maaliskuussa 2021 kolmen EU-verkkoseminaarin sarjan. Aiheina olivat antibioottiresistenssi, digitalisaatio ja ilmastokysymykset. Verkkoseminaarin aiheena 3. maaliskuuta oli antibioottiresistenssi. Sillä tarkoitetaan bakteerin vastustuskykyä sellaista antibioottia vastaan, jolla pystyttiin

aiemmin parantamaan kyseisen bakteerin aiheuttama tauti. Tämän vuoksi kyseistä antibioottia ei voi enää käyttää tämän bakteerin aiheuttamien infektioiden hoidossa. Euroopassa kuolee vuosittain noin 33 000 ihmistä sellaisiin infektioiden, joihin antibiootit eivät enää tehoa. Antibioottien liiallinen käyttö ja väärinkäyttö kiihdyttävät lääkille vastustuskykyisten bakteerien syntymistä ja leviämistä.

Verkkoseminaarissa korostui, että ongelma on ihmisten itse luoma ja siksi se on myös ihmisten korjattavissa. Verkkoseminaarissa oli laaja joukko puhujia sekä EU:sta että Pohjoismaiden neuvostosta. Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunnan varapuheenjohtaja Nina Sandberg totesi, että aihe on siinä mielessä kiitollinen, että siitä on puhuttu Pohjolassa jo pidempään ja sen eteen on jo tehty paljon töitä. Esimerkiksi Norjassa antibioottien käyttöä on vähennetty voimakkaasti viime vuosien aikana, yli 30 prosenttia.

Euroopan komissiosta oli puhumassa Annukka Ojala. Hänen mukaansa EU:ssa on paljon hankkeita, jotka tukevat antibioottien vähentämistä. Tämä mainitaan esimerkiksi EU:n terveyden toimintaohjelmassa, jossa kiinnitetään huomiota myös eläimille annettavien antibioottien liikakäyttöön maataloudessa. Verkkoseminaarissa oli puhujia myös sidosryhmistä ja lääkefirmoista. Nämä puhujat korostivat, että vaikka antibioottien käyttöä pitää vähentää, niiden kehittäminen on kuitenkin hidasta ja kallista ja niillä on myös paljon positiivisia ja toivottuja vaikutuksia. Monessa puheenvuorossa korostui koronaepidemian vaikutus, koska aihe on nyt paljon tutumpi laajalle yleisölle. Seminaarissa todettiin, että tarvitaan vahvaa poliittista johtajuutta ja että Pohjola on tässä asiassa yhdessä EU:n kanssa suunnannäyttäjä.

5.5.3 Turvapaikkapolitiikka, abortit ja internetin sopimaton sisältö

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta käsiteli teemaistunnossa kesäkuussa yhteensä kolmea jäsenehdotusta ja mietintöä. Ensimmäiseksi käsiteltiin mietintöä, joka koski jäsenehdotusta pornon saatavuuden rajoittamiseksi lapsilta ja nuorilta. Keskustelussa todettiin, että tilannekuva aiheesta on kaikilla kokouksen osanottajilla sama: yhä nuoremmat lapset näkevät internetissä pornoa liian varhain, ja sillä on negatiivisia vaikutuksia lapsen kehitykseen ja minäkuvaan. Puheenvuoron käyttäneet edustajat olivat yhtä mieltä siitä, että asiaan pitää puuttua, mutta keinoista ja toiminnan tasosta (kansallinen vai pohjoismainen) kuultiin erilaisia näkemyksiä. Mietintö hyväksyttiin lopulta äänin 39–12, ja ministerineuvostolle lähetettiin suositus.

Toinen jäsenehdotus käsiteli turvapaikkapolitiikkaa. Valiokunta ehdotti, että Pohjoismaiden neuvosto ei jatka pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottamista ja kotouttamista koskevan jäsenehdotuksen käsittelyä. Norjan edustaja ja valiokunnan puheenjohtaja Bente Stein Mathisen esitteli asian ja perusteli aiheen hylkäämistä sillä, että turvapaikkapolitiikka on kansallista politiikkaa ja että pakolaisten ongelmat täytyy ratkaista eurooppalaisella ja globaalilla tasolla. Mietintö hyväksyttiin yhden ryhmän vastustuksesta huolimatta, eikä sen käsittelyä siten jatketa pidemmälle. Kolmas äänestys hyvinvointialalla koski suhtautumista abortteihin. Valiokunta ehdotti, että Pohjoismaiden neuvosto suosittaisi Pohjoismaiden hallituksille, että ne ottaisivat kantaa global gag rule -sääntöä vastaan, ja vahvistaisivat pohjoismaista yhteistyötä kansainvälisessä työssä naisten seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien puolesta. Mietintö hyväksyttiin.

5.5.4 Maiden väliset ambulanssi- ja sairaskuljetukset

Tanskan puheenjohtajuuskauden täysistunnon kolmantena päivänä 4. marraskuuta käsiteltiin kahta jäsenaloitetta, jotka liittyivät Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunnan alaan. Edustaja Kim Berg esitteli mietinnön jäsenehdotuksesta, jonka mukaan Pohjoismaiden välisiä ambulanssi- ja sairaskuljetuksia koskevaa lainsäädäntöä pitäisi tarkastaa. Tasa-arvoinen terveydenhuolto kuuluu kaikille, yhteisiä resursseja raja-alueilla pitää käyttää tehokkaasti ja töitä pitää tehdä, jotta tasa-arvo alalla toteutuu. Edustaja Kaisa Juuso esitteli mietinnön jäsenehdotuksesta, jonka mukaan pohjoismaisten lähetystöjen yhteistyötä pitäisi lisätä, jotta kunniasorron kohteeksi joutuvia lapsia ja nuoria voidaan auttaa kotiinpaluussa. Jäsenehdotuksessa todettiin, että avioliittoon pakotetun lapsen tai nuoren auttaminen kotiinpaluussa vaatii hyvää paikallistuntemusta ja yhteyksiä paikallisiin viranomaisiin. Pohjoismaiden edustustojen tulisi tehdä yhteistyötä ja koordinoida toimintaansa, jotta ne voisivat auttaa nopeasti ja tehokkaasti ulkomailla avioliittoon pakotettuja lapsia ja nuoria palaamaan takaisin kotiin. Molemmat jäsenehdotukset hyväksyttiin.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministerineuvosto antaa vuosittain Pohjoismaiden neuvostolle sosiaali- ja terveysalan yhteistyötä koskevan selonteon. Ahvenanmaan ministeri Annette Holmberg-Jansson esitteli asian. Selonteosta käy ilmi, että sosiaali- ja terveysala on mukana useissa uusissa toimitissa, jotka liittyvät vahvasti Visio 2030:n kolmeen pääpainopistealueeseen vihreästä, kilpailukykyisestä ja sosiaalisesti kestävästä Pohjolasta. Meneillään olevan koronapandemian vanavedessä on puolestaan kiinnitetty huomiota terveydenhuollon varautumistoimiin sekä hankkeisiin, joissa keskitytään koronakriisiä koskevaan tiedon- ja kokemustenvaihtoon. Käydyssä salikeskustelussa nousivat esiin seuraavat seikat: antibioottien käyttö on lisääntynyt, itsemurhien ehkäisemiseksi tulee palvelujen olla helposti saatavilla, ja nuoret ovat erityisen haavoittuvainen ryhmä, jonka psyykkiseen terveyteen pitäisi keskittyä korona-ajan jälkimainingeissa.

5.5.5 Kestävä demokratia itsehallintoalueiden näkökulmasta

Osana Pohjoismaiden ministerineuvoston Suomen puheenjohtajuuskautta järjestettiin keskiviikkona 8. joulukuuta Kööpenhaminassa ”Grönlanti, Ahvenanmaa ja Färsaaret esimerkkeinä kestävästä demokratiasta” -tilaisuus. Konferenssi toteutettiin yhteistyössä Pohjoismaiden ministerineuvoston ja Suomen ulkopoliittisen instituutin kanssa. Päivän ohjelma keskittyi tarkastelemaan kestävästä demokratiaa pohjoismaisen yhteistyön ja erityisesti Ahvenanmaan, Färsaarten ja Grönlannin näkökulmasta. Konferenssin avasivat pohjoismaisesta yhteistyöstä vastaavat ministerit Thomas Blomqvist ja Annette Holmberg-Jansson. Puheenvuoron pitivät muun muassa presidentti Tarja Halonen ja Pohjoismaiden neuvoston presidentti Bertel Haarder. Konferenssiin osallistuivat etäyhteyksin Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnasta edustajat Minna Reijonen ja Sebastian Tynkkynen.

6. Rajaesteet ja liikkuvuus Pohjolassa

Pohjoismaiden neuvosto luo hallituksille paineita poistaa rajaesteitä Pohjoismaiden väliltä, kun se pitää ajankohtaisia rajaestekysymyksiä aktiivisesti poliittisella agendalla. Neuvoston jäsenet valvovat myös, etteivät hallitukset luo uusia, turhia rajaesteitä. Tällaisia olisivat esimerkiksi lainsäädäntöön tai sen toimeenpanoon liittyvät eroavuudet Pohjoismaiden välillä, jotka vaikeuttavat yksilöiden tai yritysten tasavertaisia toimintamahdollisuuksia, kuten henkilöiden liikkuvuutta tai yritysten rajat ylittävää toimintaa toisessa Pohjoismaassa. Kansalaisten näkökulmasta merkittävimmät rajaesteet liittyvät rajat ylittävään verotukseen, sosiaalietuuksiin, sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuuteen sekä erilaisiin työelämän rajoituksiin.

Vapaa liikkuvuus Pohjolassa, yhteiset työmarkkinat sekä mahdollisuus opiskella ja asua kaikissa Pohjoismaissa ovat nykyään kansalaisten itsestään selvinä pitämiä etuja. Ne on kuitenkin saavutettu pitkäjänteisen ja määrätietoisen poliittisen työn tuloksena. Liikkuvuus Pohjoismaiden välillä on tärkeää, ja se liittyy tiiviisti talouskasvuun ja työllisyyden lisäämiseen. Pohjoismaiden pääministerit ovat asettaneet tavoitteeksi, että Pohjoismaat ovat maailman integroitunein alue. Pohjoismaista perinnettä kansalaisten vapaasta liikkuvuudesta valtioiden rajojen yli pitää vaalia ja priorisoida tulevaisuudessakin. Myös pohjoismaisen yhteistyön perussopimuksessa (1962) todetaan, että Pohjoismaiden tulee yhtenäistää kansallista lainsäädäntöä tietyillä aloilla tavallista enemmän. Siinä korostetaan kansalaisten yhdenvertaista kohtelua ja todetaan, että kaupan ja pääomansiirtojen esteitä maiden väliltä tulisi poistaa.

Parlamentaarikkotasolla rajaestetyötä tehdään Pohjoismaiden neuvoston valiokunnissa ja erityisesti rajaestetyöryhmässä, jossa on edustajia neuvoston valiokunnista ja kaikista jäsenmaista. Suomen valtuuskunnan varapuheenjohtaja, edustaja Lulu Ranne toimii Pohjoismaiden neuvoston rajaestetyöryhmän puheenjohtajana. Toinen suomalaisjäsen työryhmässä on edustaja Heli Järvinen. Rajaestetyöryhmä tiivistä kertomusvuonna yhteistyötään muiden viranomaisten ja sidosryhmien kanssa. Se piti varsinaisten kokousten lisäksi myös lukuisia koordinoitavuuksia ministerineuvoston alaisen rajaesteneuvoston kanssa. Tämän lisäksi rajaestetyöryhmä päätti ottaa tehostettuun seurantaan viisi konkreettista rajaestettä.

Rajaestetyöryhmän puheenjohtaja Lulu Ranne on peräänkuuluttanut pohjoismaisen yhteistyön ja vuoropuhelun tiivistämistä koronaviruspandemian aikana, jotta uusia rajaesteitä ei syntyisi. Kertomusvuoden aikana keskusteltiin myös suunnitellusta korkean tason tapaamisesta, jossa käsiteltäisiin koronaviruspandemian vaikutuksia rajaesteisiin sekä pohjoismaisen verosopimuksen avaamista. Niin ikään digitaalisista rajaesteistä on muodostunut haaste, joka vaikeuttaa olennaisesti liikkuvuutta Pohjoismaiden välillä. Keskustelua herättivät myös kyberturvallisuus yhä digitaalisemmassa maailmassa ja Pohjoismaiden yhteinen digitaalinen maksujärjestelmä. Yhtenä erillisenä rajaestekysymyksenä kertomusvuonna nousi jälleen esille myös geoblokkaus. Tanskan osalta tilanne on parantunut huomattavasti, sillä paikallisesta tv-tuotannosta 75 prosenttia on saatavilla muissa Pohjoismaissa. Lisäksi korona-aikana akuutiksi ongelmaksi on noussut kaksinkertainen verotus (verotetaanko työtä työntekomaassa vai asuinmaassa). Pohjoismaisen verosopimuksen avaaminen oli edellisen kerran esillä vuonna 2016, mutta silloin asia ei edennyt ministerineuvostossa.

Rajaesteneuvoston jäsenten kanssa keskusteltiin vuoden 2021 painopistealueista: digitalisaatiosta, ammattipätevyyden vastavuoroisesta tunnustamisesta Pohjoismaiden kesken sekä rajat ylittävästä pohjoismaisesta tilastotiedosta. Erityisesti koronaviruspandemia ja siihen liittyvät kansalliset toimenpiteet ovat haitanneet vapaata liikkuvuutta. Työryhmä tarkasteli näitä toimenpiteitä ja pohti kriisinaikaisen yhteistyön tehokkuutta laajemmin. Tämän lisäksi Pohjoismaiden neuvosto järjesti helmikuussa liikkuvuutta ja sen tilastointia koskevan seminaarin. Sen yhteydessä julkaistiin raportti *Nordic Mobility Report*, joka käsittelee Pohjoismaiden välistä liikkuvuutta.

Pohjoismaiden ministerineuvoston alainen rajaesteneuvosto on poliittinen elin, joka on saanut Pohjoismaiden hallituksilta tehtäväksi edistää yksityishenkilöiden ja yritysten vapaata liikkuvuutta Pohjoismaissa. Rajaesteneuvoston vuonna 2021 priorisoimia teema-alueita olivat digitaalinen asiointi toisen Pohjoismaan viranomaisen kanssa, Pohjoismaiden toisistaan poikkeavat rakennusmääräykset, ammattipätevyysvaatimusten vastavuoroinen tunnustaminen, maakohtaisten estojen (geoblokkauksen) purkaminen, raja-alueiden tilastot sekä rajat ylittävä liikenneyhteistyö. Rajaesteongelmia ratkaisevat neuvoston kansalliset edustajat vastuuministerien ja ministeriöiden sekä viranomaisten kanssa. Rajaesteneuvoston puheenjohtajana toimi kertomusvuonna entinen kansanedustaja Kimmo Sasi. Edellä mainittujen teema-alueiden lisäksi rajaesteneuvosto priorisoi yli 40:tä varsinaista rajaestettä, joista 12 saatiin ratkaistua tai poistettiin ratkaisemattomina.

Suomessa pohjoismaiseen rajaestetyöhön on erikoistunut Pohjola-Nordenin neuvontatoimikunta, joka koostuu eri hallinnonalojen ja ministeriöiden edustajista sekä neuvontapalvelujen asiantuntijoista. Neuvontatoimikunta valmistelee kansallisesti rajaesteneuvoston kokoukset ja kutsuu säännöllisin väliajoin koolle eri hallinnonalojen ja ministeriöiden sekä neuvontapalveluiden rajaesteasiantuntijat. Suomen valtuuskunnan ehdotuksen pohjalta Pohjoismaiden neuvosto hyväksyi täysistunnossa Oslissa suosituksen 25/2018, jossa muita Pohjoismaita kannustettiin järjestämään rajaestetyö poikkihallinnollisesti Suomen hyvän mallin mukaisesti.

7. Alueellinen yhteistyö

Pohjoismaiden neuvosto toimii tiiviissä yhteistyössä monien kansainvälisten ja alueellisten parlamentaaristen järjestöjen kanssa. Neuvoston puheenjohtajisto vastaa kansainvälisistä suhteista ja nimeää neuvoston jäseniä kansainvälisiin raportointitehtäviin. Kertomusvuonna puheenjohtajiston suomalaisjäsenistä edustaja Erkki Tuomioja toimi Pohjoismaiden neuvoston Venäjä- ja Valko-Venäjä-raporttina ja rauhanvälityksen vararaporttina. Edustaja Wille Rydman vastasi neuvoston yhteiskuntaturvallisuuteen ja siviilivaurautumiseen liittyvästä työstä ja toimi Kanada-raporttina ja Venäjä- ja USA-vararaporttina.

Pohjoismaiden neuvoston kansainvälinen strategia keskittyy vuosina 2018–2022 lähialueille eli Baltiaan, arktiselle alueelle ja EU:hun. Strategiaassa todetaan, että Pohjoismaiden neuvosto haluaa kansainvälisessä

työssään työskennellä sen puolesta, että demokratia, oikeusvaltio, yhdenvertaisuus ja ihmisoikeudet ovat aina keskeisesti esillä kansainvälisissä yhteyksissä. Pohjoismaat pyrkivät olemaan edelläkävijöitä ääriiliikkeiden, epädemokraattisten asenteiden, rasmin ja kaikissa muissa muodoissa esiintyvän vihan ja syrjinnän vastaisessa työssä. Suomen tulevalle puheenjohtajuuskaudella neuvoston kansainvälinen strategia päivitetään. Neuvoston presidentin johtama työ käynnistyy helmikuussa 2022.

Haastava tilanne koronarajoitusten vuoksi jatkui vuonna 2021, ja osa neuvoston kansainvälisistä kokouksista muutettiin etäkokouksiksi. Neuvoston syksyn täysistuntoon Kööpenhaminaan kutsuttiin kansainvälisiä vieraita, ja kansainväliset tapaamiset istunnon yhteydessä pidettiin perinteen mukaisesti. Yhteydenpito muihin kansainvälisiin järjestöihin oli aktiivista, ja neuvosto tapasi kertomusvuoden etäkokouksissa säännöllisesti erityisesti Baltian yleiskokouksen edustajia.

7.1 Yhteistyö Baltian yleiskokouksen ja Benelux-parlamentin kanssa

Pohjoismaiden neuvosto tekee yhteistyötä lukuisten Pohjoismaiden ulkopuolisten, niin kansainvälisten, alueellisten kuin kansallistenkin järjestöjen kanssa. Viron, Latvian ja Liettuan parlamentaarikot kokoava Baltian yleiskokous on yksi tärkeistä kumppaneista, jonka kanssa Pohjoismaiden neuvosto tekee tiivistä yhteistyötä. Pohjoismaiden neuvoston parlamentaarikot osallistuvat aktiivisesti Itämeren alueen yhteistyöhön ja tukevat siten alueen kehittymistä. Pohjoismaiden neuvostolla on tiivistä yhteistyötä myös vuonna 1955 perustetun Benelux-parlamentin kanssa. Siihen kuuluu 49 jäsentä, jotka ovat Belgian, Hollannin ja Luxemburgin parlamentaarikkoja. Parlamenttien välisen yhteistyön tarkoituksena on ylläpitää tiiviitä suhteita myös Pohjoismaihin. Kertomusvuoden helmikuussa ja toukokuussa Pohjoismaiden neuvosto tapasi Baltian yleiskokouksen ja Benelux-parlamentin edustajat keskustellakseen ajankohtaisista aiheista.

Pohjoismaiden neuvoston, Baltian yleiskokouksen ja Benelux-parlamentin yhteiskokous järjestettiin 26.2.2021 etäkokouksena. Kokouksessa oli esillä koronatilanne yleisesti sekä hybridivaikuttamisen vastainen työ Baltian maissa, Pohjoismaissa ja Benelux-maissa. Suomesta tilaisuuteen osallistui Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan puheenjohtaja, edustaja Erkki Tuomioja. Kokoukseen oli kutsuttu kolmen järjestön puheenjohtajistojen lisäksi esimerkiksi Pohjoismaiden neuvoston Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunnan jäseniä.

Kokouksen puheenjohtajana toimi Baltian yleiskokouksen presidentti Andrius Kupčinskas. Lukuisia kansanedustajia kaikista kolmesta parlamentaarikkojärjestöstä osallistui aktiivisesti kokouksen keskusteluun. Yhteiskokouksen esityslistan ensimmäinen kohta koski vuoropuhelua ja parhaita käytäntöjä liittyen koronaepidemian hoitoon ja rokotuksiin. Kokouksessa eri maiden edustajat esittelivät maidensa koronastrategioita sekä senhetkisiä tilastoja koronarokotteista ja rokotusohjelmista. Monessa maassa oli suuri tarve saada lisää ja nopeammin EU:n ostamia rokotteita. Erityisesti Baltian maissa liikkui huhuja tietyistä koronarokotteista. Yhteiskokouksen toinen teema oli yhteiskunnan resilienssi ja taistelu disinformaatiota vastaan. Baltian maiden edustajat kertoivat venäläisistä vaikuttamisyrityksistä, joita tehtiin erityisesti tv-lähetyksissä. Baltian maissa on yritetty vähentää hybridivaikuttamista lainsäädännöllä sekä kieltämällä tiettyjen tv-kaapelikanavien toimilupia. Benelux-parlamentaarikot kertoivat maaliskuun täysistunnostaan ja keskusteluistaan disinformaatiota vastaan. Kokouksen kolmantena teemana oli turvallisuus- ja puolustuskonferenssin siirtäminen. Baltian yleiskokous ehdotti, että kokous pidettäisiin toukokuussa 2021 etäkokouksena. Kokouksen teemoja olisivat kybertyö ja turvallisuus- ja puolustuspoliittinen yhteistyö. Muissa asioissa keskusteltiin Valko-Venäjän tilanteesta sekä EU:n korkean ulkopoliittisen edustajan matkasta Venäjälle.

Baltian yleiskokous, Pohjoismaiden neuvosto ja Benelux-parlamentti järjestivät yhteisen virtuaalisen konferenssin 21. toukokuuta. Kokouksen keskeinen teema oli turvallisuus- ja puolustusyhteistyö. Konferenssissa keskusteltiin muun muassa kyberturvallisuuden muuttuvista uhkakuvista ja varautumisesta nopeatyhtaisesti kehittyvään digitaaliseen ympäristöön. Lisäksi kokouksessa keskusteltiin siitä, miten maat ovat varautuneet kyberuhkiin ja jatkuvasti muuttuvaan turvallisuustilanteeseen. Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajistosta tilaisuuteen osallistuivat Christian Juhl, Linda Modig ja Michael Tetzschner. Neuvoston presidentti Bertel Haarder puhui kansainvälisen yhteistyön merkityksestä. Hän totesi, että monenkeskisyys

ja globaalia järjestystä säätelevät säännöt ovat uhattuina. Varapresidentti Annette Lind puhui kyber- ja hybridiuhista ja otti esiin myös neuvoston vuonna 2019 hyväksymän yhteiskuntaturvallisuusstrategian. Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan jäsen Jouni Ovaska osallistui myös kokoukseen. Hän piti puheenvuoron kyberturvallisuudesta. Puheenvuorossaan edustaja Ovaska kertoi digitalisaation mahdollisuuksista ja riskeistä sekä Suomen tietoturva- ja kyberstrategioista. Hänen mukaansa hybridi- ja kyberuhat vaarantavat yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin. Uhat kohdistuvat esimerkiksi vaaleihin ja niihin vaikuttamiseen, logistiikkaan ja energiatuotantoon. Lisäksi edustaja Ovaska korosti pohjoismaisen yhteistyön merkitystä kyber- ja hybridihaasteiden ratkaisemisessa. Helsingissä sijaitseva Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskus on tärkeä toimija.

7.2 Arktinen yhteistyö

Pohjoismaiden neuvoston Tanskan puheenjohtajuusohjelmassa korostetaan pohjoismaista arktista yhteistyötä. Ohjelmassa todetaan seuraavasti: ”Arktiksella ilmenneet suurvaltojen valtataistelut edellyttävät Pohjoismailta yhteistä reagointia, jotta Arktis säilyisi vähäisten jännitteiden alueena. Työ ansaitsee nykyistä enemmän huomiota Pohjoismaiden neuvostossa.” Myös Pohjoismaiden neuvoston kansainvälisessä strategiassa korostetaan pohjoismaista arktista yhteistyötä, koska sillä on suuri merkitys koko Pohjolalle. Lisäksi se on itsestään selvä osa Pohjoismaiden kansainvälistä yhteistyötä. Pohjoismaiden neuvosto haluaa priorisoida yhteistyötä Pohjolan lähialueilla. Kaikki Pohjoismaat ovat mukana Arktisessa neuvostossa, ja Pohjoismaiden neuvosto on tarkkailijana arktisen alueen parlamentaarikkojen yhteistyöelimessä.

Neuvosto aikoo vuonna 2022 tiivistää pohjoismaista yhteistyötä EU:n arktisessa politiikassa järjestämällä aiheesta pyöreän pöydän kokouksen. Arktiset kysymykset ovat tärkeitä, ja geopolittiset syyt ja ilmastonmuutos ovat lisänneet tarvetta käsitellä alueen väestöön ja ekosysteemeihin kohdistuvia haasteita. Lisäksi tulisi saada parempi käsitys siitä, millaisia yhteisiä näkemyksiä Pohjoismailla on arktisen alueen moninaisista haasteisista. Tämän vuoksi neuvosto päätti istunnossa syksyllä 2021 suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle, että EU:n uuden arktisen strategian täytäntöönpanosta käydään pyöreän pöydän keskustelu Pohjoismaiden neuvoston, Arktisen parlamentaarikkokonferenssin, Länsi-Pohjolan neuvoston, EU-valiokuntien ja hallitusten edustajien kesken.

7.3 Itämeri

Vuonna 1991 perustettu Itämeren parlamentaarikkokonferenssi (BSPC, Baltic Sea Parliamentary Conference) edistää 11 Itämeren alueen ympäryksmaän kansallisen parlamentin, 11 alueellisen lainsäädäntöelimen sekä 5 parlamenttienvälisen järjestön yhteistyötä poliittisen vuoropuhelun avulla. BSPC toimii siltana EU:hun kuuluvien ja EU:hun kuulumattomien alueen parlamenttien välillä. Itämeren parlamentaarikkokonferenssin puheenjohtajuus on kiertävä ja päättyy vuosittain järjestettävään Itämeri-konferenssiin, joka on samalla kyseisen parlamenttienvälisen järjestön korkein päättävä elin. Itämeri-konferensseissa alueen ympäryksmaiden hallituksille laaditaan poliittisia suosituksia sisältävä kattava loppuasiakirjan – Itämeren parlamentaarikkokonferenssin päätöslauselma.

Pohjoismaiden neuvosto ja Itämeren parlamentaarikkokonferenssi elävät jo perinteisesti eräänlaisessa symbioosissa, vaikka kokoontuvatkin eri formaatissa. Kumpikin parlamentaarinen järjestö osallistuu tarkkailijana säännöllisesti sisarjärjestön kokouksiin ja istuntoihin. Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajiston Itämeri-raporttoijana toimi kertomusvuonna edustaja Michael Tetzschner Norjasta.

Nuorten tiiviimpi osallistaminen ja nuorten sanoman kuuleminen ovat pitkään olleet Itämeren parlamentaarikkokonferenssin keskeisiä tavoitteita. Tästä syystä 28. elokuuta järjestetyn Baltic Sea Parliamentary Youth Forumin edustajilla oli keskeinen rooli varsinaisessa Itämeren parlamentaarikkokonferenssissa. Nuorten Itämeri-aktiivien kritiikin kärki kohdistui erityisesti siihen, että päättäjät ovat hoitaneet ilmasto- ja ympäristöasioita vajaatehoisesti. Tehokkaita toimintamalleja voitaisiin hakea covid-19-pandemian torjunnassakin käytetyistä nopeista ja kattavista kansallisista toimenpiteistä.

Jännitteistä, muutoksista ja haasteista huolimatta parlamentaarinen keskustelu ja yhteistyö koetaan yhä merkitykselliseksi, vaikka niiden saavutuksia pidetään nykyisin itsestäänselvyyksinä. Yhteistyön ympäristö-olottuvuus vaatii yhä suuria panostuksia: Itämeri on maailman saastuneimpia meriä, vaikka merellisen ympäristön pelastamiseksi on parlamentaarikoidenkin myötävaikutuksella tehty paljon. Vilkas meriliikenne on nykyään turvallisempaa, ja mahdollisiin onnettomuuksiin on varauduttu paremmin ja koordinoitummin kuin aiemmin – senkin ansiosta, että keskeisimpien toimijoiden välille on muodostunut toimiva ja käytännönläheinen laajapohjainen verkosto, joka perustuu nimenomaan yhteistyölle, vuoropuhelulle ja parhaiden käytäntöjen jakamiselle.

Parlamentarisessa Itämeri-yhteistyössä ei voida välttää voimapolitiikan uudelleen avaamista geopolitiisilta jakolinjoilta, vaan ne ilmenivät elokuussa pidetyn 30-vuotisjuhlakonferenssin istuntojen retoriikassa. Narratiivien vastakkainasettelu ei kuitenkaan toistaiseksi ole vahingoittanut parlamentaarista yhteistyötä, joka koskee demokratiaa, ihmisoikeuksia ja sananvapautta. Myöskään keskustelu ympäristöstä ja yhteistyön tärkeydestä ei ole vaarantunut. Molemmat osapuolet hyväksyvät sen, että ne ovat joistakin asioista täysin eri mieltä.

8. Pohjoismaisen yhteistyön budjetti

Pohjoismaisesta budjetista rahoitetaan yhteistyö, jota tehdään Pohjoismaiden neuvostossa, Pohjoismaiden ministerineuvostossa ja budjettivaroja rahoitettavissa pohjoismaisissa laitoksissa. Pohjoismaiden neuvoston vuosittainen budjetti on 37,5 miljoonaa Tanskan kruunua (noin 5 miljoonaa euroa) ja ministerineuvoston budjetti runsaat 967 miljoonaa Tanskan kruunua (noin 130 miljoonaa euroa). Helsingin sopimuksen mukaan jäsenmaiden hallitukset ja parlamentit maksavat vuosittain jäsenmaksua Pohjoismaiden ministerineuvostolle ja Pohjoismaiden neuvostolle. Hallitukset maksavat jäsenmaksua ministerineuvostolle, ja Pohjoismaiden kansalliset parlamentit maksavat jäsenmaksua Pohjoismaiden neuvostolle. Jakosuhte määrittää Pohjoismaiden kahden edellisen vuoden vahvistetun bruttokansantulon perusteella. Vuonna 2021 jakosuhte prosentteina oli seuraava: Tanska 21,8; Suomi 16,7; Islanti 1,6; Norja 27,8 ja Ruotsi 32,1.

8.1 Pohjoismaiden neuvoston ja ministerineuvoston budjettiprosessi

Pohjoismaiden ministerineuvosto päättää ministerineuvoston kokonaisbudjetista, jonka Pohjoismaiden neuvosto hyväksyy. Ministerineuvoston pääsihteeri laatii budjettiohjeiden mukaisesti budjettiehdotuksen, josta käydään keskustelua ja jota käsitellään Pohjoismaiden neuvoston valiokunnissa ja puolueryhmissä. Pohjoismaiden neuvosto ja Pohjoismaiden ministerineuvosto neuvottelevat budjetista ennen täysistuntoa. Pohjoismaiden neuvoston mietintö budjettiehdotuksesta käsitellään syksyn täysistunnossa ennen budjetin lopullista hyväksymistä. Pohjoismaiden neuvostolla on mahdollisuus ehdottaa muutoksia budjetin priorisointeihin ja vaatia tiettyjen budjettikohtien täsmentämistä. Itse budjettikehykseen Pohjoismaiden neuvosto ei voi kuitenkaan vaikuttaa.

Pohjoismaiden neuvostossa budjettityö on puheenjohtajiston vastuulla. Neuvoston presidentti johtaa budjettityötä ja vastaa neuvotteluista ministerineuvoston kanssa. Neuvotteluja tulevan vuoden budjetista käydään neuvoston ja ministerineuvoston välillä koko kalenterivuoden ajan. Kertomusvuonna ministerineuvoston ja neuvoston haastava budjettineuvottelu vaikutti budjettiprosessiin ja sen aikatauluun. Sekä koronavuosisien tapahtumat että Pohjoismaiden ministerineuvoston vuonna 2019 hyväksymän uuden strategian visio ja sen painotukset ovat vaikuttaneet merkittävällä tavalla ministerineuvoston budjettiin. Budjetti rakennettiin vision kolmen teeman ympärille, jotka ovat vihreä, kilpailukykyinen ja sosiaalisesti kestävä Pohjola. Uusi budjetti vaikuttaa sekä yksittäisiin budjettikohtiin että varsinaiseen budjettiprosessiin. Ministerineuvoston budjettityössä on uutta se, että budjetin aikaperspektiivi on neljä vuotta, eli siihen sisältyvät arviot tulevien vuosien budjettikehyksistä.

Pohjoismaiden neuvosto ja Pohjoismaiden ministerineuvosto kävivät kertomusvuonna tiiviit ja vaikeat neuvottelut ministerineuvoston vuoden 2022 budjetista. Ministerineuvoston budjettiehdotuksessa leikataan

suuresti kulttuuri- ja opetusalojen rahoitusta, jota Pohjoismaiden neuvosto ei voinut hyväksyä. Juuri ennen Pohjoismaiden neuvoston syksyn istuntoa neuvosto ja ministerineuvosto saivat viimein aikaan kompromissin, ja syksyn istunnossa neuvosto hyväksyi ministerineuvoston tulevan budjetin. Osapuolilla on laaja yhteisymmärrys siitä, että vakiintunutta budjettiprosessia pitää muuttaa. Keskustelut uudesta yhteistyöstä on jo aloitettu. Pohjoismaiden neuvoston suomalainen presidentti johtaa neuvoston budjettityötä ja vastaa neuvotteluista ministerineuvoston kanssa vuonna 2022, jolloin laaditaan ministerineuvoston budjetti vuodelle 2023. Tämän lisäksi neuvoston presidentti vastaa uuden budjettiprosessin kehittämisestä yhteistyössä Norjan pohjoismaisesta yhteistyöstä vastaavan ministerin kanssa. Neuvottelut uudesta budjettiprosessista alkoivat joulukuussa 2021 ja jatkuvat Suomen puheenjohtajuusvuoden aikana. Uusi budjettiprosessi tulee voimaan vuonna 2023, jolloin neuvotellaan ministerineuvoston budjetista vuodelle 2024.

8.2 Pohjoismaiden neuvoston budjetti

Pohjoismaiden neuvoston budjetti on huomattavasti pienempi kuin Pohjoismaiden ministerineuvoston budjetti. Pohjoismaiden neuvoston budjetti on hallinnollinen. Siihen sisältyviä kuluja ovat muun muassa puoluerhytämätuki, kokous- ja matkakustannukset, valiokuntien työ, tulkkaus ja kääntäminen, julkaisut sekä neuvoston sihteeristön hallintokustannukset henkilöstökuluineen. Budjetin vahvistaa vuosittain neuvoston puheenjohtajisto. Puheenjohtajisto hyväksyi neuvoston budjetin vuodelle 2022 kokouksessaan 14.–15. joulukuuta.

Pohjoismaiden neuvoston tarkastuskomitealla on tärkeä rooli sekä Pohjoismaiden ministerineuvoston että Pohjoismaiden neuvoston talousasioiden käsittelyssä. Lisäksi tarkastuskomitean erityistehtävänä on antaa puheenjohtajistolle lausuntoja Helsingin sopimuksen ja muiden pohjoismaista yhteistyötä koskevien sopimusten ja neuvoston työjärjestyksen tulkinnasta.

9. Vuoden 2022 teemat pohjoismaisessa yhteistyössä

9.1 Norja ministerineuvoston puheenjohtajana

Norja seuraa Suomea Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajana vuonna 2022. Norjan vasta valittu pääministeri Jonas Gahr Støre esitteli ministerineuvoston puheenjohtajuusohjelman vuodelle 2022 istunnossa Kööpenhaminassa 3.11.2021. Pohjoismaiden hallitusyhteistyön kolme teemaa noudattavat Pohjoismaiden ministerineuvoston strategian painotuksia. Nämä teemat ovat vihreä Pohjola, kilpailukykyinen Pohjola sekä sosiaalisesti kestävä Pohjola. Ministerineuvoston visiona on, että Pohjolasta tulee maailman kestävin ja integroitunein alue vuoteen 2030 mennessä.

Pääministeri Gahr Støre korosti, että vihreän muutoksen, kilpailukyyn ja sosiaalisen kestävyuden menestys perustuu siihen, että pohjoismaisesta yhteiskuntamallista pidetään hyvää huolta. Vihreän Pohjolan tavoitteena on huolehtia ilmastosta ja leikata päästöjä, mutta myös pitää huolta luonnon monimuotoisuudesta. Pohjoismailla on ainutlaatuinen asema kehittää vihreää polttoainetta merenkulkua varten. Energiayhteistyössä Pohjoismaat ovat edelläkävijöitä, koska pohjoismaiset sähkömarkkinat luotiin jo 30 vuotta sitten. Niistä pitää kuitenkin pitää hyvää huolta. Kilpailukykyinen Pohjola merkitsee sitä, että ei pelätä uutta teknologiaa, vaan vanhaa tekniikkaa. Pohjoismaisen työmarkkinamallin kannalta on tärkeää, että Pohjoismaat puolustavat sitä ja puhuvat siitä eurooppalaista lainsäädäntöä laadittaessa. Sosiaalinen oikeudenmukaisuus on tärkeää. Se liittyy siihen, pidetäänkö yhteiskunnassa ilmastonmuutoksen vastaisia toimia oikeudenmukaisena. Sosiaalisesti kestävässä Pohjolassa on kyse hyvinvointivaltiota ja sen kilpailukykyä. Sen vuoksi pitää löytää ratkaisuja uusiin haasteisiin, kuten työvoimapulaan, työttömyyteen ja ikääntyneiden palveluiden tarpeiden kasvuun. Pohjoismaista kulttuuria ja perinteitä sekä pohjoismaisia kieliä ei pidä unohtaa.

Neuvoston presidenttinä vuonna 2022 toimiva, edustaja Erkki Tuomioja kommentoi istunnossa pääministeri Gahr Støren puheenvuoroa. Hänen mielestään oli ilahduttavaa huomata, että ministerineuvoston ja

neuvoston ohjelmissa on samoja aiheita vuonna 2022. Esimerkkinä niistä voi mainita pohjoismaisen hyvinvointimallin ja sen haasteet, nuoret ja työttömyyden, ilmaston sekä kyberturvallisuuden. Tämä antaa hyvät mahdollisuudet jatkaa yhteistyötä ministerineuvoston ja neuvoston välillä.

9.2 Suomen puheenjohtajuusohjelma

Kestävä Pohjola eri ulottuvuuksineen on Suomen Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajuusohjelman punainen lanka vuonna 2022. Pohjoismaista hyvinvointimallia arvostetaan laajalti Pohjoismaiden merkittävimpänä saavutuksena. Kuitenkin esimerkiksi maailmaa mullistanut koronapandemia on ajanut Pohjoismaatkin uusien haasteiden äärelle. Tässä tilanteessa pohjoismaisen mallin kestävyys on ollut koetuksella, ja tästä valtavasta haasteesta Suomen valtuuskunta toivoo aktiivista keskustelua.

Suomen puheenjohtajuuskaudella vuonna 2022 juhlistetaan Pohjoismaiden neuvoston 70. toimintavuotta. Lisäksi pohjoismaiselle yhteistyölle tärkeä Helsingin sopimus täyttää Suomen puheenjohtajuusvuonna 60 vuotta. Yhteistyösopimus Islannin, Norjan, Ruotsin, Suomen ja Tanskan välillä allekirjoitettiin 23.3.1962, jota juhlietaan Pohjolan päivänä. Tasavuosia Suomen puheenjohtajuuskaudella juhlietaan myös kesällä. Ahvenanmaan itsehallinto täyttää 100 vuotta 9. kesäkuuta 2022. Juhlavuosi tulee näkymään Suomen puheenjohtajuuskaudella.

Puheenjohtajuusohjelmassaan Suomi ajaa strategista ja pitkäjänteistä ulkopoliittista yhteistyötä, ja Suomen johdolla päivitetään Pohjoismaiden neuvoston kansainvälinen strategia vuonna 2022. Tulevaisuuden Pohjola on yksi prioriteeteista puheenjohtajuusohjelmassa. Sen vuoksi on ehdotettu, että syksyn täysistunnon huippukokouksessa käydään tulevaisuuskeskusteluja Pohjoismaiden pääministereiden kanssa. Pohjoismaat eivät ole esimerkiksi koskaan järjestäneet EU-mallin mukaista tulevaisuuskonventtia. Puheenjohtajuusohjelma on kokonaisuudessaan toimintakertomuksen liitteessä 4.

LIITE 1 Suomen valtuuskunta 1.1. – 31.12.2021

Jäsenet

Valitut jäsenet

Alanko-Kahiluoto, Outi, vihr

Eriksson, Anders, ÅF

Heinäluoma, Eveliina, sd

Ikonen, Anna-Kaisa, kok (7.9. asti)

Juuso, Kaisa, ps

Kaleva, Atte, kok (14.9. alkaen)

Kinnunen, Mikko, kesk

Nurminen, Ilmari, sd (1.7. asti)

Purra, Riikka, ps

Rydman, Wille, kok

Tuomioja, Erkki, sd, puheenjohtaja

Viljanen, Heidi, sd

Berg, Kim, sd (2.7. alkaen)

Gunell, Camilla, ÅSD

Honkasalo, Veronika, vas

Junnila, Vilhelm, ps

Järvinen, Heli, vihr

Kaunisto, Ville, kok (14.9. alkaen)

Kärnä, Mikko, kesk

Ovaska, Jouni, kesk

Ranne, Lulu, ps, varapuheenjohtaja

Strand, Joakim, r

Vartiainen, Juhana, kok (7.9. asti)

Varajäsenet

Adlercreutz, Anders, r

Arhinmäki, Paavo, vas (8.9. asti)

Filatov, Tarja, sd

Kemppi, Hilikka, kesk (8.2. asti)

Koskela, Jari, ps

Mustajärvi, Markus, vas (18.6. alkaen)

Petelius, Pirkka-Pekka, vihr

Reijonen, Minna, ps

Sarkkinen, Hanna, vas (17.6. asti)

Sirén, Saara-Sofia, kok

Valve, Wille, MSÅ

Wallinheimo, Sinuhe, kok

Aittakumpu, Pekka, kesk

Berg, Kim, sd (1.7. asti)

Holmström, Simon, HI

Kivisaari, Pasi, kesk (9.2. alkaen)

Kvarnström, Johan, sd

Nurminen, Ilmari, sd (2.7. alkaen)

Pitko, Jenni, vihr

Saramo, Jussi, vas (9.9. alkaen)

Satonen, Arto, kok

Tynkkynen, Sebastian, ps

Vestman, Heikki, kok

Werning, Paula, sd

Valtuuskunnan työvaliokunta

Tuomioja, Erkki, sd, puheenjohtaja

Ranne, Lulu, ps, varapuheenjohtaja

Alanko-Kahiluoto, Outi, vihr

Eriksson, Anders, ÅF

Honkasalo, Veronika, vas

Ovaska, Jouni, kesk

Rydman, Wille, kok

Strand, Joakim, r

Jäsenyydet puheenjohtajistossa, valiokunnissa, komiteoissa ja työryhmissä

Puheenjohtajisto

Ovaska, Jouni, kesk (7.9. alkaen)

Rydman, Wille, kok

Tuomioja, Erkki, sd

Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta

Alanko-Kahiluoto, Outi, vihr (7.9. alkaen)

Gunell, Camilla, ÅSD

Honkasalo, Veronika, vas

Kinnunen, Mikko, kesk

Ovaska, Jouni, kesk (6.9. asti)

Purra, Riikka, ps

Viljanen, Heidi, sd

Kasvu ja kehitys Pohjolassa -valiokunta

Eriksson, Anders, ÅF, varapuheenjohtaja

Heinäluoma, Eveliina, sd

Kaunisto, Ville, kok (14.9. alkaen)

Ranne, Lulu, ps

Strand, Joakim, r

Vartiainen, Juhana, kok (7.9. asti)

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta

Alanko-Kahiluoto, Outi, vihr (6.9. asti)

Berg, Kim, sd (2.7. alkaen)

Juuso, Kaisa, ps

Järvinen, Heli, vihr

Nurminen, Ilmari, sd (1.7. asti)

Tarkastuskomitea

Juuso, Kaisa, ps

varajäsen Alanko-Kahiluoto, Outi, vihr

Rajaestetyöryhmä

Järvinen, Heli, vihr

Ranne, Lulu, ps, puheenjohtaja

Yhteiskuntaturvallisuustyöryhmä

Rydman, Wille, kok, puheenjohtaja

Pohjoismaisen kulttuurirahaston hallitus

Gunell, Camilla, ÅSD

varajäsen Valve, Wille, MSÅ

Honkasalo, Veronika, vas

varajäsen Viljanen, Heidi, sd

Pohjoismaiden Investointipankin tarkastuskomitea

Rydman, Wille, kok

LIITE 2 Pohjoismaiden neuvoston suositukset ja sisäiset päätökset 2021

Suositus 1/2021: Maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikeasiain yhteistyöohjelma 2021 - 2024 (B 335/hållbart)

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että se panee täytäntöön Pohjoismaiden ministerineuvoston maa- ja metsä-talous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikeasiain yhteistyöohjelman (FJLS) 2021–2024 ja ottaa huomioon Pohjoismaiden neuvoston mietinnössä esitetyt näkemykset konkreettisista toimenpiteistä ja niiden toteuttamisesta.

Suositus 2/2021: Pohjoismainen yhteistyö hiilinielujen hyödyntämiseksi ilmastotyön tehostamisessa (A 1773/hållbart)

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

*että se pyrkii edistämään sitä, että Pohjoismaiden ilmastopolitiikan kansalliset suunta-
viivat painottavat hiilinielujen lisäämisen tärkeyttä ilmastomuutoksen torjumisessa.*

*että se pyrkii edistämään yhteispohjoismaisen kannan muodostamista ilmastopäästö-
jen kompensoinnista hiilinielujen ja -varastojen avulla ja että se yhteistyössä EU:n
kanssa pyrkii sisällyttämään nämä tavoitteet kansainväliseen ilmastositomukseen.*

*että se tekee yhteistyötä keskeisten toimijoiden kanssa kehittääkseen investointeja li-
sääviä liiketoimintamalleja ja yhteistyötä hiilidioksidin talteenoton ja varastoinnin edis-
tämiseksi tavoitteenaan pitkäjänteinen arvonaluonti kehitettäessä, testattaessa ja otet-
taessa käyttöön uusia hiilidioksidin varastointimenetelmiä.*

Suositus 3/2021: Pohjoismainen vetyst strategia (A 1839/tillväxt)

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

*että se tutkii, miten vedyn käyttöä voitaisiin edistää pohjoismaisella tasolla aiheesta
laadittavan pohjoismaisen strategian avulla.*

*että se selvittää, missä määrin Pohjoismaat voivat yhdessä hyödyntää EU-rahoitusta
vedyn käytön lisäämiseksi.*

Suositus 4/2021: Vedyn käyttö (A 1839/tillväxt)

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden hallituksille,

*että ne selvittävät erilaisia tapoja lisätä vedyn käyttöä ja vaihtaa kokemuksia Pohjois-
maiden kesken.*

Suositus 5/2021: Pohjoismaisen median tutkivan journalismin osaamisen vahvistaminen (A 1814/kultur)

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että Bergenin yliopiston tutkivan journalismin keskukselta tehdään pohjoismainen tutkivan journalismin keskus, joka voi yhdessä muiden pohjoismaisten laitosten, kuten Århusin Pohjoismaisen lehtimieskeskuksen (NJC) ja Göteborgin yliopiston journalistiohjelman kanssa yhteistyössä järjestää alueellisia workshopeja, joissa teemana on tutkivan journalismin hankkeiden feature-toimituksen johtaminen, vaihto-ohjelmat ja tutkivan journalistiikan maisteriohjelmat.

Suositus 6/2021: Uudisrakennusten hiilidioksidipäästöjen vähentäminen (A 1812/hållbart)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden hallituksille,

että kaikkiin uudisrakennuksiin sovelletaan elinkaariarviointimenetelmää (LCA).

että uudisrakennusten elinkaariarviointimenetelmä (LCA) yhdistetään kansallisiin ilmastotavoitteisiin.

että asetetaan tavoitteet uudisrakennusten elinkaaritaloudellisuudelle (LCE).

että jaetaan kokemuksia päästöttömistä rakennustyömaista.

Suositus 7/2021: Susikantoja koskeva kokemuksenvaihto Suomen, Ruotsin ja Norjan välillä (A 1838/hållbart)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että se edistää susikantoja koskevaa kokemuksenvaihtoa Suomen, Ruotsin ja Norjan välillä.

Suositus 8/2021: Lasten ja nuorten ulottuvilla olevan pornon saatavuuden rajoittaminen (A 1797/välfärd)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että käynnistetään selvitys siitä, miten pornon kulutus vaikuttaa lapsiin ja nuoriin Pohjoismaissa.

että selvitetään, miten voidaan ottaa käyttöön kolmannen osapuolen tarjoama iänvahvistuspalvelu (esimerkiksi pankkitunnuksilla), jolla varmistetaan pornosivuilla vierailevien täyttäneen 18 vuotta.

että pyritään tekemään Pohjoismaiden kouluista ja päiväkodeista pornovapaita esimerkiksi asentamalla koulujen tietokoneisiin ja tabletteihin pornosuodattimia tai vastaavia teknisiä ratkaisuja.

että vaaditaan internetpalveluntarjoajia tarjoamaan maksuttomia pornosuodattimia asiakkailleen.

Suositus 9/2021: The Global Gag Rule -sääntö (A 1837/välfärd)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden hallituksille,

että ne ottavat kantaa global gag rule -sääntöä vastaan.

että ne vahvistavat pohjoismaista yhteistyötä naisten seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien puolesta tehtävässä kansainvälisessä työssä.

Suositus 10/2021: Rakennusallalla esiintyvän rikollisuuden torjumiseksi tehtävä tiedonvaihto sekä kehitys- ja koordinoitintyö (A 1857/tillväxt)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden hallituksille,

että ne vahvistavat yhteistyötä ja tiedonvaihtoa helpottaakseen useissa Pohjoismaissa toimivien rakennusalan yritysten valvontaa ja tehostaakseen alan rikollisuuden tunnistamista ja torjumista.

että ne kehittävät kansallisia rekistereitä rakennusalan yrityksistä julkisia ja yksityisiä hankintoja varten ja että Pohjoismaiden viranomaiset saavat pääsyn toistensa rekistereihin.

että ne koordinoivat politiikkaansa EU:n pimeän työn vastaisen yhteistyöfoorumin työn mukaisesti.

Suositus 11/2021: Toimet rakennusallalla esiintyvän rikollisuuden torjumiseksi (A 1857/tillväxt)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että se vahvistaa ja kehittää pohjoismaista yhteistyötä työmarkkinarikollisuuden torjumiseksi etenkin rakennusallalla.

Suositus 12/2021: Pohjolan sähköistäminen (A 1775/tillväxt)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden hallituksille,

että ne sopivat yhteisistä tavoitteista sähköistetyn liikenteen edistämiseksi Pohjoismaiden välillä luomalla koko maan kattavan verkoston (E-tiet), jonka varrella on pikalatausasemia (vähintään 50 kW).

että ne julkisissa hankinnoissa edistävät e-ratkaisuja ja siirtymistä fossiilittomaan liikenteeseen.

että ne aloittavat työn latausasemien kustannusten ja maksuratkaisujen standardoimiseksi.

Suositus 13/2021: Yhteispohjoismainen kanta viidennen sukupolven mobiiliverkon turvallisuuteen (A 1819/pres)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden hallituksille,

että Pohjoismaat kehittävät yhteisen kannan 5G-verkon toimittajia koskeviin turvallisuusriskeihin.

että Pohjoismaat koordinoivat toimintansa ja kantansa kansainvälisissä neuvotteluissa, joissa käsitellään 5G-verkon rakentamisen turvallisuusnäkökohtia.

että Pohjoismaat pyrkivät pitämään toisensa ajan tasalla EU:ssa ja NATOssa tehtävästä 5G-verkon kehittämiseen liittyvästä työstä.

että Pohjoismaat luovat edellytykset sille, että myös turvallisuuspoliittiset tekijät vaikuttavat kriittisen infrastruktuurin hankintaan tai kilpailutukseen.

Suositus 14/2021: Äärioikeistolaisuuden pohjoismaiset torjuntatoimet (A 1822/pres)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden hallituksille ja Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että ne syventävät äärioikeistolaisuuden ja muiden demokratioitamme uhkaavien ääri-liikkeiden torjumiseksi tehtävää pohjoismaista yhteistyötä.

että ne selvittävät, millaisilla rajat ylittävillä toimilla voitaisiin vahvistaa äärioikeistolaisuuden ja muiden ääriliikkeiden torjuntatyötä.

Suositus 15/2021: Koronakriisin hoito pohjoismaisesta näkökulmasta (A 1854/pres)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että se laatii yhteispohjoismaisen yhteenvedon, jossa tarkastellaan koronakriisin hoitoa pohjoismaisesta näkökulmasta.

Suositus 16/2021: Pohjoismainen yhteistyö EU:n arktisen strategian laadinnan yhteydessä (A 1876/pres)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että käydään pyöreän pöydän keskustelu Pohjoismaiden neuvoston, Arktisen parlamentaarikkokonferenssin (CPAR), Länsi-Pohjolan neuvoston, EU-valiokuntien ja hallitusten pohjoismaisten edustajien kanssa ennen EU:n uuden arktisen strategian täytäntöönpanoa, Arktisen neuvoston toimivaltaa kunnioittaen.

Suositus 17/2021: Pohjoismaiden ministerineuvoston Arktinen yhteistyöohjelma 2022 - 2024 (B 336/pres)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että se toteuttaa Pohjoismaiden ministerineuvoston Arktisen yhteistyöohjelman 2022 – 2024 ja varmistaa, että Visio 2030:n tavoitteet selkiytyvät arktisella alueella.

Suositus 18/2021: Pohjoismaiden valtioneuvoston Arktinen yhteistyöohjelma 2022 - 2024 (B 336/pres)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että se tarkastelee Pohjoismaissa sovellettavia valtioneuvoston Arktisen yhteistyöohjelman 2022 – 2024 ja varmistaa, että Visio 2030:n tavoitteet selkiytyvät arktisella alueella.

Suositus 19/2021: Rauennut

Suositus 20/2021: Tiedonvaihto autoritaarisissa ja ei-demokraattisissa valtioissa järjestettävistä tapahtumista ja yhteispohjoismainen näkökulma niihin (A 1884/pres)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden hallituksille,

että ne käynnistävät tiedonvaihdon autoritaarisissa ja ei-demokraattisissa valtioissa sekä muissa ihmisoikeuksia rikkovissa maissa järjestettävistä suurista kansainvälisistä tapahtumista ja pyrkivät sopimaan yhteispohjoismaisesta näkökulmasta asiaan.

Suositus 21/2021: Pohjoismaisten lähetystöjen yhteistyön lisääminen kunniasorron kohteeksi joutuvien lasten ja nuorten auttamiseksi kotiinpaluussa (A 1816/välfärd)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden hallituksille,

että ne tekevät aloitteen siitä, että maiden ulkomaan edustustot tekevät yhteistyötä ja koordinoivat toimintansa voidakseen nopeasti ja tehokkaasti auttaa avioliittoon pakoettuja lapsia ja nuoria.

Suositus 22/2021: Vapaan liikkuvuuden säilyttäminen Pohjoismaissa kriisitilanteissa (A 1850/pres)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että se vahvistaa rajaesteneuvoston toimeksiantoa ja asemaa.

että se käynnistää pysyvän raja-aluutilastoyhteistyön.

Suositus 23/2021: Rauennut

Suositus 24/2021: Pohjoismaiden turvallisuuden lisääminen kyberhyökkäysten torjumiseksi (A 1885/pres)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden hallituksille,

että toimeenpannaan mahdollisimman monta Bjarnasonin raportissa ehdotetuista toimista, joilla voidaan lisätä pohjoismaista yhteistyötä hybridi- ja kyberuhkien torjumisessa.

Suositus 25/2021: Rauennut

Suositus 26/2021: Pohjoismainen varautumisyhteistyö (A 1866/pres)

Pohjoismaiden neuvosto päättää,

että se pyytää vuosittaista raporttia ministereiltä, jotka vastaavat yhteiskuntaturvallisuudesta sekä kriisi- ja katastrofivalmiudesta.

Suositus 27/2021: Pohjoismainen varmuusvarasto kriisitilanteita varten (A 1882/pres)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että laaditaan selvitys mahdollisuudesta perustaa yhteinen varmuusvarasto esimerkiksi suojaruukkeita, lääkkeitä ja elintarvikkeita varten.

Suositus 28/2021: Pohjoismaiden kriisivalmiuden vahvistaminen (A 1883/pres)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden hallituksille,

että Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajamaan pääministeri kutsuu välittömästi vakavan kriisin puhjettua Pohjoismaiden pääministerit neuvonpitoon tarkastelemaan ajankohtaista tilannetta ja sen perusteella arvioimaan edellytyksiä Pohjoismaiden viranomaisten tiiviille yhteistyölle.

että pääministerien on tiedotettava toisilleen vähintään vuorokauden varoitusajalla niistä toimista, joiden arvioidaan vaikuttavan pohjoismaiseen naapurimaahan, sen väestöön tai yleisesti ottaen pohjoismaiseen yhteistyöhön – esimerkiksi maahantulorajoituksista.

että pohjoismaisia valmiusyksiköitä vahvistetaan siten, että nykyisiä pohjoismaisia verkostoja ja laitoksia laajennetaan ja vahvistetaan niin, että ne tehokkaasti kattavat valmiusyhteistyön ja kriisinhallinnan.

että kriisivalmius ja yhteiskuntaturvallisuus otetaan virallisesti osaksi Pohjoismaiden ministerineuvoston toimintaa.

Suositus 29/2021: Pohjoismaiden rokotetuotanto (A 1871/välfärd)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden hallituksille,

että Pohjoismaiden hallitukset varmistavat pohjoismaisen rokotetutkimuksen rahoituksen.

että Pohjoismaiden hallitukset käynnistävät pohjoismaisen rokotetuotantoyhteistyön.

että Pohjoismaiden hallitukset toimivat aktiivisesti monenkeskisessä työssä estääkseen sen, että patenttirajoitukset sekä tiedonsiirron ja tekniikan puute jarruttavat pandemioiden nopeaa ja kustannustehokasta torjuntaa.

Suositus 30/2021: Pohjoismaiden ministerineuvoston työelämäalan yhteistyöohjelma 2022–2024 (B 337/tillväxt)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että se toimeenpanee työelämäalan uuden yhteistyöohjelman 2022–2024.

Suositus 31/2021: Pohjoismaiset reaaliaikaiset pankkipalvelut (A 1864/tillväxt)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden hallituksille,

että ne antavat Pohjoismaiden neuvoston istunnossa selonteon P27-hankkeesta käydyistä keskusteluista ja siitä, mitä on tehty sen ja mahdollisten muiden reaaliaikaisten maksupalvelujen toteuttamiseksi Pohjoismaiden välillä.

Suositus 32/2021: Geoblokkauksen vähentäminen (A 1865/kultur)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden hallituksille,

*että yleisradioyhtiöiden digitaalisten tv-palvelujen geoblokkausta vähennetään Pohjoismaiden välillä, kuten raportissa *Nordisk TV på tvärs af grænser* ehdotetaan.*

että Suomen ja Ruotsin hallitukset löytävät ratkaisun, jonka myötä ahvenanmaalaiset saavat pääsyn SVT Playn tarjontaan.

Suositus 33/2021: Pohjolan lentojen 5 prosentin biopolttoainepitoisuus (A 1867/tillväxt)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että Pohjoismaiden hallitukset pyrkivät yhteistyössä kehittämään yhteispohjoismaisen suunnitelman lentoliikenteen ilmastovaikutusten vähentämiseksi.

että se laatii Pohjoismaille yhteisen suunnitelman, jonka avulla Pohjolasta tehdään maailman ensimmäiset fossiilittomat lentomarkkinat vuoteen 2040 mennessä. Suunnitelman yhteispohjoismaisen vaatimuksen mukaan kaikissa lentopolttoaineissa on oltava pohjoismaisista raaka-aineista valmistettua biopolttoainetta vähintään 5 prosenttia kaikilla Pohjoismaiden kotimaanlennoilla sekä Pohjoismaiden välisillä lennoilla vuodesta 2025 lähtien.

*että *Nordic Sustainable Aviation* -raportti käännetään yhdelle skandinaaviselle kielelle ja tiivistelmä poliittisista suosituksista yhdelle skandinaaviselle kielelle sekä suomeksi ja islanniksi.*

Suositus 34/2021: Yhteispohjoismainen strategia tuulivoimaloiden purkamiseksi ja tuulivoimateollisuuden jätteen kierrättämiseksi (A 1852/hållbart)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että se laatii Pohjoismaille yhteisen strategian vanhentuneiden tuulivoimaloiden purkujätteen, erityisesti roottorinlapojen, käsittelylle ja tuulivoimateollisuuden jätteen kierrättämiselle.

Suositus 35/2021: Ministerineuvoston ehdotus Pohjoismaiden ministerineuvoston budjetiksi 2022 (B 314/pres)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että MR-SAM varaa 6,5 miljoonaa Tanskan kruunua kulttuurialalle kohdennettuun panostukseen muun muassa yhteispohjoismaisten kulttuurin tukijärjestelmien ja kulttuurilaitosten avulla. Näin vahvistetaan Pohjolan integraatiota koskevaa työtä. Pandemian jälkeen rajat olivat kiinni ja kansalliset rajoitukset toivat mukanaan tarpeen vahvistaa tutustumista naapurimaiden kulttuuriin ja lisätä pohjoismaisten naapurimaiden kulttuurin, taiteen ja kielen tuntemusta. Panostuksen toteuttaa kulttuurisectori. MR-SAM jakaa varat vision painopistealueiden mukaan MR-K:n ehdotuksen perusteella käytyään vuoropuhelua kulttuurisectorin ja Pohjoismaiden neuvoston Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunnan kanssa.

ettå MR-SAM varaa 4,45 miljoonaa Tanskan kruunua MR-U:n sektorin aloitteisiin, jotka voivat olla esimerkiksi pohjoismaista tutkimusyhteistyötä. MR-SAM jakaa varat vision painopistealueiden mukaan MR-U:n ehdotusten perusteella käytyään vuoropuhelua koulutus- ja tutkimussektorin sekä Pohjoismaiden neuvoston Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunnan kanssa.

ettå MR-SAM varaa 250 000 Tanskan kruunua Pohjoismaiselle lehtimieskeskukselle pohjoismaista laatujournalistiikkaa kehittäviin toimiin, joiden avulla torjutaan valeuutisia ja disinformaatiota.

ettå MR-SAM varaa – budjetoitujen varojen lisäksi – 750 000 Tanskan kruunua Pohjoismaisen kulttuurirahaston hankkeisiin, joilla lievennetään koronan kulttuurialalle aiheuttamia negatiivisia vaikutuksia.

ettå MR-SAM varaa – budjetoitujen varojen lisäksi – 50 000 Tanskan kruunua Orkester Nordenille.

ettå MR-SAM varaa 250 000 Tanskan kruunua pohjoismaiselle kirjallisuusviikolle.

ettå MR-SAM varaa – budjetoitujen varojen lisäksi – 350 000 Tanskan kruunua Grönlannin Pohjola-instituutin hallinnoimalle kulttuurin tukiohjelmalle.

ettå MR-SAM varaa – budjetoitujen varojen lisäksi – 500 000 Tanskan kruunua pohjoismaisen kieliyhteistyön vahvistamiseen koulutussektorilla.

ettå MR-SAM varaa – budjetoitujen varojen lisäksi – 200 000 Tanskan kruunua Norden i skolan - opetuslutan rahoittamiseen Norden-yhdistysten toiminta-avustuksesta. Näin Norden i skolan saa korvamerkittyä rahaa yhteensä 1 MDKK toiminta-avustukseensa.

ettå MR-SAM varaa 500 000 Tanskan kruunua Pohjolan päivän viettämiseen Pohjoismaiden kouluissa vuonna 2022.

ettå MR-SAM varaa – budjetoitujen varojen lisäksi – 500 000 Tanskan kruunua Nordjobb-ohjelman vahvistamiseen.

ettå MR-SAM varaa 800 000 Tanskan kruunua ympäristö- ja ilmastosektorille mahdollisen pohjoismaisen nuorten ilmasto- ja biodiversiteettirahaston perustamiseen. Osana valmisteluja on käytävä dialogia keskeisten osapuolten kesken, kuten Pohjoismaiden neuvoston Kestävä Pohjola -valiokunnan kanssa.

Suositus 36/2021: Pohjoismaiden yhteinen NORM-jätteen loppusijoituspaikka (A 1860/hållbart)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

ettå se selvittää, minne olisi mahdollista perustaa yksi tai useampi Pohjoismaiden yhteinen NORM-jätteen loppusijoituspaikka.

ettå se tunnistaa mahdolliset lainsäädännölliset esteet sekä tarpeet mukauttaa lainsäädäntöä niin, ettå NORM-jätettä voidaan tuoda/viedå loppusijoituspaikkoihin.

ettå se neuvottelee yhteisrahoituksesta yhdelle tai useammalle NORM-jätteen yhteiselle loppusijoituspaikalle.

että se kehittää menettelytapoja, joilla varmistetaan NORM-jätteen kuljetusten turvallinen hallinnointi ja käsittely.

Suositus 37/2021: Koulutusalan digitaaliset ratkaisut (A 1861/kultur)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että laaditaan pohjoismainen strategia korkea-asteen koulutuksen digitaalisille ratkaisuille.

Suositus 38/2021: Nuorten ilmasto- ja biodiversiteettirahasto (A 1862/hållbart)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa yhdessä Nuorten Pohjoismaiden neuvoston kanssa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että se perustaa nuorten ilmasto- ja biodiversiteettirahaston yhteistyössä pohjoismaisten ympäristörahoituslaitosten kanssa ja kutsuu eläkerahastot, rahastot ja muut kiinnostuneet mukaan sen rahoitukseen.

että se luo ohjausmallin, jossa nuoret ohjaavat ja johtavat rahastoa ja osallistuvat rahoitusta saaneisiin hankkeisiin.

Suositus 39/2021: Tulevaisuuden työelämä Pohjoismaissa (Future of Work) (A 1869/tillväxt)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että se antaa selonteon tulevaisuuden työelämä -hankkeesta (FoW) Pohjoismaiden neuvoston istunnossa.

Suositus 40/2021: Lisää pohjoismaisuutta kouluihin -aloite (A 1888/kultur)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden hallituksille,

että ne vahvistavat Pohjoismaisen kielipoliittisen julistuksen mukaisesti skandinaavisten naapurikielten opetusta kouluissa sekä skandinaavisten kielten opetusta apukielenä ja vieraana kielenä.

Suositus 41/2021: Nuorten ilmasto- ja biodiversiteettirahasto (A 1862/hållbart)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden hallituksille,

että ne osallistuvat nuorten ilmasto- ja biodiversiteettirahaston rahoitukseen.

Suositus 42/2021: Turvallisuuden parantaminen New Yorkin mallin mukaan (A 1818/välfärd)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden hallituksille,

että Pohjoismaat tutkivat, mitä New Yorkin mallista voidaan oppia ja miten tietoa voidaan hyödyntää Pohjoismaissa.

Suositus 43/2021: Kestävä pohjoismainen kaivannaisteollisuus (A 1873/tillväxt)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että se tiedottaa ”Towards Sustainability in Nordic Mining” -tutkimuksen seurannasta.

että se kertoo yhteispohjoismaisten suuntaviivojen laatimiseksi tehtävästä työstä kestävän kaivannaisteollisuuden edistämiseksi.

että se selvittää mahdollisuutta lisätä Kiirunan ja Narvikin välisen malmiradan raidekapasiteettia.

että se selvittää ja arvioi Kiirunasta Luulajan kautta Suomeen kulkevan reitin mahdollisuutta vahvistaa ja edistää vihreää siirtymää ja lisätä pohjoiseen suuntautuvan liikenteen määrää.

että se selvittää, miten alkuperäisväestön oikeudet toteutuvat, kun mineraaleja louhitaan heidän asuinalueillaan.

Suositus 44/2021: Pohjoismaiden panostukset luonnollisiin hiilidioksidin talteenotto- ja varastointiratkaisuihin (A 1823/hållbart)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden hallituksille,

että ne lisäävät toimia, joilla hiiltä otetaan talteen maa- ja metsätaloudessa.

että toimita priorisoidaan luonnollisia hiilidioksidin talteenotto- ja varastointiratkaisuja.

Suositus 45/2021: Rauennut

Suositus 46/2021: Prosessien yksinkertaistaminen, kun halutaan käyttää toisen Pohjoismaan terveydenhoitopalveluja (A 1832/tillväxt)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden hallituksille,

että ne selvittävät, voisivatko Pohjoismaiden asukkaat hakeutua ennalta suunniteltuun hoitoon toisessa Pohjoismaassa siten, että heiltä veloitettaisiin hoidosta vain normaali potilasmaksu, eli ilman maksusitoumusta kotimaasta. Tämä koskisi vain julkisia ylittäviä huoltajuus- ja tapaamisoikeusriitojaterveyspalveluita.

Suositus 47/2021: Eläinlääkkeiden pistekirjoitusmerkinnät (A 1833/välfärd)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden hallituksille,

että ne pyrkivät vuoropuheluun eläinlääkkeitä markkinoivien ja myyvien yritysten toimialajärjestöjen kanssa, jotta eläinlääkepakkauksiin saataisiin vapaaehtoiset pistekirjoitusmerkinnät, mikä antaisi sokeille ja heikkonäköisille mahdollisuuden tunnistaa eläinlääkepakkauksen sisältö.

että ne yhdessä käynnistävät EU-komission kanssa vuoropuhelun, jossa komissiota kannustetaan tekemään asetukseen 2019/6 muutosehdotus, joka mahdollistaisi eläinlääkepakkauksen merkinnät pistekirjoituksella.

Suositus 48/2021: Rauennut

Suositus 49/2021: Urheilutapahtumia koskeva yhteispohjoismainen strategia sekä tuki lasten ja nuorten urheilutapahtumien järjestämiseen (A 1843/kultur)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että laaditaan suurten urheilutapahtumien isännöiden hakemista koskeva yhteispohjoismainen strategia.

että päätetään mahdollisuudesta myöntää tukea nykyisistä rahastoista tai uusista varoista lasten ja nuorten urheiluvaihtojen edistämiseksi Pohjoismaissa.

Suositus 50/2021: Yhteispohjoismainen sähköinen tunnistautumisjärjestelmä (e-ID) (A 1848/tillväxt)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden hallituksille,

että ne integroivat kansalliset sähköiset tunnistautumisjärjestelmänsä (e-ID) yhteensopiviksi tietoturvallisesti ja kustannustehokkaasti pääministereiden 2030-vision mukaisesti kansalaisten vapaan liikkumisen edistämiseksi ja rajaesteiden purkamiseksi.

Suositus 51/2021: Verkkolääkäripalvelujen käyttöä koskeva pohjoismainen katsaus (A 1858/välfärd)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että se laatii pohjoismaisen katsauksen siitä, miten verkkolääkäripalvelujen käyttö vaikuttaa terveyspalveluiden tasa-arvoiseen saavutettavuuteen, potilasturvallisuuteen ja antibioottien ja muiden lääkkeiden määräämiseen.

Suositus 52/2021: Pohjoismainen luotijunasuunnitelma (A 1868/tillväxt)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että laaditaan yhteispohjoismaisesta luotijunaverkosta selvitys, jossa tarkastellaan niitä hyötyjä, joita kehittynyt ja yhtenäinen luotijunaverkko toisi mukanaan taloudelle ja ilmastolle.

Suositus 53/2021: Pohjoismainen energiapoliittinen yhteistyöohjelma 2022 - 2024 (B 338/tillväxt)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että se panee täytäntöön ministerineuvoston ehdotuksen pohjoismaiseksi energia-politiittiseksi yhteistyöohjelmaksi 2022–2024.

että se ottaa konkreettisten toimien suunnittelussa ja toteutuksessa huomioon Pohjoismaiden neuvoston mietinnössä esittämät näkemykset.

Suositus 54/2021: Itämeren rehevöitymisen estäminen (A 1805/hållbart)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että se neuvottelee Pohjoismaiden ja Baltian maiden välisen yhteistyön toimintamalleista ilmasto- ja ympäristöystävällisten menetelmien käyttämiseksi Itämeren alueella, jotta fosforipäästöjä voidaan vähentää huomattavasti.

Sisäinen päätös 1/2021: Pohjoismaiden neuvoston toiminnan muuttaminen hiilidioksidineutraaliksi (A 1793/pres)

Pohjoismaiden neuvosto päättää,

että Pohjoismaiden neuvoston tulee olla hiilidioksidineutraali.

että Pohjoismaiden neuvosto tekee yhteistyötä Pohjoismaiden ministerineuvoston ja Pohjoismaisen kulttuurirahaston kanssa saavuttaakseen hiilidioksidineutraaliutta koskevan tavoitteensa ja perustaa työnsä kolmeen yleiseen painopistealueeseen ja ehdotettuihin toimiin.

Sisäinen päätös 2/2021: Pohjoismaiden neuvoston jäsen ehdotusten pohjoismaisen hyödyn selkeyttäminen (A 1801/pres)

Pohjoismaiden neuvosto päättää,

että kaikissa jäsen- ja valiokuntaehdotuksissa sekä puheenjohtajiston ehdotuksissa on oltava selkeä kuvaus siitä, millaista pohjoismaista hyötyä ehdotuksen on tarkoitus luoda.

Sisäinen päätös 3/2021: Pohjoismaiden neuvoston EU-toimisto (A 1844/pres)

Puheenjohtajisto ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto päättää,

että EU-yksikön toimikautta jatketaan uudella määräaikaisella kolmivuotiskaudella 1.1.2021 – 31.12.2023.

Sisäinen päätös 4/2021: Saamelaisten edustus Pohjoismaiden neuvostossa (A 1870/pres)

Puheenjohtajisto ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto päättää,

että Pohjoismaiden neuvosto varmistaa saamelaisten edustuksen Pohjoismaiden neuvoston päättävissä elimissä.

Sisäinen päätös 5/2021: Muutokset Pohjoismaiden neuvoston työjärjestykseen 2021 (A 1887/pres)

Puheenjohtajisto ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto päättää,

että Pohjoismaiden neuvoston työjärjestyksen §:n 44 ja §:n 65 sanamuotoa muutetaan 1. tammikuuta 2022 seuraavalla tavalla:

§ 44 Nimeäminen ja kokoonpano

Yleiskokous valitsee tarkastuskomitean puheenjohtajan, varapuheenjohtajan sekä viisi muuta jäsentä ja näille henkilökohtaiset sijaiset. Kaikkien maiden ja puolue ryhmien on oltava edustettuina. Kummankaan sukupuolen osuus ei saa jäädä alle 40 prosenttiin.

Kukaan valituista jäsenistä tai heidän henkilökohtaisista sijaisistaan ei saa olla nyt tai olla ollut edellisen kalenterivuoden aikana puheenjohtajiston, Pohjoismaisen kulttuurirahaston hallituksen jäsen tai puolue ryhmän hallituksen jäsen tai varajäsen.

Tässä sovelletaan §:n 23 ja §:n 30 määräyksiä. Ylimääräisen kokouksen pitämisestä päättää puheenjohtaja, ja ylimääräinen kokous on kutsuttava koolle, mikäli kolme jäsentä vaatii sitä.

Sekä puheenjohtajan että varapuheenjohtajan ollessa estynyt valiokunta nimeää kokoukselle puheenjohtajan.

§ 65 Nimeäminen

Puolue ryhmät ja puolue ryhmiin kuulumattomat jäsenet saavat vaalikomitean asettaman määräajan sisällä nimetä ehdokkaat yleiskokouksen toimittamiin vaaleihin.

Valtuuskunnat nimeävät kuitenkin ehdokkaat Pohjoismaiden neuvoston presidentiksi ja varapresidentiksi sekä Pohjoismaiden investointipankin tarkastuskomitean ja Pohjoismaisen kulttuurirahaston hallituksen jäsenet.

Nimeämisessä on pyrittävä sekä maiden että sukupuolten väliseen tasapainoon, ja siinä on mahdollisuuksien mukaan huomioitava myös kansalliset valiokuntajäsenyydet.

Sisäinen päätös 6/2021: Sopimusten tulkinta pohjoismaisessa oikeudessa (A 1829/pres)

Puheenjohtajisto ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto päättää,

että tilataan ulkopuoliselta lakiasiantuntijalta raportti, jossa arvioidaan asiaa ja annetaan suosituksia siitä, millä alueilla oikeusyhteistyötä olisi tärkeintä tehdä, kun Pohjoismaiden neuvosto vahvistaa pohjoismaista oikeusyhteistyötä muun muassa Inge Lorange Backerin raportin seuraamiseksi.

että arviointia voidaan käyttää neuvostossa poliittisten päätösten perustana valittaessa alueita, joilla neuvosto haluaa suosittaa hallitukselle neuvotteluja.

Sisäinen päätös 7/2021: Valtiontilintarkastajien tilintarkastuskertomus Pohjoismaiden neuvostolle Pohjoismaiden ministerineuvoston toiminnasta vuonna 2020 (C 3/2021/kk)

Tarkastuskomitea ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto päättää,

että Pohjoismaiden neuvosto merkitsee tilintarkastuskertomuksen 2020 tiedoksi.

että se kehottaa Pohjoismaiden ministerineuvostoa noudattamaan Valtiontilintarkastajien suosituksia.

Sisäinen päätös 8/2021: Valtiontilintarkastajien kertomus Pohjoismaiden neuvoston toiminnasta 2020 (C 4/2021/kk)

Tarkastuskomitea ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto päättää,

että tarkastuskomitea hyväksyy sihteeristön ehdotuksen mietinnöksi.

että tarkastuskomitea suositaa, että Pohjoismaiden neuvosto merkitsee tiedoksi Pohjoismaiden neuvoston 2020 tilinpäätöksen ja tilintarkastuskertomuksen.

että tarkastuskomitea suositaa, että Pohjoismaiden neuvosto ottaa huomioon Valtiontilintarkastajien huomiot ja suositukset.

Sisäinen päätös 9/2021: Valtiontilintarkastajien kertomus Pohjoismaiden kulttuurirahaston tilikauden 2020 toiminnasta (C 5/2021/kk)

Tarkastuskomitea ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto päättää,

että merkitään tiedoksi Pohjoismaiden kulttuurirahaston tilikautta 2020 koskeva tilinpäätös ja tilintarkastuskertomus.

että Pohjoismaiden neuvosto ottaa huomioon Valtiontilintarkastajien maininnat ja suositukset.

Sisäinen päätös 10/2021: Pohjoismaiden välinen koordinointi liittyen maiden suhteisiin Kiinan kansantasavallan kanssa (A 1855/pres)

Puheenjohtajisto ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto päättää,

että Pohjoismaiden neuvosto järjestää pyöreän pöydän keskustelun, jonka aiheena on Pohjoismaiden yhteinen kanta Kiinan kansantasavaltaan, kokemukset painostustoimista sekä suhtautuminen ja strategiat ja johon kutsutaan myös Baltian maat ja EU.

Sisäinen päätös 11/2021: Itämeren rehevöitymisen estäminen (A 1805/hållbart)

Kestävä Pohjola -valiokunta ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto päättää,

että se vetoaa Baltian maiden parlamentaarisiiin foorumeihin, jotta ne edistäisivät ilmast- ja ympäristöystävällisten menetelmien käyttöä ja innovaatioita fosforipäästöjen vähentämiseksi ja sitä kautta Itämeren rehevöitymisen torjumiseksi.

LIITE 3 Pohjoismaiden neuvoston palkinnot 2021

Niviaq Korneliussen, Elin Persson, Jonas Poher Rasmussen, Amin Nawabi, Charlotte de La Gournerie, Signe Byrge Sørensen, Eivør Pálsdóttir, Michael Minter vastaanottivat Pohjoismaiden neuvoston tämänvuotiset palkinnot palkintojenjakotilaisuudessa Kööpenhaminassa 2.11.2021.

Pohjoismaiden neuvoston kirjallisuuspalkinto 2021

Pohjoismaiden neuvoston vuoden 2021 kirjallisuuspalkinnon sai Grönlantilainen kirjailija Niviaq Korneliussen romaanistaan ”Naasuliardarpi” (”Kukkaislaakso”, suomentamaton). Palkinto tuli teoksesta, joka on kaunis, mutta raa’an kivulias.

Kirjallisuuspalkinnon jakoivat Grönlannin ja Färsaarten pääministerit Múte B. Egede ja Bárður á Steig Nielsen palkintojenjakotilaisuudessa, joka lähetettiin suorana Kööpenhaminasta tiistai-iltana. Tämä oli ensimmäinen kerta, kun kirjallisuuspalkinto meni Grönlantiin.

Pohjoismaiden neuvoston lasten- ja nuortenkirjallisuuspalkinto 2021

Pohjoismaiden neuvoston vuoden 2021 lasten- ja nuortenkirjallisuuspalkinto myönnettiin kirjalle ”De afghanska sönerna”. (”Afghaanipojat”, suomentamaton.) Teoksen on kirjoittanut ruotsalainen kirjailija Elin Persson. Palkinto tuli esikoisteoksesta, jonka kaunokirjallinen kerronta luo dokumentaarisen vaikutelman ja rakentaa taidokkaasti todellisuutta, jossa kukaan ei ole hyvä tai paha.

Lasten- ja nuortenkirjallisuuspalkinnon jakoi hänen kuninkaallinen korkeutensa Tanskan kruununprinsessa Mary.

Pohjoismaiden neuvoston elokuvapalkinto 2021

Pohjoismaiden neuvoston vuoden 2021 elokuvapalkinnon sai ohjaaja-käsikirjoittaja Jonas Poher Rasmussenille, käsikirjoittaja Aminille sekä tuottajakaksikko Charlotte de La Gournierielle ja Signe Byrge Sørensenille tanskalaiselokuva ”Flee” (”Flugt”).

Näyttelijä David Dencik luovutti elokuvapalkinnon ohjaaja-käsikirjoittaja Jonas Poher Rasmussenille, käsikirjoittaja Aminille sekä tuottajakaksikko Charlotte de La Gournierielle ja Signe Byrge Sørensenille palkintojenjakotilaisuudessa.

Pohjoismaiden neuvoston musiikkipalkinto 2021

Pohjoismaiden neuvoston vuoden 2021 musiikkipalkinnon sai Färsaarelainen muusikko Eivør Pálsdóttir.

Eivør on tehnyt ainutlaatuisen uran sen jälkeen, kun hän astui Färsaarten musiikkipiireihin lähestulkoon valmiina tekijänä. Eivørin sinnikäs työ on viime vuosina tuonut huomiota hänen kotimaalleen, ja hän ammentaa ututterasti Färsaarten musiikkiperinnöstä ja fäärin kielestä. Eivør on täysiverinen ”pohjoismainen” artisti, mutta samalla hän on onnistunut luomaan nimeä kansainvälisenä poptähtenä, joka vakuuttaa lav esiintymisillään ympäri maailmaa.

Pohjoismaiden neuvoston ympäristöpalkinto 2021

Pohjoismaiden neuvoston vuoden 2021 ympäristöpalkinnon sai tanskalaisen Concito-ajatushautomon ylläpitämä Den store klimadatabase -ilmastotietokanta (The Big Climate Database).

Tietokannasta saa helposti ja selkeästi tietoa eri elintarvikkeiden hiilijalanjäljestä, ja kaikki tiedot ovat vapaasti käytettävissä.

Den store klimadatabase erottuu joukosta, koska se on niin laaja ja keskittyy elintarvikealaan ja koska sen tietojen keruu on menetelmällistä. Tietokannan pelkistetty toteutus ja suunnittelu sekä laskentamenetelmät ovat helposti monistettavissa ja omaksuttavissa muissa maissa ja muilla sektoreilla, mikä voi edistää monia-laisia kestävyyspanostuksia. Lyhyesti sanottuna tietokanta havainnollistaa sitä, miten tarpeellisen tiedon helppo saatavuus voi mahdollistaa kulutuskäyttäytymisen muutokset.

Concito-ajatushautomon Den Store Klimadatabase -tietokannalla on erinomaiset edellytykset muuttaa käyttäytymistä, joten palkintolautakunta halusi myöntää sille Pohjoismaiden neuvoston vuoden 2021 ympäristöpalkinnon.

LIITE 4 Suomen puheenjohtajuusohjelma Pohjoismaiden neuvostossa

Kestävä Pohjola

Pohjoismaista hyvinvointimallia arvostetaan laajalti Pohjoismaiden merkittävimpana saavutuksena. Pohjoismaat loistavat erilaisten hyvinvointi- ja onnellisuusmittausten kärjessä. Kuitenkin esimerkiksi maailmaa mullistanut koronapandemia on ajanut Pohjoismaatkin uusien haasteiden äärelle. Tässä tilanteessa pohjoismaisen mallin kestävyys on koetuksella, ja tarvitsemme yhteisen pohjoismaisen näkemyksen siitä, missä maailmalla mennään ja mikä on osamme siinä. Vasta sitten voimme yhteisenä rintamana ratkaista yhteisiä haasteita.

Suomen puheenjohtajuuskaudella 2022 juhlistamme Pohjoismaiden neuvoston 70. toimintavuotta. Juhlavuosi antaa oivallisen tilaisuuden miettiä, mitkä ovat niitä työnteon tapoja, joilla saisimme pohjoismaisesta yhteistyöstä tehokkaampaa ja strategisempaa.

Lisäksi pohjoismaiselle yhteistyölle tärkeä Helsingin sopimus täyttää Suomen puheenjohtajuusvuonna 60 vuotta. Yhteistyösopimus Islannin, Norjan, Ruotsin, Suomen ja Tanskan välillä allekirjoitettiin 23.3.1962, jota juhlitaan Pohjolan päivänä.

Ahvenanmaan itsehallinto täyttää 100 vuotta 9. kesäkuuta 2022. Ahvenanmaa on autonominen, demilitarisoitu ja viralliselta kieleltään ruotsinkielinen maakunta Suomessa. Myös Ahvenanmaan itsehallinnon juhluvuosi tulee näkymään Suomen Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajuuskaudella.

Sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä Pohjola

Pohjoismaita on pidetty sisäpolitiikassaan yhteneväisinä esimerkiksi siinä, että niillä kaikilla on korkea verotusaste, laajoja julkisia palveluja ja aktiivinen työllisyyspolitiikka. Tässä koko maailman tuntemassa pohjoismaisessa hyvinvointimallissa kansalaisilla on korkea elintaso ja hyvin järjestetty sosiaaliturva.

Pohjoismainen hyvinvointimalli antaa hyvät edellytykset kehittää Pohjolaa ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä kehityksen edelläkävijänä. Kestävä kehityksen kaikkien ulottuvuuksien on oltava tasapainossa. Myös talouden vakaus on edellytys sille, että hyvinvointimallia onnistutaan toteuttamaan kestävästi.

Pohjoismaiden taloudet ovat kuitenkin uusien haasteiden äärellä, ja tässä tilanteessa pohjoismainen malli joutuu koetukselle. Taloudellinen epävarmuus, eriarvoistuminen ja huoltosuhteen heikentyminen väestön ikääntymisen vuoksi ovat esimerkkejä vallitsevista haasteista. Haluamme tehdä kriittisen arvion pohjoismaisen mallin nykytilasta ja haasteista. Meidän tulee kohdata avoimesti ne ongelmat, joita hyvinvointimallin edessä on 2020-luvulla. Pohjoismaisen hyvinvointimallin edellytykset tulee voida taata tulevaisuudessakin.

Koronapandemian seuraukset ovat koetelleet Pohjoismaiden talouksia. Monet yritykset ovat joutuneet sulkemaan ovensa, ja työttömyys on kaikissa Pohjoismaissa noussut voimakkaasti, erityisesti palvelualoilla.

On selvítettävä, mitä voimme yhdessä tehdä työttömyydelle, erityisesti nuorisotyöttömyydelle, ja miten voimme tehokkaimmin jakaa hyviä pohjoismaisia käytäntöjä. Yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen ja elinkeinoelämän kanssa voimme parhaiten tukea ja edistää kestävää talouskehitystä sopimusyhteiskuntiemme vahvuuteen nojaten.

Ilmastonmuutoksen hillitseminen, luontokadon torjuminen ja vihreän Pohjolan rakentaminen ovat pohjoismaisen yhteistyön tärkeimpiä tehtäviä. Kestävien ratkaisujen toteuttaminen vie kuitenkin aikaa. Suomen puheenjohtajuuskaudella korostetaan kiertotalouden merkitystä, kestävää metsienkäyttöä ja merien suojelua. Me Pohjoismaissa olemme edelläkävijöitä vihreän teknologian aloilla, ja näihin aloihin tulee entisestään panostaa.

Pohjoismaissa on yhteinen kulttuuripohja, pitkälle kehittyneet tasa-arvo ja kaikkien yksilöiden arvostus, talkoohenki sekä vilkas yhdistystoiminta. Oikeusvaltioperiaate ja kansalaisten luottamus valtiota kohtaan ovat meille tärkeitä, ja meillä on muutenkin yhteiset arvot. Pohjoismaiden neuvoston toiminnassa keskeistä on kirkastaa pohjoismaista yhteistyötä ja kertoa siitä kansalaisille.

Pohjoismainen hyvinvointimalli on tunnettu käsite, mutta edelleenkin puuttuu pohjoismaisen yhteistyön ja sen saavutusten tunnetuksi tekemisen työkalupakki. Kehittämällä hyvinvointimallista vientituotteen ja luomalla pohjoismaisen brändin työkalupakin vastaamme maailmalta tullessiin toiveisiin.

Turvallinen Pohjola

Turvallisuus on kaiken hyvinvoinnin perusta. Nykymaailmassa se voidaan ymmärtää niin fyysisenä kuin kyberturvallisuutena, ja turvallisuutta voivat uhata esimerkiksi globaali pandemia tai hybridivaikuttaminen. Ilmastonmuutos vaikuttaa kaikilla sektoreilla. Pohjoismaat tekevät jo paljon yhteistyötä monella turvallisuuden alalla, mutta sitä tulee laajentaa ja syventää. Pohjoismaiden neuvosto peräänkuuluttaa vahvaa Pohjolaa, jossa maat ovat yhdessä paremmin varautuneita pandemioiden ja muiden kriisien iskiessä.

Fyysiseen turvallisuuteen liittyvät kiinteästi ennakoiva varautuminen ja yhteinen näkymä huoltovarmuuteen. Koronapandemia on osoittanut, että meillä on tässä vielä paljon työtä tehtävänä. Hanasaari-aloite tulee ulottaa Ruotsi–Suomi-yhteistyöstä kattamaan kaikki Pohjoismaat. Yhteiskuntaturvallisuus on tärkeää Pohjoismaiden neuvostolle, ja huoltovarmuus on teema, jonka käsittelyä tulee jatkaa laajemmin.

Viime vuosien aikana on tehty useita vakavia kyberhyökkäyksiä valtiollisia instituutioita ja yksityisiä henkilöitä kohtaan. Pohjoismaiden neuvoston tulee toimia sen eteen, että Pohjolalle luodaan yhteinen kyberturvallisuusstrategia ja siihen liittyvä toimenpidesuunnitelma, joiden valmistelutyössä tulee pitää tiiviisti mukana myös alan sidosryhmät.

Kansalaisten rajaton Pohjola

Koronapandemian jälkeen on palattava rajattomaan Pohjolaan siten, että ihmiset ja palvelut voivat jälleen liikkua vapaasti ja esteettömästi Pohjolan alueella. Tärkeä tehtävämme on syventää pohjoismaista integraatiota sekä pitää pohjoismaisten rajaesteiden poistaminen sen keskipisteessä.

Rajaesteiden poistamisessa ja liikkumisen edistämisessä tulee ottaa käyttöön uusia, tehokkaita työkaluja. Asetamme tulevaisuuden tavoitteet korkealle ja ehdotamme Pohjoismaiden hallituksille yhteistä pohjoismaista tilannekuvaa sekä hallitusten yhteisiä täysistuntoja. Tulevaisuudessa ei riitä, että maat tekevät omia kansallisia strategioitaan eri aloilla toisistaan erillään, vaan Pohjoismaiden tulisi laatia suunnitelma, miten päästään laatimaan yhteisiä strategioita tai ainakin konsultoimaan toisia maita ennen kansallisten strategioiden laatimista ja hyväksymistä. Lisäksi maiden tulee Helsingin sopimuksen hengessä lisätä julkisen hallinnon pohjoismaisia kontakteja ja virkamiesyhteistyötä kaikilla tasoilla.

Kansalaisten luontevaa yhteistyötä on ollut Pohjolassa jo 1950-luvulta asti. Epävirallisella yhteistyöllä on paikkansa, ja yhteisen kieliosaamisen lisäksi verkostot ovat Pohjolassa tärkeitä. Pohjoismainen kulttuuriyhteistyö on kärsinyt sekä koronarajoituksista että pohjoismaisen budjetin kulttuurileikkauksista. Koronarajoitusten jälkeen olemme tienhaarassa. Huolehdimme siitä, että jatkamme tästä pohjoismaisen luottamuksen tiellä.

Kansainvälinen Pohjola

Maailman tapahtumat ja geopoliittisen tilanteen kehitys vaikuttavat Pohjolaan. Puheenjohtajuusvuoden aikana päivitetään Pohjoismaiden neuvoston kansainvälinen strategia. Tärkeitä kriteereitä ovat pitkän linjan strateginen toiminta sekä pohjoismaisen lisäarvon tuominen. Emme kilpaile muiden kansainvälisten organisaatioiden kanssa kansainvälisestä näkyvyydestä vaan tuomme pohjoismaista lisäarvoa kaikissa toissamme.

Pääministereiden visio Pohjolasta maailman kestävämpänä ja integroituneimpana alueena vuoteen 2030 mennessä on tärkeä tavoite. Tämän vuoksi tulisi rakentaa strategista ja pitkäjänteistä pohjoismaista ulkopoliittista yhteistyötä ja nostaa yhteistyötavoitteiden kunnianhimoa vielä korkeammalle kuin Bjarnasonin raportissa todetaan. Vision mukaisesti Pohjoismailla tulisi olla yhtenäinen maakuva, pohjoismainen malli, joka samalla on myös vientituote.

Tulevaisuusorientoitunut Pohjola

Kun vietämme puheenjohtajuusvuoteen osuvia juhlallisuuksia, voimme pysähtyä ja miettiä työtapoja, joiden avulla saamme pohjoismaisesta yhteistyöstä tehokkaampaa ja strategisempaa. Yhteistyötä Pohjoismaiden ministerineuvoston ja Pohjoismaiden hallitusten suuntaan tulee tehostaa. Pieninä avoimina vientitalouksina olemme hyvin riippuvaisia maailman taloudellisesta ja valtapoliittisesta kehityksestä. Pidämme tärkeänä, että Pohjola esiintyy maailmalla yhteisellä äänellä.

EU:n tulevaisuuskonventissa keskusteltiin EU:n tulevaisuudesta viimeksi vuonna 2002, ja pian alkavat seuraavat EU:n tulevaisuutta käsittelevät keskustelut. Pohjoismaista tulevaisuuskonventtia ei ole koskaan järjestetty. Tulevaisuuskeskustelut ovat tärkeitä, ja sellaisia olisi syytä käydä hallitusten ja parlamentaarikoiden välillä. Pääministereiden kanssa tulevaisuuskeskustelu voidaan käydä esimerkiksi puheenjohtajuusvuoden täysistunnon huippukokouksessa lokakuussa 2022. Tärkeät kysymykset ovat neuvoston oman toiminnan selkeyttäminen, pitkän linjan strategisten tavoitteiden asettaminen ja tehokkaiden toimintatapojen omaksuminen. Yhteistyötä erityisesti Pohjoismaisen ministerineuvoston ja pohjoismaisten hallitusten kanssa edistetään.

LIITE 5 Strategiaselvitys: pohjoismaiden siviilivalmius (Jan-Erik Enestam)

STRATEGIASelvitys: Pohjoismaiden Siviilivalmius

Jan-Erik Enestam

Ongelmanasettelut ja suositukset

Seuraavassa esitetyt ongelmanasettelut ja suositukset on suunnattu kaikille Pohjoismaille. Monissa tapauksissa toimet ovat tehokkaimpia, mikäli kaikki Pohjoismaat osallistuvat niiden toteuttamiseen.

Jotkut suositukset ovat kuitenkin sen tyyppisiä, että niiden yhteinen toteuttaminen voi olla vaikeaa eri syistä. Mailla tulee sen vuoksi olla mahdollisuus tarvittaessa soveltaa *opting out / coalition of the willing* -periaatetta niin, että yksittäinen maa voi päättää olla osallistumatta suosituksen toteutukseen tai osallistua siihen vain tietyiltä osin.

1 Annetaan yhteistyöministeriille vastuu Pohjoismaiden siviilivalmiusyhteistyöstä.

Ongelma: Pohjoismaisella tasolla ei ole siviilivalmiutta koskevaa selkeää ja tehokasta poliittista ohjausta. Koronakriisin aikana poliittisia päätöksiä on tehty pääosin ilman niitä edeltävää Pohjoismaiden hallitusten vuoropuhelua tai koordinoitua.

Asian korjaamiseksi on kaksi mahdollista ratkaisua: joko perustetaan erityinen siviilivalmiuden ministerineuvosto tai yhteistyöministeriille annetaan selkeä toimeksianto alalla.

- Erityinen ministerineuvosto merkitsisi hallinnon laajentamista, eikä todennäköisesti tehostaisi päätöksentekoa.
- Yhteistyöministerien vahvempi toimeksianto voisi tehostaa pohjoismaisen tason päätöksentekoa ja hallitusten välistä viestintää.

Suositus: Hallitusten tulee antaa yhteistyöministeriille selkeä toimeksianto Pohjoismaiden siviilivalmiusyhteistyön poliittisesta ohjauksesta.

2 Perustetaan pohjoismainen siviilivalmiuden yksikkö.

Ongelma: Pohjoismaiden siviilivalmiusyhteistyö ei ole järjestelmällistä. Sen vuoksi Pohjoismailla ei ole valmiita skenaario- ja toimintasuunnitelmia tai käsikirjoja tehokkaan yhteistyön tekemiseksi kriisiolosuhteissa.

Pohjoismaat eivät olleet riittävän varautuneita koronakriisiin. Sama koski vuoden 2015 pakolaiskriisiä. Pohjoismailla ei ole yksin toimiessaan tarpeeksi resursseja seurata trendejä tai varhaisia varoituksia, tehdä analyyskejä tai laatia alustavia skenaarioita.

Jos Pohjoismaiden rajallisia resursseja voitaisiin hyödyntää yhteisesti, vahvistettaisiin maiden varhaisen vaiheen reagointia ja varautumista tuleviin kriiseihin.

Pohjoismaissa ei ole yhteisiä rakenteita, joiden avulla viranomaiset ja muut keskeiset toimijat voisivat

- laatia ja päivittää siviilikriisien skenaariosuunnitelmia
- järjestää säännöllisesti siviilikriisitilanteita koskevia pohjoismaisia harjoituksia.

Suositus: Perustetaan pohjoismainen siviilivalmiuden yksikkö. Tämä voidaan toteuttaa joko laatimalla Pohjoismaiden välinen erityissopimus tai tarkistamalla Helsingin sopimusta.

NORDEFCO-yhteistyöstä saatujen myönteisten kokemusten pohjalta suosituksena on Pohjoismaiden väliseen erityissopimukseen perustuva malli.

Yhteistyöministerit vastaisivat työn poliittisesta ohjauksesta. Yksikön johtoryhmään nimitettäisiin hallitusten osoittamia virkamiehiä jokaisesta Pohjoismaasta. NORDEFCO-yhteistyömallin mukaisesti yhteistyötä varten ei perustettaisi uutta laajaa hallintoa.

Pohjoismaisen siviilivalmiuden yksikön toimeksiantona tulee olla

- kehittää yhteistyötä varhaisten varoitusten, analyysien ja alustavien skenaariosuunnitelmien laatimisessa eri puolilla maailmaa esiintyvistä tapahtumaketjuista, jotka voivat johtaa erilaisiin kriiseihin
- laatia ja päivittää säännöllisesti ajankohtaisia skenaariosuunnitelmia siviilikriiseihin, kuten pandemioihin, äärimmäisiin sääilmiöihin, tulviin, metsäpaloihin, suuriin pakolais- ja muuttoliikkeisiin varautumiseksi sekä laatia ja päivittää näitä skenaarioita koskevia suunnitelmia ja käsikirjoja
- laatia pohjoismainen järjestelmä viranomaisille ja muille keskeisille toimijoille suunnattuja säännöllisiä siviilikriisitilanteita koskevia yhteisharjoituksia varten.

3 Jaetaan tietoa siviilivalmiusyhteistyöstä julkisen ja yksityisen sektorin sekä kansalaisyhteiskunnan kesken.

Ongelma: Pohjoismaissa on erilaisia järjestelmiä yksityisen sektorin ja kansalaisyhteiskunnan osallistamiseksi siviilivalmiuteen yhteiskunnan eri tasoilla. Mailla on paljon opittavaa toisiltaan näissä asioissa. Rutiineja alaa koskevan tiedon ja kokemusten systemaattiseen jakamiseen ei kuitenkaan ole.

Suositus: Pohjoismaiden tulee luoda rutiineja tiedon ja kokemusten vaihtoon siitä, miten yksityinen sektori ja kansalaisyhteiskunta voivat osallistua siviilivalmiuteen sekä miten voidaan rakentaa julkisen ja yksityisen sektorin sekä kansalaisyhteiskunnan välistä yhteistyötä.

4 Otetaan käyttöön yhteispohjoismainen matkustustodistus.

Ongelma: Koronakriisin alussa ehdotettiin, että Pohjoismaat hyväksyisivät toisesta Pohjoismaasta saadun testituloksen maiden välistä matkustamista varten. Ehdotukseen suhtauduttiin myönteisesti kaikissa maissa. Tästä huolimatta ehdotusta ei ole toteutettu.

Pohjoismaiden soveltamien erilaisten koronatodistusten ja muiden terveystodistusten lisäksi ei pitäisi olla teknisesti vaikeaa ottaa käyttöön yhteispohjoismainen matkustustodistus, jonka avulla voisi matkustaa Pohjoismaiden välillä silloin, kun vapaata liikkuvuutta on poikkeuksellisesti rajoitettu pakottavista syistä.

Suositus: Pohjoismaiden tulee ottaa käyttöön yhteispohjoismainen matkustustodistus, jonka avulla tietyt kriteerit täyttävät Pohjoismaiden asukkaat saavat matkustaa Pohjoismaiden välillä silloin, kun vapaata liikkuvuutta on poikkeuksellisesti rajoitettu pakottavista syistä.

5 Toteutetaan rokotteiden yhteishankintojen pilottihanke.

Ongelma: Terveysthuollon laitteiden ja tarvikkeiden globaaleilla markkinoilla Pohjoismaat ovat yksinään pieniä toimijoita, joilla on melko heikot neuvotteluasemat. Tulevien pandemioiden tai muiden terveysthuollon kriisien varalta on syytä luoda mahdollisuuksia hankkia tarvittaessa rokotteita ja muita terveysthuollon laitteita ja tarvikkeita yhdessä.

Kausi-influenssarokotteen hankinta voisi olla sopiva pilottihanke. Kyseessä on ennakoitava hankinta, jonka tarve ja prosessi ovat entuudestaan tuttuja. Pilottihankkeessa voitaisiin sen vuoksi keskittyä pitkälti varsinaiseen yhteistyömalliin.

Suositus: Pohjoismaiden tulee käynnistää pilottihanke kausi-influenssarokotteen yhteishankinnasta tavoitteena luoda edellytyksiä terveysthuollon laitteiden ja tarvikkeiden yhteishankinnoille.

Jotta hankkeen suunnitteluun ja kokemustenvaihtoon varataan tarpeeksi aikaa, pilottihankkeen ajankohdaksi voidaan suunnitella esimerkiksi influenssakautta 2024–2025.

6 Selvitetään yhteisten varmuusvarastojen mahdollisuuksia.

Ongelma: Koronakriisin aikana on käynyt ilmi, että varmuusvarastoissa ja huoltovarmuudessa on suuria eroja Pohjoismaiden välillä.

Kun suojavarusteita ja muita tarvikkeita alettiin yhtäkkiä tarvita, varmuusvarastot eivät toimineetkaan toivotulla tavalla. Kyseisten tuotteiden globaalit markkinat ylikuumenivat huomattavasti, ja Pohjoismaat olivat yksittäisinä maina liian pieniä, heikossa neuvotteluasemassa olevia toimijoita.

Suositus: Pohjoismaiden tulee tarkastella mahdollisuutta perustaa yhteisiä terveysthuollon laitteiden ja tarvikkeiden varmuusvarastoja. Niihin tulee myös sisältyä sellaisia tuotteita, joita voidaan lyhyellä varoitusaajalla tarvita suuria määriä tietyissä kriisitilanteissa.

Varastot voivat kuulua kahdelle tai useammalle maalle sen mukaan, mikä on logistiikan kannalta tarkoituksenmukaisinta. Yhteistyötä voidaan myös organisoida niin, että fyysiset varastot sijaitsevat eri maissa, mutta hankintojen, laadunvarmistuksen, varastoinnin, päivitysten, jakelun ym. järjestelmät ovat yhteisiä.

7 Otetaan Pohjois-Atlantin ja arktisen alueen siviilivalmius Pohjoismaiden yhteiselle asialistalle.

Engelma: Pohjoismaat ovat yksinään liian pieniä saadakseen aikaan tehokasta siviilivalmiutta ja edunvalvontaa Pohjois-Atlantilla ja arktisella alueella meneillään olevien suurten muutosten kohtaamiseksi.

Suositus: Pohjois-Atlantin ja arktisen alueen trendiseuranta, analysointi, skenaarioanalyysi ja siviilivalmius tulee valita pitkän aikavälin teemaksi pohjoismaisessa yhteistyössä niin, että Pohjoismaat voivat yhdessä saada aikaiseksi tehokkaampaa siviilivalmiutta ja edunvalvontaa alueella.

8 Muutetaan digitalisaatioministerineuvosto pysyväksi infrastruktuuri-ministerineuvostoksi.

Engelma: Digitaalisissa ja fyysisissä infrastruktuurikysymyksissä ei ole selkeää pohjoismaisen tason poliittista ohjausta. Ne ovat keskeisellä sijalla siviilivalmiusyhteistyössä. Nopean digitalisaation aikakaudella on tärkeää käsitellä koko infrastruktuurialaa kokonaisuutena.

Yksi vaihtoehto on perustaa uusi infrastruktuuriministerineuvosto. Se tarkoittaisi kuitenkin ministerineuvoston hallinnon lisäämistä, eikä välttämättä johtaisi tehokkaampaan päätöksentekoon.

Toinen vaihtoehto on muuttaa nykyinen väliaikainen digitalisaatioministerineuvosto pysyväksi infrastruktuuriministerineuvostoksi. On kuitenkin syytä huomata, että nykyinen väliaikainen digitalisaatioministerineuvosto kattaa Pohjoismaiden lisäksi myös Baltian maat.

Suositus: Väliaikainen digitalisaatioministerineuvosto (MR-DIGITAL) tulee muuttaa pysyväksi infrastruktuuriministerineuvostoksi, joka käsittelee sekä digitaalisia että fyysisiä infrastruktuurikysymyksiä.

Infrastruktuuriministerineuvosto voi käsiteltävien asioiden mukaan kokoontua joko laajennetussa kokoonpanossa, johon kuuluvat Pohjoismaiden lisäksi myös Baltian maat, tai pelkästään Pohjoismaiden kesken.

9 Uudistetaan lainsäädäntöä ja kahdenvälisiä sopimuksia maiden välisen hybridityön osalta.

Ongelma: Pohjoismaiden lainsäädäntö työhön, verotukseen, eläkkeisiin ja sosiaaliturvaan liittyvissä asioissa on osin vanhentunutta. Myös näitä asioita koskevia nykyisiä Pohjoismaiden kahdenvälisiä sopimuksia tulee uudistaa ja täydentää.

Tietyillä Pohjoismaiden raja-alueilla ei ole lainkaan kyseisiä asioita sääteleviä sopimuksia. Nykyiset sopimukset eivät täysin sovellu nykyaikaiseen työkuulttuuriin, jossa yhdistyvät joustavasti rajat ylittävä pendelöinti ja etätyöt tai jossa Pohjoismaiden asukkailla tai heidän perheillään on asunto kahdessa tai useammassa Pohjoismaassa.

Yhdessä Pohjoismaassa asuvat ja toisessa työskentelevät ovat sen vuoksi kohdanneet ongelmia siirtyessään pendelöinnistä etätöihin omaan kotiinsa tai hybridityöskentelyyn, jossa pendelöinti ja etätyöt yhdistyvät vaihtelevassa määrin.

Suositus: Pohjoismaiden hallitusten tulee tarkistaa ja uudistaa kansallista lainsäädäntöään ja kahdenvälisiä sopimuksia, jotka säätelevät työtä, verotusta, eläkkeitä, sosiaalietuuksia ja niihin liittyviä asioita Pohjoismaiden raja-alueilla sekä Pohjoismaiden välillä pendelöivien työntekijöiden kannalta niin, että ne

- vastaavat asukkaiden ja työnantajien tarpeita nykyaikaisessa työkuulttuurissa, jossa yhdistyvät joustavasti rajat ylittävä pendelöinti ja etätyöt
- soveltuvat nykyaikaiseen elämäntapaan, jossa Pohjoismaiden asukkailla tai heidän perheillään voi olla asunto kahdessa tai useammassa Pohjoismaassa.

10 Turvataan riittävä rahoitus kulttuuri- ja tutkimussektorien, vapaa-ajan toiminnan ja nuorisosioiden pohjoismaiselle yhteistyölle.

Ongelma: Kun Pohjoismaiden ministerineuvoston budjettivaroja kohdennetaan uudelleen vuosiksi 2021–2024 laaditun toimintasuunnitelman mukaisesti, Pohjoismaiden kulttuuri- ja tutkimustoimien sekä vapaa-ajantoimintaan ja nuorisoon liittyvää rahoitusta leikataan todennäköisesti niin, että useita tärkeitä toimintamuotoja joudutaan lopettamaan.

Pohjoismaiden ruohonjuuritason yhteistyö on hyvin tärkeää pohjoismaiselle identiteetille, yhteenkuuluvuudelle ja luottamukselle, jotka muodostavat yhteispohjoismaisen siviilivalmiuden perustan.

Suositus: Pohjoismaiden hallitusten, Pohjoismaiden neuvoston ja Pohjoismaiden ministerineuvoston tulee turvata riittävä rahoitus pohjoismaiseen yhteistyöhön kulttuuri- ja tutkimusalalla sekä vapaa-ajan toimintaan ja nuorisoon liittyvissä kysymyksissä, jotka muodostavat yhteispohjoismaisen siviilivalmiuden perustan.

11 Vahvistetaan pohjoismaisten kielten osaamista.

Ongelma: Useissa Pohjoismaissa pohjoismaisten kielten osaaminen on heikentynyt viime vuosikymmeninä. Nuoret, joiden äidinkieli ei kuulu skandinaaviseen kieliryhmään, oppivat entistä useammin englantia ensimmäisenä vieraana kielenä jonkin skandinaavisen kielen sijaan. Myös yliopistoissa ja korkeakouluissa pohjoismaisten kielten tutkimuksen ja opetuksen resurssit ovat pienentyneet.

Pohjoismaisten kielten puutteellinen osaaminen vaikuttaa Pohjoismaiden edellytyksiin tehdä tehokasta yhteistyötä, jakaa tietoa ja viestiä reaaliaikaisesti kriisitilanteissa. Tästä näkökulmasta poliittisten päättäjien, johtavien virkamiesten ja asiantuntijoiden kielitaito on erityisen tärkeässä asemassa. Jotta voimme ylläpitää osaamista pitkällä aikavälillä, koululaisten, opiskelijoiden ja opettajien pohjoismaiset vaihdot ovat strategisen tärkeitä.

Suositus: Pohjoismaiden tulee vahvistaa pohjoismaisten kielten opetusta ja tutkimusta kaikilla koulutusjärjestelmän tasoilla ja osallistua aktiivisesti johtavien virkamiesten, asiantuntijoiden, koululaisten, opiskelijoiden ja opettajien pohjoismaisiin vaihtoihin.

12 Luodaan mahdollisuus toteuttaa suosituksia pienemmissä ryhmissä.

Ongelma: Osa edellä mainituista suosituksista on sen tyyppisiä, että niitä voi käytännössä olla vaikeaa toteuttaa kaikissa Pohjoismaissa. Eri syistä voi olla välttämätöntä, että jokin Pohjoismaa jättäytyy kokonaan jonkin suosituksen toteutuksen ulkopuolelle tai osallistuu siihen vain tietyiltä osin.

Suositus: Suositusten toteutuksessa Pohjoismailla tulee sen vuoksi olla mahdollisuus tarvittaessa soveltaa *opting out / coalition of the willing* -periaatetta niin, että yksittäinen maa voi päättää olla osallistumatta suosituksen toteutukseen tai osallistua siihen vain tietyiltä osin.

POHJOISMAIDEN NEUVOSTO

Pohjoismaiden neuvosto perustettiin vuonna 1952. Neuvostossa on yhteensä 87 valittua jäsentä Suomesta, Ruotsista, Norjasta, Tanskasta ja Islannista sekä Ahvenanmaalta, Färsearilta ja Grönlannista. Jäsenet jakaantuvat puheenjohtajistoon ja neljään valiokuntaan. Neuvoston puheenjohtajuus kiertää maiden välillä, ja varsinainen istunto pidetään maassa, jolla puheenjohtajuus kulloinkin on. Neuvoston tekemät päätökset lähetetään Pohjoismaiden ministerineuvostolle ja Pohjoismaiden hallituksille, jotka päättävät niiden toteuttamisesta.

Puheenjohtajisto vastaa yleisistä poliittisista ja hallinnollisista kysymyksistä, budjetista, ulko-, puolustus ja turvallisuuspolitiikasta. Toimii yleiskokouksena istuntojen välillä. Johtaa neuvoston työtä, vastaa työn koordinoinnista yhteistyössä parlamenttien ja kansainvälisten järjestöjen kanssa.

Osaaminen- ja kulttuuri Pohjolassa –valiokunta käsittelee asioita, jotka liittyvät kulttuuriin, tutkimukseen ja koulutukseen, peruskouluun, toiseen asteeseen, aikuiskoulutukseen ja vapaaseen sivistystyöhön. Muita aihepiirejä ovat liikunta, kielet, elokuva ja media, yleinen ja monimuotoinen taide ja kulttuuri sekä lapsi- ja nuorisokulttuuri.

Hyvinvointi Pohjolassa –valiokunta työn keskiössä on pohjoismainen hyvinvointimalli, lapset, nuoret, vammaiset ja ikäihmiset sekä päihteet ja väärinkäyttö. Valiokunta käsittelee lisäksi tasa-arvokysymyksiä, kansalaisoikeuksia, demokratiaa, ihmisoikeuksia ja rikollisuuden ehkäisyä, kotouttamista, maahanmuuttoa ja pakolaisia, alkuperäiskansojen edellytyksiä Pohjoismaissa sekä rakennus- ja asuntopolitiikkaa.

Kestävä Pohjola –valiokunta käsittelee asioita, jotka liittyvät ympäristön- ja luonnonsuojeluun ja luonnonvaroihin, sekä ilmastoasioita kuten ilmastonmuutoksen vaikutukset. Toimialaan kuuluvat lisäksi kuluttajan oikeudet, kalastushallinto, maatalous- ja elintarvikepolitiikka, ydinturvallisuus, luonnon monimuotoisuus ja kestävä kehitys.

Kasvu ja kehitys Pohjolassa –valiokunta käsittelee asioita, jotka liittyvät työmarkkinoihin ja työympäristöön, elinkeinoihin, kauppaan ja teollisuuteen, energiaan, rajaesteiden torjumiseen sekä liikenteeseen ja liikenneturvallisuuteen. Toimialaan kuuluvat myös talous- ja rahapolitiikka, aluepolitiikka ja tietotekniikka.

Tarkastuskomitean tehtäviin kuuluu pohjoismaisin varoin rahoitettavan toiminnan parlamentaarinen valvonta.

Vaalikomitea valmistelee istunnossa toimitettavat vaalit.

Pohjoismaiden neuvoston puolue ryhmät

Vuodesta 1973 lähtien Pohjoismaiden neuvoston jäsenet ovat voineet muodostaa puolue ryhmiä. Puolue ryhmässä tulee olla vähintään neljä jäsentä, joiden tulee edustaa vähintään kahta eri Pohjoismaata. Neuvostossa on myös jäseniä, jotka eivät kuulu pohjoismaiseen puolue ryhmään. Puheenjohtajisto päättää puolue ryhmien rekisteröintiä koskevista säännöistä.

Pohjoismaiden neuvostossa on viisi puolue ryhmää:

- Sosiaalidemokraattinen ryhmä
- Keskiryhmä
- Konservatiivinen ryhmä
- Pohjoismaiden vihreä vasemmisto
- Vapaa Pohjola

Pohjoismainen hyöty on keskeinen periaate pohjoismaisessa yhteistyössä, jonka lähtökohtana on:

- yhteisillä ratkaisuilla saatu huomattava myönteinen vaikutus verrattuna saman hankkeen toteuttamiseen kansallisesti, ”yhdessä olemme vahvempia kuin kukin erikseen”
- pohjoismaisen yhteenkuuluvuuden näkyvöittäminen ja vahvistaminen
- pohjoismaisen osaamisen ja kilpailukyvyyn parantaminen
- Pohjoismaiden kansainvälisten vaikutusmahdollisuuksien vahvistaminen